

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. Barbora Martínková

Úpadek finančních institucí

Rigorózní práce

Pověřený akademický pracovník: JUDr. Miroslav Sedláček, Ph.D., LL.M.

Tematický okruh: Občanské právo procesní

Datum vypracování (uzavření rukopisu): 9. 10. 2023

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 222 571 znaků včetně mezer.

Mgr. Barbora Martínková

V Praze dne 9. 10. 2023

Tímto bych chtěla poděkovat JUDr. Miroslavu Sedláčkovi, LL.M., Ph.D. za jeho vedení, vstřícnost, rady a čas, který mi při tvorbě práce věnoval. Rovněž děkuji svým nejbližším, kteří mi byli vždy velkou oporou.

Obsah

Úvod	6
1 Definice úpadku a způsoby jeho řešení	8
2 Vymezení finančních institucí	12
2.1 Banky, spořitelní, úvěrní družstva a obchodníci s cennými papíry	12
2.2 Pojišťovny a tuzemské zajišťovny	16
2.3 Podílové fondy.....	17
3 Krize finančních institucí a možnosti řešení	20
3.1 Zákon o ozdravných postupech a řešení krize na finančním trhu	20
3.2 Cíle řešení krize a veřejný zájem.....	22
3.3 Orgán příslušný k řešení krize a jeho pravomoci.....	23
3.4 Preventivní fáze řešení krize	24
3.4.1 Ozdravné plány a plány řešení krize	25
3.4.2 Způsobilost k řešení krize	26
3.5 Nápravná fáze řešení krize	29
3.5.1 Nástroje řešení krize.....	29
3.5.2 Podpora z veřejných zdrojů	33
3.6 Fond pro řešení krize	34
3.7 Shrnutí.....	35
4 Likvidace finančních institucí	36
4.1 Odejmutí oprávnění ČNB	36
4.2 Účel likvidace a její průběh	39
4.3 Likvidátor.....	40
4.4 Specifika likvidací finančních institucí	42
4.4.1 Likvidace banky Sberbank CZ, a.s. v likvidaci	45
4.5 Shrnutí.....	47
5 Insolvenční řízení	48
5.1 Osobní působnost.....	49

5.2	Navrhovatel a způsob řešení úpadku	50
5.2.1	Specifika v případě úpadku obchodníků s cennými papíry.....	53
5.3	Informování orgánů dozoru/dohledu a veřejnosti.....	54
5.4	Insolvenční správce.....	56
5.4.1	Insolvenční správce se zvláštním povolením	58
5.4.2	Ustanovení insolvenčního správce	59
5.4.3	Změna insolvenčního správce	61
5.4.4	Povinnosti insolvenčního správce.....	66
5.5	Uplatnění pohledávek.....	68
5.5.1	Zjišťování pohledávek z účetnictví dlužníka.....	69
5.5.2	“Duplicita“ uplatnění pohledávek	72
5.5.3	Započtení pohledávek	73
5.5.4	Přednostní uspokojení některých pohledávek	74
5.6	Shrnutí.....	76
6	<i>Role garančního systému finančního trhu .....</i>	77
6.1	Rozsah pojištěných pohledávek	77
6.2	Rozhodný den a výplata náhrad	78
6.2.1	Spolupráce v případě přeshraničních výplat.....	79
7	<i>Komparace české a německé právní úpravy .....</i>	80
	<i>Závěr .....</i>	87
	<i>Seznam použitých zkratk .....</i>	90
	<i>Seznam použitých zdrojů .....</i>	92
	<i>Úpadek finančních institucí, Abstrakt, Klíčová slova .....</i>	99
	<i>Bankruptcy of financial institutions, Summary, Key words .....</i>	101

Úvod

Tématem této rigorózní práce je úpadek finančních institucí, což je v současné době poměrně aktuální téma, vezmeme-li v potaz právě probíhající insolvenční řízení banky Sberbank CZ, a.s.¹ či krach jedné z největších amerických bank Silicon Valley Bank, který zasáhl i její evropské pobočky, a ke kterému došlo počátkem tohoto roku.² Český právní řád aktuálně upravuje 3 možné způsoby řešení selhání finančních institucí, a to: rezoluční řízení dle ZOPRK, likvidaci dle OZ či insolvenční řízení dle IZ. Jedním z hlavních cílů této práce proto bude tato řízení od sebe vzájemně vymezit a zodpovědět klíčovou otázku, a to v jakých případech se jednotlivé typy řízení uplatní a za jakých podmínek.

Právní předpisy upravující řešení selhání finančních institucí prošly v posledních letech výraznými proměnami, a to zejména v důsledku negativních zkušeností spojených s finanční krizí, která postihla řadu velkých bank. V zájmu zajištění finanční stability a zmírnění negativních dopadů selhání finančních institucí na veřejné prostředky tak byly výrazně doplněny obezřetnostní požadavky na banky a jiné finanční instituce, a to především v rámci evropského práva. Ve své rigorózní práci se tak v první řadě zaměřuji na směrnici Evropského parlamentu a Rady č. 2014/59/EU ze dne 15. května 2014, kterou se stanoví rámec pro ozdravné postupy a řešení krize úvěrových institucí a investičních podniků (BRRD), potažmo zákon č. 374/2015 Sb., o ozdravných postupech a řešení krize na finančním trhu (ZOPRK), kterým byla směrnice implementována do českého právního řádu. Tato část je pojata jako analýza současné právní úpravy v rámci, které se zabývám zejména otázkami: Jaké povinnosti jsou na banky a jiné finanční instituce kladeny v rámci preventivních opatření? Jaké finanční instituce jsou způsobilé k řešení krize? Jak probíhá rezoluční řízení? Jaký orgán je příslušný k řešení krize? či Jaké nástroje lze k řešení krize využít a za jakých podmínek?

Postupy vymezené v ZOPRK nicméně nedopadají na všechny finanční instituce bez rozdílu, nýbrž se v některých případech naopak preferují jiné strategie řešení jako je likvidace či insolvenční řízení. I těmto řízením je tak věnována podstatná část rigorózní práce v rámci, které se zaměřuji na analýzu stávající právní úpravy, vzájemnou komparaci těchto řízení a rovněž předesílám možné změny právní úpravy *de lege ferenda*. Stěžejními výzkumnými otázkami tak v této souvislosti jsou: Jaké jsou podmínky vstupu finanční instituce do likvidace či insolvenčního řízení? Kdo může zastávat funkci likvidátora či insolvenčního správce a jaké

---

¹ Insolvenční rejstřík. Sberbank CZ, a.s. v likvidaci.

² INVESTOWN. *Proč padla Silicon Valley Bank a co to znamená pro Čechy?* [online]. investown.cz, 10. března 2023 [cit. 5. září 2023]

požadavky jsou na tuto osobu kladeny? Jaká specifika likvidace a insolvenční řízení finančních institucí vykazují oproti řízením s běžnými obchodními společnostmi? či Jaká je ingerence ČNB v obou řízeních a zda je její účast na řízeních dostatečná? Neopomenutelnou součástí je dále i případová studie likvidace a následného aktuálně probíhajícího insolvenčního řízení banky Sberbank CZ, a.s.

Ačkoli je dotčená problematika (zejména tedy v oblasti rezolučního řízení) již podstatně harmonizována skrze právní předpisy EU, o insolvenčním řízení totéž doposud tvrdit nelze a právní úpravy jednotlivých členských států jsou tak mnohdy velmi nesourodé. V závěru rigorózní práce se proto věnuji i komparaci české a německé právní úpravy v oblasti insolvenčního práva se zaměřením na úpadek finančních institucí, kde si za cíl kladu komplexní srovnání jednotlivých právních úprav a jejich vzájemné zhodnocení.

Svou rigorózní práci tak s ohledem na výše uvedené člením do 7 základních kapitol. V úvodních dvou kapitolách se věnuji definici základních pojmů jako je „*úpadek*“ a „*finanční instituce*“ a rovněž bližšímu představení jednotlivých finančních institucí. Následuje kapitola zaměřující se na směrnici BRRD a ZOPRK, preventivní opatření kladená dle těchto právních předpisů na finanční instituce a rezoluční řízení jako takové. Na tuto pasáž dále navazuje kapitola zabývající se likvidací finančních institucí a podstatnou podmínkou pro samotný vstup těchto subjektů do likvidace, a to odejmutím oprávnění k výkonu činnosti ze strany ČNB. Stěžejní částí rigorózní práce je pak kapitola 6. zaměřující se na insolvenční řízení, na kterou navazuje doplňující kapitola věnující se GSFT a jeho roli v případě selhání či úpadku finančních institucí. Rigorózní práce je následně zakončena komparativní kapitolou, ve které je porovnána česká a německá právní úprava v oblasti insolvenčního práva, a která uzavírá komplexní rozbor předmětné problematiky, což je hlavním cílem této rigorózní práce.

1 Definice úpadku a způsoby jeho řešení

Nežli přikročím k samotné podstatě této rigorózní práce, ráda bych alespoň stručně vymezila její hlavní pojmy, a to úpadek a finanční instituce. Věnovat se jim proto budu v prvních dvou kapitolách.

Úpadek, jehož správná detekce je významná zejména pro účely naplnění povinnosti podat insolvenční návrh v souladu s § 98 IZ či posouzení odporovatelnosti právních úkonů, je definován ustanovením § 3 IZ a může mít podobu buď platební neschopnosti nebo předlužení.

Platební neschopnost jakožto forma úpadku, která může nastat jak u fyzických, tak právnických osob, je založena na třech podmínkách, které musí být kumulativně naplněny: 1) dlužník má více věřitelů, 2) má peněžité závazky déle jak 30 dnů po lhůtě splatnosti a 3) tyto závazky není schopen plnit.

Posouzení prvních dvou podmínek je poměrně jednoduché. Dlužník musí mít alespoň dva věřitele, jejichž pohledávky jsou alespoň 30 dnů po lhůtě splatnosti, přičemž v důsledku se může dokonce jednat i o pouze jednu pohledávku, jejíž část byla postoupena na další subjekt v době předcházející okamžiku zahájení insolvenčního řízení alespoň o 6 měsíců (§ 143 odst. 2 IZ). Výše pohledávek zde není rozhodná (byť následně ovlivní posouzení třetí z podmínek), stejně tak ani to, zda tito věřitelé pohledávky do insolvenčního řízení, vyjma insolvenčního navrhovatele, přihlásí.³ V této souvislosti třeba poukázat pouze na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 31. ledna 2017, sp. zn. 3 VSPH 2298/2016, dle kterého nelze za rozdílné věřitele považovat jednotlivé organizační složky státu.

O to obtížnější je ovšem správná klasifikace objektivní neschopnosti dlužníka své závazky plnit, jelikož již samotné posouzení, jaké likvidní položky zohledňovat a jaké nikoli může být dosti náročné. Obecně však možno konstatovat, že by se mělo jednat pouze o ty prostředky, které mohou být bez zbytečného odkladu použity na úhradu splatných pohledávek věřitelů.⁴ Insolvenční zákon proto dále zakládá několik vyvratitelných právních domněnek, které posouzení platební neschopnosti mohou usnadnit, a které zejména přenáší důkazní břemeno z insolvenčního navrhovatele na dlužníka.⁵ Jedná se jednak o domněnky zakotvené v § 3 odst. 2 IZ, dle kterých dlužník není schopen plnit své závazky: 1) pokud zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků, byť se nutně nemusí jednat o část většinovou nýbrž

³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2012, sp. zn. 29 NSČR 46/2011

⁴ KOZÁK, Jan. In: KOZÁK, Jan (ed.). *Insolvenční zákon: komentář*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 13 (§ 3)

⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. července 2017, sp. zn. 29 NSČR 124/2015

významnou,⁶ 2) pokud neplní své závazky po dobu delší 3 měsíce po lhůtě splatnosti, což je bezesporu domněnka nejsnáze průkazná a nejhojněji využívaná, 3) pokud nelze dosáhnout uspokojení některých ze splatných pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí či exekucí nebo 4) pokud dlužník nesplnil povinnost předložit seznamy dle § 104 odst. 1 IZ, kterou mu soud uložil.

Poslední z domněnek je pak zakotvena v odstavci třetím téhož ustanovení, a naopak zakládá předpoklad, kdy dlužník své závazky schopen plnit je. Tato domněnka vychází z výkazu stavu likvidity a výhledu vývoje likvidity a její podstatou je tzv. mezera krytí. Ta je zákonem definována jako rozdíl mezi výší splatných peněžitých závazků a výší disponibilních prostředků, s tím, že pro naplnění domněnky musí mezera krytí představovat méně než desetinu výše splatných peněžitých závazků. Výkaz stavu likvidity či výhled vývoje likvidity mohou zpracovat pouze osoby uvedené v § 2 vyhlášky o platební neschopnosti podnikatele (č. 190/2017 Sb.), tj. zejména auditoři, znalci a osoby zabývající se ekonomickým poradenstvím v oblasti insolvenčí a restrukturalizací. Tato vyhláška dále rovněž stanovuje bližší podmínky pro sestavení těchto přehledů jako je datum, k jakému se výkaz stavu likvidity sestavuje, na jaké období se sestavuje výhled vývoje likvidity, co lze považovat za disponibilní majetek a jiné. Co nelze opomenout je, že tuto domněnku mohou využít pouze podnikatelé, kteří vedou účetnictví, a to za předpokladu, že přehledy předloží insolvenčnímu soudu do 14 dnů ode dne zveřejnění vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení v insolvenčním rejstříku (§ 131 IZ). I přesto se však lze klanět k názoru, že opožděné předložení či předložení těchto přehledů jinými subjekty by mělo přinejmenším posloužit k posouzení existence úpadku, byť bez nastolení účinků právní domněnky.⁷

Zaměřím-li se pak na druhou formu úpadku, tj. předlužení, jedná se o situaci, kdy souhrn pohledávek věřitelů převyšuje hodnotu majetku dlužníka. Namísto testu likvidity tedy aplikujme test bilanční v rámci, kterého vycházíme z rozvahy dlužníka.⁸ Oproti platební neschopnosti tak předlužení může nastat pouze u osob povinně vedoucích účetnictví, tj. právnických osob a fyzických osob podnikatelů. I v tomto případě sice musí být naplněna podmínka plurality věřitelů, nicméně s tím rozdílem, že jejich pohledávky nemusí být, s výjimkou pohledávky insolvenčního navrhovatele, splatné.⁹ Ve vztahu k posouzení výše dluhů a hodnoty majetku dlužníka dále třeba dodat, že předlužení nastává pouze tehdy, pokud

⁶ SPRINZ, Petr, SCHÖNFELD, Jaroslav. In: SPRINZ, Petr (ed.). *Velké komentáře: Insolvenční zákon*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 12 (§ 3)

⁷ Tamtéž, s. 14 (§ 3)

⁸ Tamtéž, s. 7 (§ 3)

⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. července 2019, sp. zn. 29 NSČR 206/2017

dluhy převyšují souhrn majetku dlužníka a zároveň pokud s přihlédnutím k budoucí správě majetku nelze předpokládat pozitivní výhled dalšího hospodaření.¹⁰

Pro úplnost ještě možno zmínit, že mimo výše uvedené formy úpadku může nastat i hrozící úpadek, při kterém dlužník doposud v úpadku není, ale s ohledem na všechny okolnosti lze platební neschopnost důvodně očekávat. I v tomto případě lze insolvenční řízení zahájit, nicméně pouze na základě návrhu samotného dlužníka.

Detekovaný úpadek, ať už v první či druhé formě, stejně tak jako hrozící úpadek následně možno řešit v rámci insolvenčního řízení trojím způsobem, a to konkurzem, oddlužením či reorganizací. Tyto způsoby řešení úpadku obecně dělíme na sanační a likvidační v závislosti na tom, zda při nich dochází k ukončení ekonomické činnosti dlužníka či nikoli,¹¹ přičemž se liší zejména svým průběhem a tím, kdo je osobou s dispozičními oprávněními (§ 229 IZ).

Konkurz blíže upravený v části druhé hlavě první IZ je likvidačním způsobem řešení úpadku, jelikož spočívá v průběžném zpeněžování majetkové podstaty dlužníka a následné distribuci výtěžku zpeněžení mezi věřitele. Jedná se o způsob řešení úpadku, kterého lze využít jak u fyzických, tak právnických osob bez ohledu na to, zda se jedná o podnikatele či nikoli. Důležitým znakem je rovněž existence a možná vymahatelnost pohledávek i po skončení řízení, což je nicméně fakticky omezeno u právnických osob, u kterých po zrušení konkurzu nastává jejich zánik a následný výmaz z veřejného rejstříku.¹² V rámci konkurzu dále možno vyčlenit tzv. nepatrný konkurz, který se vyznačuje určitými specifiky ku prospěchu snazšího průběhu insolvenčního řízení (§ 315 IZ). Je však přípustný pouze tehdy, jedná-li se o fyzickou osobu, která není podnikatelem nebo jde-li o dlužníka, který nemá více jak 50 věřitelů a jeho celkový obrat za poslední účetní období nepřekročil 2 000 000 Kč (§ 314 IZ). Osobou s dispozičními oprávněními je pak v obou případech od okamžiku prohlášení konkurzu insolvenční správce.

Dalším a bezesporu nejčastěji využívaným způsobem řešení úpadku, zejména tedy mezi fyzickými osobami, je oddlužení. Hlavním znakem tohoto sanačního způsobu řešení úpadku je možnost úplného zbavení se dluhů i v případech, kdy dlužník neuspokojí věřitele v plném rozsahu, a to na základě rozhodnutí o osvobození od placení pohledávek (§ 414 IZ). Oddlužení může navrhnout pouze dlužník, a to společně s podáním insolvenčního návrhu, případně, je-li insolvenčním návrhovatelem jiná osoba, do 30 dnů od doručení insolvenčního návrhu dlužníku

---

¹⁰ SPRINZ, Petr, SCHÖNFELD, Jaroslav. In: SPRINZ, Petr (ed.). *Velké komentáře: Insolvenční zákon*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 16 (§ 3)

¹¹ CHYTIL, Petr. In: SPRINZ, Petr (ed.). *Velké komentáře: Insolvenční zákon*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 20 (§ 4)

¹² KOZÁK, Jan. In: KOZÁK, Jan (ed.). *Insolvenční zákon: komentář*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 20 (§ 4)

(§ 390 IZ). Nutno však podotknout, že návrh musí za dlužníka až na výjimky sepsat a podat advokát, notář, soudní exekutor, insolvenční správce či akreditovaná osoba (§ 390a IZ). Oddlužení se pak řeší buď formou zpeněžení majetkové podstaty dlužníka nebo splátkovým kalendářem se zpeněžením majetkové podstaty (§ 398 IZ).

Posledním výše nastíněným způsobem řešení úpadku, je reorganizace, kterou upravuje část druhá hlava druhá IZ. Jedná se rovněž o sanační způsob řešení úpadku dlužníka, který se vyznačuje zejména postupným uspokojováním pohledávek věřitelů při zachování provozu podniku dle předem schváleného reorganizačního plánu. Z logiky věci je tak přípustná pouze pro podnikatele. Podmínkou navíc je, opomeneme-li výjimku v § 316 odst. 5 IZ, aby se jednalo o osobu jejíž celkový roční úhrn čistého obratu za poslední účetní období dosahoval alespoň 50 000 000 Kč nebo která zaměstnává alespoň 50 osob v pracovním poměru.

2 Vymezení finančních institucí

Finanční instituce jsou zpravidla právnické osoby, které vznikají na základě zákona a jejich hlavní činností je hospodařit s financemi.¹³ Dle teorie finančního práva je dělíme na obecné, kam se řadí orgány finanční správy a zvláštní, kam se řadí instituce nevykonávající státní správu, jako zejména banky, spořitelní a úvěrní družstva, pojišťovny, zajišťovny, investiční společnosti, fondy, obchodníci s cennými papíry a jiné.¹⁴ Některé z těchto institucí pak rovněž můžeme začlenit mezi úvěrové instituce dle evropského práva, a to s ohledem na čl. 4 odst. 1 písm. a) CRR, který definuje úvěrové instituce jako podniky, jejichž činnost spočívá v přijímání vkladů nebo jiných splatných peněžitých prostředků od veřejnosti a poskytování úvěrů na vlastní účet.

V následujících podkapitolách, které záměrně kopírují rozdělení finančních institucí v insolvenčním zákoně, dále tyto subjekty finančního trhu blíže specifikují.

2.1 Banky, spořitelní, úvěrní družstva a obchodníci s cennými papíry

V prvé řadě se zaměřím na banky, jejichž postavení a působení blíže upravuje zákon o bankách (č. 21/1992 Sb.). Právě ten rovněž zakotvuje legální definici těchto institucí, když uvádí: „*Bankami se rozumějí akciové společnosti se sídlem v České republice, které (a) přijímají vklady od veřejnosti, a (b) poskytují úvěry, a které k výkonu činnosti podle písmen (a) a (b) mají bankovní licenci.*“ Ustanovení, tak jak je koncipováno vyžaduje kumulativní naplnění těchto podmínek. To by však ve svém důsledku znamenalo, že držitel bankovní licence se skutečně stává bankou až okamžikem, kdy začne přijímat vklady a poskytovat úvěry, a tudíž se na něho do té doby nevztahuje zákon o bankách. Tento výklad rozhodně nelze z logiky věci považovat za správný, a proto třeba vykládat dané ustanovení extenzivně a považovat za banku každého držitele bankovní licence, bez ohledu na činnost, kterou (ne)vykonává.¹⁵ Požadovanou náplň činnosti, byť by se tak mohlo dle předchozí věty zdát, však nelze jednoduše ignorovat. Právě materiální podstata této instituce je důležitá zejména pro zachování bankovní licence, která by z důvodu nevykonávání potřebné činnosti mohla být následně odejmuta (§ 34 odst. 2 písm. a) zákona o bankách).

---

¹³ HRUBÁ SMRŽOVÁ, Petra a kol. *Finanční a daňové právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020, s. 62

¹⁴ Tamtéž, s. 65

¹⁵ SMUTNÝ, Aleš, PIHERA, Vlastimil, CUNÍK, Tomáš. In: SMUTNÝ, Aleš (ed.). *Zákon o bankách: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 25 (§ 1)

K dalším podmínkám vhodno dále uvést, že v případě sídla by se mělo jednat nikoli o sídlo pouze zapsané, ale i o sídlo skutečné, byť to z dikce zákona přímo neplyne.¹⁶ A k otázce právní formy, že mimo akciovou společnost se s ohledem na čl. 10 nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 2157/2001 může jednat i o evropskou společnost. Právní forma nicméně musí být dána po celou dobu existence banky, nikoli pouze k okamžiku jejího založení.¹⁷

Zaměřím-li se blíže na předmět činnosti bank, je třeba vyzdvihnout zejména již zmíněné přijímání vkladů, tedy shromažďování volných peněžních prostředků od veřejnosti. Tuto činnost ve své podstatě možno označit za bankovní monopol, jelikož se jedná o činnost vyhrazenou výlučně právě bankovním institucím. Specifikem takto přijatých vkladů je pak právo vkladatele na jejich zpětnou výplatu, a to alespoň v jejich nominální výši.¹⁸ Oproti tomu druhá významná činnost bank, tj. poskytování úvěrů, je umožněna i jiným nebankovním subjektům a spočívá v dočasném poskytnutí peněžních prostředků jiné osobě za účelem zisku na úrocích.¹⁹ Mimo tyto hlavní bankovní činnosti může banka dále vykonávat i řadu jiných úkonů. Podmínkou nicméně je, aby k nim byla oprávněna dle své bankovní licence. Demonstrativní výčet těchto činností zakotvuje zákon o bankách v ustanovení § 1 odst. 3 a mezi nejdůležitější bezesporu patří zprostředkování platebního styku, vydávání a spravování platebních prostředků, investiční operace či devizové operace.

O udělení bankovní licence rozhoduje ČNB na základě písemné žádosti ve správním řízení, které až na výjimky nesmí trvat déle jak 6 měsíců.²⁰ Jedná se o licenci nárokovou, což znamená, že při splnění zákonem stanovených podmínek musí být licence udělena. Tyto podmínky jsou zakotveny v ustanovení § 4 zákona o bankách a mimo požadavky na výši a původ základního kapitálu to jsou rovněž určité kvalifikační požadavky či požadavky na sídlo a počet zaměstnanců. S ohledem však na neurčitost některých z těchto podmínek nutno dodat, že byť se jedná o licenci nárokovou, ČNB má možnost určité diskrece, a to právě při aplikaci správního uvážení.²¹ Udělená bankovní licence je pak aktem *ad personam* tedy není dále převoditelná na jinou osobu.²²

K otázce licencování dále dlužno zmínit, že jedná-li se o subjekty, které již vykonávají bankovní činnost v zahraničí a chtějí vstoupit na český trh, i ony ke své činnosti potřebují získat

---

¹⁶ Tamtéž, s. 33 (§ 1)

¹⁷ LIŠKA, Petr. In: LIŠKA, Petr (ed.). *Zákon o bankách: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 8 (§ 1)

¹⁸ KOHAJDA, Michael. In: BAKESŠ, Milan a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 476

¹⁹ LIŠKA, Petr. In: LIŠKA, Petr (ed.). *Zákon o bankách: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 10-11 (§ 1)

²⁰ ČNB. *Licencování* [online]. cnb.cz, [cit. 14. července 2022]

²¹ SMUTNÝ, Aleš, PIHERA, Vlastimil, CUNÍK, Tomáš. In: SMUTNÝ, Aleš (ed.). *Zákon o bankách: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 125 (§ 4)

²² Tamtéž, s. 124 (§ 4)

licenci ČNB. Výjimku tvoří pouze banky se sídlem v EU, které mohou na základě principu jednotné bankovní licence poskytovat bankovní služby i v jiných členských státech, a to pouze na základě oznámení příslušnému orgánu.²³

ČNB nicméně ve vztahu k bankám nevystupuje pouze jako oprávněný orgán k udělování a odjímání licencí, ale obecně jako orgán dohledu. Bankovní sektor je totiž poměrně přísně regulovaný, což odůvodňuje zejména veřejný zájem na ochraně svěřených finančních prostředků, ale rovněž zájem na finanční stabilitě ekonomiky jako takové.²⁴ Jejich činnost tak není regulována pouze zákonem o bankách, ale také skrze opatření ČNB, která mimo jiné regulují i základní pravidla činnosti těchto institucí, a mezi které řadíme zejména přiměřenost kapitálu, přiměřenost korunové a devizové likvidity, limity úvěrů a majetkových účastí, povinné minimální rezervy a jiné.²⁵ Nerespektování těchto pravidel zpravidla vede k uložení povinnosti zjednat nápravu, udělení pokuty, zavedení nucené správy, případně až ke změně či odejmutí bankovní licence.²⁶

I přesto, že všechny banky musí vykazovat řadu výše uvedených shodných prvků, je můžeme dělit do několika skupin. Jedním z hlavních dělení je, resp. zejména v minulosti bylo, rozlišení na banky a spořitelny. Rozdíl spočíval v klientele těchto institucí, kdy spořitelny přijímaly vklady spíše od fyzických osob a menších subjektů, kdežto banky se zaměřovaly na větší podnikatelská seskupení. Toto dělení v dnešní době v podstatě kopíruje rozlišení na banky wholesalové a retailové, tzv. maloobchodní. Dle hlavní náplně činnosti dále možno tyto instituce dělit na banky komerční, investiční a hypoteční,²⁷ byť i tyto rozdíly se s ohledem na široký záběr činností, které většina bank dnes vykonává, již stírají a často tak hovoříme spíše o bankách smíšených.

Nyní již možno přikročit ke spořitelním a úvěrním družstvům, která jsou někdy označována jako raiffeisenky či kampeličky, což odkazuje na dva významné zakladatele úvěrního družstevnictví jako takového.²⁸ Jedná se o podnikatelské subjekty, které jsou svou podstatou dosti podobné bankám (byť zákon výslovně uvádí, že se o banky nejedná)²⁹, jelikož i ty přijímají vklady a poskytují úvěry. Hlavní rozdíl však spočívá v tom, že spořitelní a úvěrní

²³ ČNB. *Licencování* [online]. cnb.cz, [cit. 14. července 2022]

²⁴ UKLEIN, Jiří, BLAŽEK, Jiří. *Bankovníctví*. Brno: Doplněk, 1997, s. 37

²⁵ REVENDA, Zbyněk a kol. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 3. přepracované vydání. Praha: Management Press, 2002, s. 374

²⁶ KARFÍKOVÁ, Marie. In: BAKEŠ, Milan a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 154-155

²⁷ Tamtéž, s. 477-478

²⁸ REDAKCE. *Kampeličky v proměnách časů* [online]. finance.cz, 4. října 2012 [cit. 20. července 2022]

²⁹ Zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech, § 1 odst. 4

družstva tak činí pouze ve vztahu ke svým členům,³⁰ kteří jsou s družstvem majetkově provázáni, a kteří se rovněž podílí na jeho řízení. Cílem družstva tak není primárně dosažení zisku, ale zejména hospodářská a finanční podpora svých členů.

Jejich činnost a fungování upravuje zákon č. 87/1995 Sb. o spořitelních a úvěrních družstvech, který rovněž stanovuje podmínky jejich vzniku a udělení oprávnění. Dle ustanovení § 2 tohoto zákona je třeba pro vznik družstva alespoň 30 členů a zapsaný základní kapitál ve výši alespoň 500.000 Kč. Oprávnění následně uděluje ČNB na dobu neurčitou za předpokladu, že je splacena částka ve výši alespoň 35.000.000 Kč představující základní kapitál případně rizikový/ rezervní fond. Ta rovněž vykonává dohled nad činností těchto subjektů, přičemž i pro spořitelní a úvěrní družstva platí výše uvedená omezující pravidla hospodaření jako u bank.³¹ Ve vztahu k nápravným a sankčním opatřením, kterými ČNB disponuje však třeba podotknout, že na rozdíl od bank u družstev nemůže dojít k zavedení nucené správy.³²

Členem družstev mohou být pouze fyzické osoby, které jsou povinny složit členský vklad. Ten může být pouze peněžitý a pro všechny členy ve stejné výši. Členové mají následně právo se účastnit členských schůzí, hlasovat na nich, ukládat vklady, žádat o poskytnutí úvěrů, stejně tak jako mají právo na podíl na případném zisku či na vyplacení vypořádacího podílu v případě vystoupení z družstva.

Pro úplnost možno už je dodat, že spořitelním a úvěrním družstvům je znemožněna přeměna na jiný typ právnické osoby s výjimkou akciové společnosti při současném podání žádosti o bankovní licenci.³³

V závěru této podkapitoly ještě třeba definovat obchodníky s cennými papíry, jakožto subjekty, které zprostředkovávají přístup a obchody na kapitálovém trhu. Oproti předchozím finančním institucím se tedy nejedná o úvěrové instituce, nýbrž subjekty jejichž hlavní náplní je poskytování investičních služeb. Tyto služby obecně dělíme na hlavní a doplňkové a jedná se zejména o obchodování s investičními nástroji, investiční poradenství týkající se investičních nástrojů, úschovu, správu investičních nástrojů, investiční analýzu a jiné.³⁴

Obchodníkem s cennými papíry může být pouze akciová společnost nebo společnost s ručením omezeným, které bylo uděleno povolení ČNB, přičemž podmínky pro udělení,

---

³⁰ Tamtéž, § 1 odst. 2

³¹ HRUBÁ SMRŽOVÁ, Petra a kol. *Finanční a daňové právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020, s. 66

³² KARFÍKOVÁ, Marie. In: BAKEŠ, Milan a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 59

³³ LIŠKA, Petr. In: LIŠKA, Petr (ed.). *Zákon o bankách: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 8 (§ 1)

³⁴ KOHAJDA, Michael. In: BAKEŠ, Milan a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 468

náležitosti žádosti či samotnou činnost obchodníků s cennými papíry upravuje zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu.

Od obchodníků s cennými papíry nicméně třeba odlišovat investiční zprostředkovatele, kteří jsou rovněž v omezené míře oprávněni poskytovat některé vybrané investiční služby, oproti obchodníkům s cennými papíry však do své dispozice nezískávají peněžní prostředky ani investiční nástroje svých zákazníků.³⁵

2.2 Pojišťovny a tuzemské zajišťovny

Činnost a fungování pojišťoven upravuje (s výjimkou subjektů vykonávající nemocenské pojištění, důchodové pojištění se státním příspěvkem, sociální zabezpečení, důchodové připojištění a veřejné zdravotní pojištění)³⁶ zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví a vyhláška č. 434/2009 Sb., k provedení některých ustanovení zákona o pojišťovnictví. Ten definuje pojišťovnu jako právnickou osobu, které bylo uděleno oprávnění k provozování pojišťovací činnosti, tedy činnosti, kterou se v souladu s ustanovením § 3 odst. 1 písm. f) zákona o pojišťovnictví rozumí: „...přebírání pojistných rizik na základě uzavřených pojistných smluv a plnění z nich, přičemž součástí pojišťovací činnosti jsou činnosti přímo vyplývající z povolené pojišťovací činnosti, zejména činnosti související se vznikem pojištění a jeho správou, likvidace pojistných událostí, poskytování asistenčních služeb, investování, uzavírání smluv pojišťovnou se zajišťovny o zajištění závazků pojišťovny vyplývajících z jí uzavřených pojistných smluv a činnost směřující k předcházení vzniku škod a zmírňování jejich následků“

Pojišťovna může mít právní formu akciové společnosti, družstva, evropské společnosti nebo evropské družstevní společnosti, přičemž jiná právní forma je umožněna, stanoví-li tak zvláštní právní předpis (příkladem lze uvést Českou kancelář pojistitelů).³⁷

Pojišťovací činnost tyto subjekty následně vykonávají na základě povolení, které i v těchto případech vydává ČNB jakožto orgán dohledu za předpokladu splnění zákonných podmínek na základě písemné žádosti. Ta kromě jiného musí obsahovat i obchodní plán, dle kterého je ČNB schopna posoudit, zda je subjekt schopen pojišťovací činnost řádně zabezpečit a pojistně technické podklady týkající se výpočtu pojistného, rezerv a způsobu zajištění.³⁸ Neopomenutelnou podmínkou je rovněž i složení základního kapitálu v minimální výši od 70 000 000 Kč do 200 000 000 Kč v závislosti na typu pojistného odvětví životního či

³⁵ Tamtéž, s. 470

³⁶ § 2 odst. 1 zákona o pojišťovnictví

³⁷ KARFÍKOVÁ, Marie. In: BAKEŠ, Milan a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 67-68

³⁸ Tamtéž, s. 69-70

neživotního pojištění.³⁹ I zde nutno dodat, že oprávnění jsou obdobně jako u bank vydávána v režimu tzv. jednotného evropského pasu, což představuje možnost vykonávat pojišťovací činnost i v jiných členských státech Evropské unie pouze na základě splnění notifikační povinnosti.⁴⁰

Zákon o pojišťovnictví krom výše popsané pojišťovací činnosti a pojišťoven upravuje i otázku zajišťovací činnosti a zajišťoven. Ty můžeme definovat jako právnické osoby, ať už akciové společnosti nebo evropské společnosti, které na sebe částečně přebírají pojistná rizika pojišťoven či jiných zajišťoven. Stručně řečeno se tedy v podstatě jedná o pojišťovny pojišťoven či jiných zajišťoven od čehož se odvíjí i stanovená minimální výše základního kapitálu v rozmezí od 500 000 000 Kč do 1 000 000 000 Kč.⁴¹

2.3 Podílové fondy

Dalšími, avšak nikoli méně důležitými finančními institucemi, byť je u nich riziko úpadku spíše nepravděpodobné, jsou podílové fondy.⁴² Jedná se o nástroje kolektivního investování, které blíže upravuje zákon č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech, a které lze definovat jako soubor jmění individuálních investorů – podílníků v poměru dle hodnoty jimi vlastněných podílových listů.⁴³ Tito podílníci však fond sami o sobě nespravují (neaplikují se zde obecná ustanovení o spoluvlastnictví), nýbrž tak činí obhospodařovatel daného fondu, tj. investiční společnost, na jejich účet.⁴⁴

Nutno vyzdvihnout rovněž fakt, že podílové fondy s ohledem na ustanovení § 103 ZISIF nemají právní subjektivitu a jsou pouze organizační složkou investiční společnosti. I přesto jim však zákon přiznává významnou majetkovou a finanční samostatnost a majetek podílového fondu je tak oddělen jak od majetku dané investiční společnosti, tak i od majetku jiných podílových fondů investorem zřízených, což je pro případný úpadek fondu velmi podstatné.

Podílové fondy mohou být v souladu s § 106 ZISIF zřízeny dvojím způsobem, a to buď dohodou zakladatelů s obhospodařovatelem na obsahu statutu podílového fondu nebo jednostranným právním jednáním obhospodařovatele. V obou případech se pro dané jednání

---

³⁹ HRUBÁ SMRŽOVÁ, Petra a kol. *Finanční a daňové právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020, s. 67

⁴⁰ KARFÍKOVÁ, Marie. In: BAKEŠ, Milan a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 68-69

⁴¹ HRUBÁ SMRŽOVÁ, Petra a kol. *Finanční a daňové právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020, s. 67

⁴² JANOVEC, Michal. Specifika úpadku některých investičních fondů. *Právní rozhledy*, 2021, č. 1, s. 24

⁴³ KURKA, René, PAŘÍKOVÁ, Anežka. *Subjekty Finančního trhu: vybrané aspekty likvidace a insolvence*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 14

⁴⁴ ŠOVAR, Jan. Podílový fond – nově a dále. *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 6, s. 175

vyžaduje písemná forma. Podílový fond následně vzniká dnem zápisu do seznamu podílových fondů, který vede orgán dohled, tedy ČNB, která rovněž uděluje potřebná povolení k činnosti.⁴⁵

Podílové fondy v závislosti na způsobu vydávání podílových listů a rozsahu práv podílníků dělíme na uzavřené a otevřené. Uzavřené neboli *closed-end funds* mohou být zřizovány pouze na dobu určitou, přičemž po uplynutí této doby musí dojít k přeměně na fond otevřený nebo k likvidaci daného fondu.⁴⁶ Počet podílových listů je omezen a po celou dobu existence podílového fondu neměnný, jelikož fond sám o sobě nemůže zpět podílové listy od podílníků odkupovat. Podílové listy jsou tak obchodovatelné pouze na sekundárním trhu cenných papírů, což rovněž určuje jejich cenu.⁴⁷ Oproti tomu otevřený podílový fond neboli *open-end funds* může být zřizován na dobu neurčitou, počet vydávaných podílových listů není omezen a jejich počet je tak v průběhu existence fondu proměnlivý. Důležitým znakem otevřených podílových fondů je pak rovněž právo podílníků na odkup jejich podílových listů přímo investiční společností za použití prostředků z majetku daného fondu.⁴⁸

Mimo výše uvedené dále podílové fondy dělíme dle míry ingerence orgánu dohledu a přísnosti regulí na fondy standardní, podléhající přísnějším pravidlům a speciální, ohledně kterých je právní úprava liberálnější. Standardní fondy mohou mít podobu pouze otevřeného podílového fondu, mají omezený okruh investic (nemohou například investovat do reálných investic či nemohou mít ve svém majetku drahé kovy) a podléhají přísným pravidlům týkajících se rozložení rizik. Standardní fondy dále mohou fungovat i v jiných členských státech EU na základě zásady jednotného pasu, což speciálním fondům umožněno není. Ty, jak je uvedeno výše, podléhají mírnějším regulacím a mají větší volnost při tvorbě investic, což se však následně promítá do jejich větší rizikovosti. Speciální fondy mohou mít podobu jak otevřeného, tak uzavřeného podílového fondu a dále je rozlišujeme na ty, které shromažďují peněžní prostředky od veřejnosti, kam se řadí speciální fond cenných papírů, nemovitostí a fondů, a ty které shromažďují peněžní prostředky od kvalifikovaných investorů, které jsou zákonem regulovány ze všech nejméně.⁴⁹

V závěru už jen třeba podotknout, že od podílových fondů nutno odlišovat investiční fondy, které jsou sice rovněž formou kolektivního investování a do jisté míry jsou velmi podobné právě

⁴⁵ § 108, § 531, § 597 písm. b) ZISIF

⁴⁶ ŠOVAR, Jan. Podílový fond – nově a dále. *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 6, s. 176

⁴⁷ KOHAJDA, Michael. In: BAKEŠ, Milan a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 455

⁴⁸ KURKA, René, PAŘÍKOVÁ, Anežka. *Subjekty Finančního trhu: vybrané aspekty likvidace a insolvence*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 15

⁴⁹ KOHAJDA, Michael. In: BAKEŠ, Milan a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 457-459

uzavřeným podílovým fondům, avšak jedná se o fondy, které vznikají jako nově založená akciová společnost. Rozdílem tedy není jen otázka právní subjektivity, kterou investiční fond disponuje, ale zejména postavení individuálního investora jako akcionáře a s tím spjatá jeho práva a povinnosti.⁵⁰

---

⁵⁰ KANCELÁŘ FINANČNÍHO ARBITRA. *Základní pojmy finančního investování* [online]. finarbitr.cz, [cit. 3. srpna 2022]

3 Krize finančních institucí a možnosti řešení

V případech, kdy se výše popsané finanční instituce dostanou do potíží, jinak řečeno začnou selhávat, se nabízí několik možností řešení, od klasické likvidace dle OZ přes úpadkové řízení dle IZ až po specifické nástroje dle ZOPRK. Volba vhodného nástroje řešení je přitom odvislá zejména od typu finanční instituce a jejího postavení na finančním trhu, přičemž je třeba respektovat obecnou zásadu priority likvidačního/insolvenčního řízení, která zakládá požadavek řešit selhání finančních institucí dle ZOPRK pouze v případech veřejného zájmu, kdy neuplatnění opatření dle tohoto zákona by mělo negativní dopad na finanční stabilitu. O tom však více v následující kapitole, kde se na ZOPRK blíže zaměřím.

3.1 Zákon o ozdravných postupech a řešení krize na finančním trhu

ZOPRK ze dne 10. prosince 2015 nabyl účinnosti dne 1. ledna 2016 a jedná se o implementovanou směrnici Evropského parlamentu a Rady č. 2014/59/EU ze dne 15. května 2014, kterou se stanoví rámec pro ozdravné postupy a řešení krize úvěrových institucí a investičních podniků (BRRD) a směrnici Evropského parlamentu a Rady č. 2019/879 ze dne 20. května 2019 (BRRD2), která přinesla první významnější novelizaci. Tato evropská úprava zajišťuje minimální harmonizaci v oblasti prevence a řešení krizí finančních institucí s tím, že členskými státy je umožněno na národní úrovni následně zavést další nástroje a postupy pro řešení krize při zachování eurokonformity.⁵¹

V prvé řadě třeba podotknout, že ZOPRK se neuplatní na všechny finanční instituce, nýbrž jeho působnost se vztahuje pouze na subjekty vymezené v ustanovení § 3 tohoto zákona, tj. zejména úvěrové instituce⁵², investiční podniky⁵³ s minimálním počátečním kapitálem alespoň 750 000 EUR⁵⁴ a finanční holdingové společnosti se sídlem v EU. Zahnutí mateřských a holdingových společností pod BRRD třeba vnímat, zejména po zkušenostech s proběhlými finančními krizemi, jako žádoucí, byť to přináší určitá nemalá úskalí. Jedná se totiž často o subjekty, které sami o sobě nejsou nositeli bankovní licence (či jiného oprávnění) a tudíž je fakticky nelze řadit mezi úvěrové instituce, nýbrž mezi běžné obchodní společnosti. Nelze tak nesouhlasit s názorem Mgr. Šeráka, dle kterého toto pojetí představuje pro dané společnosti, a v podstatě i jejich věřitele, určitou míru právní nejistoty, když nelze najisto postavit, zda jejich

---

⁵¹ čl. 1 odst. 2 BRRD

⁵² čl. 4 odst. 1 bod 1 CRR

⁵³ čl. 4 odst. 1 bod 22 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2019/2033 ve spojení s čl. 4 odst. 1 bod 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2014/65/EU

⁵⁴ § 2 odst. 1 písm. b) ZOPRK

případné selhání bude řešeno v režimu směrnice BRRD či v rámci klasického insolvenčního řízení.⁵⁵ Obecně však možno shrnout, že osobní působnost ZOPRK dopadá pouze na ty skutečně významné finanční instituce, jejichž selhání by samo o sobě mohlo mít podstatný vliv na finanční stabilitu a reálnou ekonomiku, a proto je třeba jejich selhání řešit obezřetněji ve snaze zachovat kontinuitu jejich zásadních funkcí/činností bez nutnosti *bail-outu*.⁵⁶ To ostatně deklaruje sama preambule BRRD, která za cíl režimu řešení krize klade zejména zajištění finanční stability, kontinuity činnosti a ukončení provázanosti bankovního a státního rizika.⁵⁷ Cíl nástrojů pro řešení krize dle ZOPRK je tak do jisté míry dosti odlišný od cílů, ke kterým směřuje samotná likvidace či insolvence finančních institucí, které naopak spočívají především v maximalizaci hodnoty majetku dlužníka a následném uspokojení věřitelů.⁵⁸

Odlišné cíle však nejsou jedinými rozdíly mezi úpadkovým a rezolučním řízením, byť se od nich do jisté míry odvíjí. V první řadě nutno zmínit odlišnou úpravu ve vztahu k pohledávkám věřitelů finančních institucí. Ty se totiž v běžném insolvenčním řízení (až na výjimky) stávají splatnými ihned okamžikem zjištění úpadku a následně jsou poměrně uspokojovány z prostředků získaných zpeněžením majetkové podstaty (nejedná-li se o pohledávky či jejich část krytou na základě pojištění vkladů). Právě nutnost zpeněžit majetkovou podstatu, aby mohlo být překročeno k uspokojování věřitelů s sebou nese riziko následné nákazy finančního systému v důsledku tzv. vynucených prodejů aktiv, kdy na finančních trzích nabídka finančních aktiv převyšuje nad poptávkou a tím dochází k poklesu jejich ceny. Z těchto důvodů v případě řešení krize dle ZOPRK splatnost pohledávek nenastává ihned při selhání finanční instituce, nýbrž za pomoci nástrojů k řešení krize se orgán příslušný k řešení krize snaží zachovat nepřetržitý přístup věřitelů k jejich vkladům, čímž je umožněna určitá kontinuita činnosti dané finanční instituce.⁵⁹ Ostatně právě kontinuita činnosti finanční instituce v případě rezolučního řízení je rozdílem patrně nejmarkantnějším, jelikož v případě úpadkového řízení dochází k ukončení činnosti bez dalšího. Z dalších rozdílů pak možno zmínit i odlišnost orgánů, které selhání řeší či zásady které dané řízení ovládají.

Zásady rezolučního řízení explicitně upravuje § 76 ZOPRK a mezi prvními jistě třeba zmínit zásadu oportunitu a proporcionalitu zakotvené v písm. a) – c) či zásadu testu nejlepšího zájmu (*no creditor worse off* neboli NCWOL), která spočívá v tom, že věřitelé při řešení krize

⁵⁵ ŠERÁK, Martin. *Limity nástrojů k řešení krize podle směrnice BRRD a zákona o ozdravných postupech a řešení krize na finančním trhu*. Acta Universitatis Carolinae Iuridica, 2020, roč. 66, č. 4, s. 175

⁵⁶ § 2 odst. 1 písm. u) ZOPRK, čl. 2 odst. 1 bod 35 BRRD

⁵⁷ Preambule BRRD bod 11, WORLD BANK GROUP. *Understanding Bank Recovery and Resolution in the EU: A Guide-book to the BRRD*

⁵⁸ PŮLPÁNOVÁ, Karolína. *Ozdravné postupy a řešení krize bank*. Praha: Leges, 2022, s. 46

⁵⁹ Tamtéž, s. 50-51

musí být uspokojeni alespoň ve stejném rozsahu jako při likvidaci či insolvenční. K naplnění této specifické zásady slouží povinnost vypracování následných analýz, které dané hodnoty posuzují a zakládají případný nárok na dorovnání plnění z Fondu pro řešení krize. Osobně proto hodnotím tuto zásadu jako jednu z nejdůležitějších, jelikož zakládá důvěru věřitelů v opatření přijímaná v souvislosti s řešením krize a poskytuje jim jistotu nejlepšího možného uspokojení, byť samozřejmě ani tato zásada nedokáže vyloučit možnost nulového či velmi nízkého plnění. Mimo to je dále velmi důležitá zásada priority ve vztahu k postižitelnosti subjektů zasažených krizí, kdy platí, že akcionáři, resp. majitelé nesou ztráty jako první a po nich až věřitelé finanční instituce. S ohledem na fakt, že to jsou obvykle právě oni, kdo se na selhání finanční instituce přímo či nepřímo podíleli, třeba vnímat tuto zásadu jako naprosto ospravedlnitelnou. Na druhou stranu ani ta neplatí bezvýjimečně, jak bude pojednáno níže. Z dalších, avšak ne méně důležitých, zásad dále možno uvést zásadu ochrany krytých vkladů dle písm. g), zásadu ochrany koncernů dle písm. h), zásadu respektování pravidel veřejné podpory dle písm. i) či zásadu informovanosti zaměstnanců dle písm. j).

Souhrnně řečeno tak ZOPRK představuje specifickou právní úpravu zahrnující celou řadu odlišností, která se však z důvodu omezené působnosti a požadavku veřejného zájmu uplatní pouze na omezený okruh případů. Ostatně právě to je důvodem proč o zákonu hovoříme jako o *lex specialis* ve vztahu k zákonu insolvenčnímu potažmo občanskému.⁶⁰

3.2 Cíle řešení krize a veřejný zájem

Jak už bylo výše nastíněno, ZOPRK si klade za cíl především zajištění kontinuity činnosti finanční instituce a zamezení vzniku významných nepříznivých důsledků pro finanční systém, tj. zajištění finanční stability, aniž by náklady na záchranu selhávající finanční instituce byly hrazeny z veřejných prostředků (případně aby tímto způsobem byly hrazeny co možná nejméně). Dalším cílem je pak i ochrana majetku klientů těchto finančních institucí.⁶¹

Právě účely, které ZOPRK sleduje hrají důležitou roli i jako měřítko, pro posouzení, zda je řešení krize ve veřejném zájmu či nikoli, což je jeden z klíčových prvků pro samotnou aplikaci nástrojů k řešení krize. Ustanovení § 80 ZOPRK totiž uvádí: „*Pro účely tohoto zákona je řešení krize ve veřejném zájmu, je-li uplatnění opatření k řešení krize nezbytné a přiměřené k dosažení jednoho nebo více účelů řešení krize a případná likvidace povinné osoby nebo řešení jejího úpadku v insolvenčním řízení by nevedly k dosažení uvedených účelů řešení krize v téže míře.*“ V souvislosti s tím si tak třeba klást otázku, zda zákon ve své podstatě veřejný zájem již

⁶⁰ VOJTEK. Radek. *Bail-in a ochrana vlastnického práva*. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 124-125

⁶¹ § 75 ZOPRK

sám o sobě nepredikuje, když minimálně prvního ze zákonem vymezených cílů, tj. zajištění kontinuity, nelze v insolvenčním řízení či likvidaci vůbec dosáhnout s ohledem na fakt, že v těchto případech dochází k odejmutí oprávnění k provozování předmětné činnosti. Na druhou stranu je třeba brát v potaz, že veřejný zájem jakožto neurčitý právní pojem nelze vykládat svévolně, nýbrž je třeba jej interpretovat v kontextu daného právního předpisu a s ohledem na jeho sledovaný účel. I přes formulaci předmětného ustanovení jsem tak názoru, že by veřejný zájem měl být v těchto případech vždy důkladně posuzován v rámci správního řízení na základě testu proporcionality a nástroje řešení krize by měly být užívány až jako prostředky *ultima ratio*. K těmto závěrům ostatně dospěl i doktor Vojtek ve své publikaci *Bail-in a ochrana vlastnického práva*.⁶² I přesto však nelze nesouhlasit s názory již výše zmíněného Mgr. Šeráka, který poukazuje na mizivou šanci úspěšnosti případných žalob proti užití nástrojů k řešení krize pro nedostatek veřejného zájmu právě z důvodu koncepce ustanovení § 80 ZOPRK.⁶³ Osobně se však domnívám, že by tyto dané výkladové nepřesnosti patrně bylo možné odstranit koncipováním předmětného ustanovení skrze vyvratitelnou domněnku.

3.3 Orgán příslušný k řešení krize a jeho pravomoci

Orgánem příslušným k řešení krize může být dle směrnice BRRD národní banka, příslušné ministerstvo, jiný orgán veřejné správy či orgán, kterému byly svěřeny pravomoci v oblasti veřejné správy, přičemž by se primárně nemělo jednat o orgán dohledu (čl. 3 odst. 3 BRRD). Právě orgány dohledu však v praxi funkci orgánu příslušného k řešení krize nejčastěji vykonávají, a to na základě výjimky, kdy je zabezpečena provozní nezávislost v rámci daného orgánu, tak aby nedocházelo ke střetu zájmů při výkonu dohledu a řešení krize.⁶⁴ To ostatně platí i pro ČR v rámci, které je na základě § 5 ZOPRK orgánem příslušným k řešení krize ČNB. Svěření této agendy národní bance se nicméně jeví, zejména pak u takto menších států, jako krok naprosto logický a odůvodněný. Lze totiž rozumně předpokládat, že právě ta bude schopna kvalitativně zabezpečit její výkon, aniž by muselo dojít ke zřízení nového správního orgánu. A zároveň netřeba mít pochyby o zabezpečení požadované provozní nezávislosti, když čl. 55 Organizačního řádu ČNB došlo k vytvoření samostatného odboru restrukturalizace (číselné označení 190), který se agendou řešení krizí zabývá a je plně vyčleněn mimo orgán dohledu.

⁶² VOJTEK, Radek. *Bail-in a ochrana vlastnického práva*. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 115-116

⁶³ ŠERÁK, Martin. *Limity nástrojů k řešení krize podle směrnice BRRD a zákona o ozdravných postupech a řešení krize na finančním trhu*. Acta Universitatis Carolinae Iuridica, 2020, roč. 66, č. 4, s. 178-179

⁶⁴ PŮLPÁNOVÁ, Karolína. *Ozdravné postupy a řešení krize bank*. Praha: Leges, 2022, s. 52

ČNB, potažmo tedy příslušný odbor restrukturalizace dále úzce spolupracuje skrze svá kolegia se zahraničními orgány pro řešení krize a zejména pak s Jednotným výborem pro řešení krizí (tj. jednotný orgán pro řešení krizí v zemích eurozóny, SRB), jelikož celá řada bankovních subjektů působících na území ČR je součástí mezinárodních skupin.⁶⁵

Hlavní náplní činnosti orgánu příslušného k řešení krize je, jak bude dále blíže uvedeno, zejména schvalování ozdravných plánů, tvorba plánů řešení krize, přijímání opatření k řešení krize či stanovení výše příspěvku pro účely financování krize. K tomu, aby orgán příslušný k řešení krize byl schopen tuto funkci plnohodnotně vykonávat mu zákon přiznává celou řadu obecných pravomocí.

Tyto pravomoci jsou z velké části specifikovány v § 82 an. ZOPRK a z těch nejdůležitějších třeba zmínit zejména pravomoc vykonávat všechna práva a pravomoci akcionářů či jiných vlastníků a vedoucích pracovníků bez jejich souhlasu, což je klíčové k převzetí kontroly nad finanční institucí a možností efektivně přijímat potřebná opatření. Od toho se dále odvíjí i další pravomoci jako např. možnost vypořádat a ukončit smlouvy a finanční deriváty, zakázat finanční instituci nakládat se svým majetkem, vydávat nové akcie a jiné nástroje účasti či jejich množství naopak snížit, převádět práva a aktiva, požádat soud o přerušování soudních řízení, kterých se finanční instituce účastní či nově přiznaná pravomoc vyhlášení moratoria, která byla do ZOPRK zakotvena novelou č. 298/2021 Sb. ze dne 22. července 2021 a která spočívá v možnosti pozastavit povinnost plnění závazků. V tomto směru si možno klást otázku, zda ZOPRK, resp. směrnice BRRD nezašla příliš daleko a nepřiznala příslušnému orgánu až přespříliš pravomocí, když za účelem zajištění finanční stability dochází ve své podstatě k úplné ztrátě kontroly jak samotné finanční instituce, akcionářů (či jiných vlastníků), tak i věřitelů nad jejím dalším osudem. Na druhou stranu si asi jen těžko představit, jak by daný mechanismus musel být lépe nastaven, aby vymezených cílů mohlo být efektivně dosaženo. Návrhem by však mohlo být větší zapojení věřitelů do samotného procesu po vzoru insolvenčního řízení, avšak těžko hodnotit, zda by se tímto postup záchrany selhávající finanční instituce pouze nekomplikoval.

3.4 Preventivní fáze řešení krize

ZOPRK nicméně neupravuje pouze instrumenty nápravné, které již fakticky řeší nastalou zhoršující se finanční situaci dané instituce, ale rovněž instrumenty preventivní, které spočívají v přípravách na potenciální selhání. V první fázi tak dochází zejména k vypracování

---

⁶⁵ ČNB. *Tvorba plánů pro řešení krize* [online]. cnb.cz, [cit. 17. srpna 2022]

ozdravných plánů, vyhodnocení a zajištění způsobilosti instituce k řešení krize či sestavení plánů řešení krize. Těmto jednotlivým institutům se nyní budu postupně věnovat.

3.4.1 Ozdravné plány a plány řešení krize

Ozdravné plány možno definovat jako plány vycházející z hypotetických situací, které by v budoucnu mohly reálně nastat, a které by mohly vést k závažnému zhoršení finanční situace dané instituce. Tyto plány pak rovněž předepisují konkrétní opatření, která by byla třeba přijmou k odvrácení nastalé krize, stejně tak jako postupy a podmínky pro jejich včasnou realizaci.⁶⁶ Bližší požadavky na obsah ozdravných plánů stanoví § 9 odst. 4 ZOPRK a jedná se například o vymezení zásadních funkcí instituce, nastavení postupů pro určení hodnoty a prodejnosti hlavních linií podnikání, uvedení mechanismů a opatření k udržení a obnově kapitálu, k restrukturalizaci závazků, a další. Ozdravné plány sestavují sami finanční instituce, které rovněž stanoví, jaké osoby jsou odpovědné za přípravu těchto plánů a jaké za jejich provedení, přičemž nutno zmínit, že ozdravný plán musí vždy vycházet z realistických odhadů a nesmí předpokládat poskytnutí veřejné podpory.⁶⁷ Plány schválené výkonným orgánem instituce následně podléhají přezkumu ze strany orgánu příslušného k řešení krize, který může uložit povinnost ozdravný plán přepracovat či provést konkrétní změny.⁶⁸ Povinností finančních institucí je pak ozdravný plán průběžně aktualizovat, a to minimálně jednou ročně, nedojde-li k podstatným změnám, které by vyžadovaly dřívější přepracování.⁶⁹

Od ozdravných plánů dále nutno odlišovat plány řešení krize, které vypracovávají sami orgány příslušné pro řešení krize, a které předurčují možné strategie řešení potencionálních selhání finančních institucí. Při jejich zpracování příslušný orgán rovněž hodnotí význam dané instituce, možný dopad jejího selhání na finanční systém, stejně tak jako způsobilost instituce k řešení krize a případné důvody nezpůsobilosti.⁷⁰ Za tímto účelem navíc může požadovat součinnost daných institucí a poskytnutí nezbytných informací, jejichž výčet je uveden v příloze 1 ZOPRK.

Obsah těchto plánů blíže upravuje § 17 odst. 5 ZOPRK a jedná se například o popis možných selhání instituce a navrhovaných způsobů řešení, možnosti financování krize, způsob ocenění a posouzení možnosti prodeje zásadních funkcí, hlavních linií podnikání a aktiv

---

⁶⁶ SCHILLIG, Michael. *Resolution and Insolvency of Banks and Financial Institutions*. Oxford University press, 2016, s. 166

⁶⁷ § 9 odst. 3 ZOPRK

⁶⁸ PŮLPÁNOVÁ, Karolína. *Ozdravné postupy a řešení krize bank*. Praha: Leges, 2022, s. 58-59

⁶⁹ § 9 odst. 2 ZOPRK

⁷⁰ ČNB. *Tvorba plánů pro řešení krize* [online]. cnb.cz, [cit. 19. srpna 2022]

instituce, rozsah informačních povinností vůči orgánu příslušného k řešení krize a mnoho dalších.

Rozdíl mezi ozdravnými plány a plány řešení krize tak souhrnně řečeno nespočívá pouze v subjektu, který daný plán zpracovává a následně aplikuje, ale rovněž v obsahové náplni (byť ta se z části překrývá) a v okamžiku, kdy je daný plán realizován. Jak bude totiž uvedeno níže, plány řešení krize přichází na řadu až v poslední fázi jakožto prostředky *ultima ratio*, kdy se selhání finanční instituce nepodařilo odvrátit mírnějšími prostředky, jako je právě např. realizace plánů ozdravných.

3.4.2 Způsobilost k řešení krize

Klíčovou fází je pak samotné posouzení způsobilosti k řešení krize dle § 22 ZOPRK, který ji definuje jako: „*stav instituce, v němž lze proveditelně a věrohodně řešit její selhání likvidací, postupy podle insolvenčního zákona nebo uplatněním opatření k řešení krize podle tohoto zákona, bez značných nepříznivých dopadů na finanční systém České republiky, popřípadě jiného členského státu nebo Evropské unie jako celku, včetně případů, kdy selhání instituce nastane v situaci již narušené finanční stability a předchozích událostí se systémovým dopadem, a za současného zachování zásadních činností, které instituce vykonává.*“ Jinak řečeno je třeba prvně vyhodnotit, zda případné selhání finanční instituce lze adekvátně řešit klasickým úpadkovým řízením či je ve veřejném zájmu využít nástrojů pro řešení krize dle ZOPRK. K těm lze přitom přikročit pouze ve výjimečných situacích, při kterých by byla ohrožena či narušena finanční stabilita a daných účelů by likvidací či insolvencí nebylo možné ve stejné míře dosáhnout.⁷¹

Způsobilost k řešení krize tak příslušné orgány pravidelně posuzují, a to jednak během procesu přípravy plánů k řešení krize, tak i před samotným rozhodnutím o jejich využití. V této souvislosti v roce 2020 SRB publikoval dokument s názvem *Expectations for Banks* jakožto hodnotící normu pro posuzování způsobilosti. Ta vymezila celkem sedm oblastí, které jsou v rámci procesu hodnocení kvalifikovány, a to konkrétně: řídicí a kontrolní mechanismy, kapacita pro absorpci ztrát a rekapitalizaci, likvidita a financování řešení krize, provozní kontinuita při řešení krize a přístup k FMI službám, informační systémy a požadavky na data, komunikace, oddělitelnost a restrukturalizace. ČNB se následně rozhodla dokument doporučit a jako benchmark rovněž aplikovat na finanční instituce ve své působnosti, což finančním

---

⁷¹ Tamtéž

institucím přináší lepší představu o požadavcích, které jsou na ně kladeny, a které je třeba naplnit pro získání způsobilosti k řešení krize.⁷²

V rámci procesu posuzování nicméně mohou nastat i situace, kdy orgán příslušný k řešení krize odhalí podstatnou překážku této způsobilosti. V takovýchto případech následuje pozastavení povinnosti vypracování plánu k řešení krize a je zahájeno řízení o odstranění překážky dle § 23 ZOPRK. Finanční instituce je pak povinna ve lhůtě 4 měsíců navrhnout příslušnému orgánu opatření k odstranění překážek a není-li dané opatření považováno za dostačující navrhne alternativní opatření sám orgán příslušný k řešení krize. Výčet těchto alternativních opatření zakotvuje § 23 odst. 6 ZOPRK.

Od posouzení způsobilosti k řešení krize se dále odvíjí určení základního přístupu a vhodné strategie řešení krize. Pro tyto účely ČNB stanovila obecné prahové hodnoty, které orientačně určují jeden ze tří základních strategických přístupů k řešení krize v závislosti na velikosti a významnosti finančních institucí (viz tabulka níže). Nutno však podotknout že se jedná pouze o jakýsi odrazový můstek a konečné rozhodnutí bude vždy individuálně záviset na specifických vlastnostech finanční instituce, kdy rozhodujícími faktory jsou zejména velikost, vlastnická struktura, právní forma dané instituce, stejně tak jako povaha podnikání, či provázanost s jinými institucemi.⁷³

---

⁷² ČNB. *Způsobilost instituce/skupiny k řešení krize* [online]. cnb.cz, [cit. 19. srpna 2022]

⁷³ ČNB. *Zpráva o finanční stabilitě 2017/2018*, s. 118-119

Kategorie	Rámcové prahové hodnoty, kritéria	Základní strategický přístup
Malé a systémově nevýznamné instituce či skupiny, které nebyly ČNB identifikovány jako významní poskytovatelé zásadních činností.	<p>Nepředpokládá se přítomnost veřejného zájmu pro uplatnění opatření k řešení krize, zejména s ohledem na systémovou nevýznamnost a fakt, že nejsou významným poskytovatelem žádné zásadní činnosti.</p> <p>Likvidace v běžném úpadkovém řízení vyhodnocena ze strany ČNB jako věrohodná a proveditelná.</p> <p>Vůči instituci či skupině lze aplikovat zjednodušené povinnosti (§8 ZOPRK).</p>	<p>Likvidace instituce či subjektů skupiny v běžném úpadkovém řízení.</p> <p>V případě selhání instituce, je Garančním systémem finančního trhu vkladatelům poskytnuta náhrada za pojištěné pohledávky z vkladů do výše stanovené zákonem (č. 21/1992 Sb.).</p>
Instituce či skupiny, které byly ze strany ČNB identifikovány jako významní poskytovatelé jedné, či velmi omezeného počtu zásadních činností, zejména v oblasti přijímání vkladů a souvisejícího platebního styku.	<p>Předpokládá se přítomnost veřejného zájmu pro uplatnění opatření k řešení krize, zejména s ohledem na identifikované zásadní činnosti.</p> <p>Likvidace v běžném úpadkovém řízení vyhodnocena ČNB jako nevěrohodná a současně nelze vůči instituci či skupině aplikovat zjednodušené povinnosti.</p> <p>Počet transakčních účtů: > 50 000 – 70 000 Kryté vklady: > 30 – 40 mld. Kč Celková aktiva: < 150 – 200 mld. Kč</p>	<p>Strategie řešení krize s využitím nástroje pro přechod (části) činnosti na soukromého nabyvatele.</p> <p>S ohledem na specifika lokálního trhu a velikost instituce existuje stále vysoká pravděpodobnost, že případný soukromý nabyvatel bude nalezen relativně rychle. Alternativně lze využít nástroje přechodu (části) činnosti na překlenovací instituci (§ 102 a násl. ZOPRK).</p>
Komplexní a systémově významné instituce či skupiny, které byly ze strany ČNB identifikovány jako významní poskytovatelé většího počtu zásadních činností a jejichž případné selhání by mohlo vést k závažnému ohrožení nebo narušení finanční stability.	<p>Předpokládá se přítomnost veřejného zájmu pro uplatnění opatření k řešení krize, zejména s ohledem na větší počet a komplexní charakter poskytovaných zásadních činností a vysoké riziko ohrožení či narušení finanční stability v případě selhání.</p> <p>Likvidace v běžném úpadkovém řízení vyhodnocena ČNB jako nevěrohodná a současně nelze vůči instituci či skupině aplikovat zjednodušené povinnosti.</p> <p>Celková aktiva > 150 – 200 mld. Kč</p>	<p>Strategie řešení krize s využitím nástroje ve formě odpisu nebo konverze odepisovatelných závazků (bail-in).</p>

Zdroj: ČNB: Zpráva o finanční stabilitě 2017/2018, s. 119

3.5 Nápravná fáze řešení krize

Druhou fází, kterou se ZOPRK dále detailně zabývá, je fáze nápravná, která nastává v okamžiku zhoršující se finanční situace instituce, kdy reálně hrozí či již nastalo její selhání. Právě okamžik selhání je zákonem přesně definován v § 4 ZOPRK a nastává při splnění alespoň jedné z následujících podmínek: 1) jsou splněny podmínky pro odnětí příslušného povolení k činnosti dané instituce (zejména z důvodu vzniku ztráty, která způsobila či může způsobit podstatný pokles výše jejího kapitálu), 2) výše závazků instituce převyšují hodnotu jejího majetku, 3) finanční instituce není schopna splnit své splatné dluhy či jiné závazky a případně také tehdy, kdy lze důvodně očekávat, že v blízké době jedna z těchto podmínek nastane, ačkoli se tak doposud nestalo. V konečném důsledku se pak finanční instituce ocitá v selhání i tehdy, vyžádá-li její záchrana poskytnutí mimořádné veřejné podpory s výjimkou případů uvedených v § 4 odst. 1 písm. d) ZOPRK.

Tuto fázi dále možno rozdělit do 4 dílčích fází, které na sebe postupně navazují v souvislosti se zhoršující se finanční situací instituce: ozdravení, užití opatření včasného zásahu, užití WDC pravomocí a v poslední řadě samotné řešení krize, kdy se selhání finanční instituce jeví jako již neodvratitelné.⁷⁴ Zpočátku je tak řešení ponecháno na samotné finanční instituci, která v případě překročení prahových ukazatelů ozdravného plánu tento plán aktivuje a začne přijímat opatření jím předeslaná. Až v případech, kdy se tato řešení jeví jako neefektivní, může orgán příslušný pro řešení krize zasáhnout zprvu užitím WDC pravomocí, tj. pravomocí odepisovat nebo konvertovat kapitálové nástroje a způsobilé závazky a v krajním případě zahájením řešení krize, tedy realizací postupů dle plánu řešení krize.

3.5.1 Nástroje řešení krize

Krize finančních institucí, které byly *too big to fail/too interconnected to fail* nebo *too important to fail* (tj. ve své podstatě finanční instituce, na které se dnes vztahuje působnost ZOPRK), byly v rámci EU často řešeny až do přijetí směrnice BRRD prostřednictvím veřejné podpory, tzv. *bail-outu*, což spočívalo především v poskytnutí finančních prostředků z veřejných zdrojů či státních záruk za dluhy dané finanční instituce. Tento přístup se však posléze ukázal jako ne příliš vhodný a po zkušenostech s finanční krizí v letech 2007 až 2009 rovněž jako neudržitelný. Ve snaze změnit takto nastavený systém financování sanace finančních institucí tak byla přijata směrnice BRRD, která sice veřejnou podporu v této oblasti nevyloučila úplně, nicméně přinesla úpravu jiných nástrojů řešení krize, kterých by mělo být

⁷⁴ PŮLPÁNOVÁ, Karolína. *Ozdravné postupy a řešení krize bank*. Praha: Leges, 2022, s. 77

užito přednostně.⁷⁵ Tyto nástroje pak mohou být orgánem příslušným k řešení krize aplikovány samostatně či ve vzájemných kombinacích a jsou jimi především transferová nástroje a *bail-in*.⁷⁶

Transferovými nástroji se rozumí buď převod činnosti na soukromého nabyvatele (§ 96 – 101 ZOPRK) nebo na překlenovací instituci (§ 102 – 112 ZOPRK) a mají své uplatnění zejména v případech řešení selhání finančních institucí, které byly vyhodnoceny jako významní poskytovatelé menšího počtu zásadních činností. Laicky řečeno tedy u natolik významných finančních institucí, u kterých je dán veřejný zájem na řešení krize, avšak nikoli tak systémově významných a komplexních, aby jejich selhání vyvolávalo vysoké riziko narušení finanční stability, které by vyžadovalo řešení spíše nástrojem *bail-in*.⁷⁷

Oba transferové nástroje jsou si přitom svou podstatou velmi blízké, jelikož spočívají v převodu celé instituce nebo alespoň její životaschopné části na jiný subjekt, kterým je buď soukromá osoba s požadovaným povolením k provozování činnosti (nemá-li ho musí o něj dle § 98 ZOPRK požádat) nebo překlenovací instituce, tj. instituce s majetkovou účastí státu, která byla zřízená orgánem příslušným k řešení krize výhradně pro účely transferu, zachování základních funkcí a následného převodu na soukromý subjekt.⁷⁸

Jak už bylo výše naznačeno, k převodu činnosti dochází buď v podobě převodu celé instituce, kdy orgán příslušný k řešení krize převádí na nabyvatele veškeré akcie či jiné nástroje účasti bez souhlasu jejich vlastníků na základě fúze či akvizice. V tomto případě rovněž může dojít i k zachování právní formy dané finanční instituce, která může činnost dále vykonávat na základě původního oprávnění. Druhou možností je převod pouze určitých aktiv, práv či závazků, kdy bude tato činnost nadále provozována v rámci nabyvatele na základě jeho oprávnění, přičemž ta část činnosti, která tímto způsobem nepřešla bude následně zlikvidována v rámci běžného úpadekového řízení.⁷⁹

Právě absence souhlasu společníků je důležitým znakem těchto transferových nástrojů, jelikož odráží jejich nucenou povahu. Dlužno však zmínit, že právní názory ohledně nutnosti souhlasů společníků s převodem/ přechodem společnosti nebyly vždy jednotné. Příkladem možno uvést rozhodnutí belgického soudu ve věci Fortis z roku 2008, kdy na základě státních subvencí Nizozemska, Belgie a Lucemburska mělo dojít k zisku majetkové účasti těchto států ve společnostech skupiny Fortis a následnému přechodu pod skupinu BNP Paribas. S ohledem

---

⁷⁵ Tamtéž, s. 81-84

⁷⁶ ČNB. *Tvorba plánů pro řešení krize* [online]. cnb.cz, [cit. 15. září 2022]

⁷⁷ ČNB: Zpráva o finanční stabilitě 2017/2018, s. 119

⁷⁸ § 102 odst. 1 ZOPRK

⁷⁹ PŮLPÁNOVÁ, Karolína. *Ozdravné postupy a řešení krize bank*. Praha: Leges, 2022, s. 95-96

na absenci souhlasů valných hromad dotčených společností však byla účinnost zamýšlených kroků pozastavena.⁸⁰ Směrnice BRRD nicméně po vzoru výstupů přijatých Basilejským výborem pro bankovní dohled tyto nejasnosti odstranila a dnes tak možno s jistotou konstatovat, že souhlasů společníků k převodu společnosti v rámci řešení krize skutečně netřeba.⁸¹

Převod, ať už v první či druhé nastíněné podobě, je každopádně třeba realizovat v souladu s § 97 ZOPRK, což znamená, že by měl proběhnout bez zbytečných průtahů, transparentně, s respektováním zákazu diskriminace a střetu zájmů, a to ve snaze dosáhnout co možná nejvyššího protiplnění. Právě takto získaná náhrada je následně rozdělena mezi akcionáře či jiné majitele účastnických cenných papírů (došlo-li k převodu celé instituce) nebo jde ve prospěch selhávající finanční instituce.⁸² Toto pojetí lze beze sporu hodnotit jako minimálně netradiční. Vezmeme-li totiž v potaz, že jednou z obecných zásad ZOPRK je, že akcionáři/vlastníci finanční instituce mají nést ztráty jako první, je poněkud zarážející, že v těchto případech se jim dostává až přednostního postavení na úkor ostatním věřitelům. Na druhou stranu lze předpokládat, že k přijetí těchto opatření bude docházet jen zřídka osamoceně bez užití dalších nástrojů (jako je např. odpis a konverze), čímž bude možno této nerovnosti fakticky zabránit.

Závěrem ještě vhodno poukázat na obavy, které jsou s těmito transferovými nástroji spojovány. Jak je již pojednáno výše, jedná se totiž o nástroje, které naleznou využití zejména u finančních institucí středně menšího významu, a tak vhodným nabyvatelem bude s největší pravděpodobností systémově větší finanční instituce. Jejich užití tak nevyhnutelně vede ke vzniku systémově stále větší subjektů, jejichž případné selhání představuje pro finanční systém a jeho stabilitu ještě větší rizika. Nutno tak dané nástroje užívat obezřetně, aby vyřešení krize jedné instituce pouze nezapříčinilo dalekosáhlejší problémy.

Nyní již mohu přikročit k dalšímu nástroji řešení krize, a to nástroji, který je preferován v případě řešení těch nejvýznamnějších finančních institucí, a tím je *bail-in*.⁸³ *Bail-in* spočívá v odpisu a konverzi kapitálových nástrojů a plně odráží jednu z hlavních zásad ZOPRK, která říká, že akcionáři/vlastníci a posléze věřitelé by měli nést ztrátu finanční instituce jako první.⁸⁴

⁸⁰ SCHILLIG, Michael. *Resolution and Insolvency of Banks and Financial Institutions*. Oxford University press, 2016, s. 252

⁸¹ ŠERÁK, Martin. *Limity nástrojů k řešení krize podle směrnice BRRD a zákona o ozdravných postupech a řešení krize na finančním trhu*. Acta Universitatis Carolinae Iuridica, 2020, roč. 66, č. 4, s. 183-184

⁸² §96 odst. 6 ZOPRK

⁸³ ČNB: Zpráva o finanční stabilitě 2017/2018, s. 119

⁸⁴ ZRŮST, Lukáš. *Nástroje řešení krize finanční instituce* [online]. konreo.cz, [cit. 16. září 2022]

Jedná se tedy o jakýsi protipól nástroje *bail-out*, který, jak už bylo výše uvedeno, je založen na pomoci z veřejných zdrojů.

Nástroj *bail-in* upravuje ZOPRK v § 120 an. a může mít dvě podoby: 1) absorpce ztrát a následná rekapitalizace v takovém rozsahu, aby finanční instituce nadále splňovala podmínky pro udělení povolení k činnosti, tuto činnost byla schopna provozovat a zároveň si udržela důvěru účastníků finančního trhu (odst. 1 písm. a) ZOPRK) nebo 2) absorpce ztrát a následný převod odepisovatelných závazků na soukromého nabyvatele, překlenovací instituci nebo osobu pro správu aktiv (odst. 1 písm. b), c) ZOPRK).

K absorpci ztrát by přitom nejprve mělo docházet pomocí regulatorního kapitálu, následně zrušením/převodem akcií či jiných nástrojů účasti a v poslední řadě konverzí a odpisem závazků (od podřízených k nepodřízeným).⁸⁵

Nutno však podotknout, že takto odepisovat či konvertovat nelze veškeré závazky finanční instituce, nýbrž pouze ty, které nejsou *ex lege* vyloučeny (§ 122 ZOPRK) nebo ty, které nevyloučila svým rozhodnutím ČNB jakožto orgán příslušný k řešení krize (§ 123 ZOPRK). Příkladem závazků, které jsou vyloučeny přímo ze zákona možno uvést zajištěné závazky do výše hodnoty poskytnuté majetkové jistoty, pojištěné vklady do výše 100 000 EUR, krátkodobé závazky vůči instituci, která není členem stejné skupiny jako selhávající finanční instituce s původní splatností méně než 7 dní, závazky vůči zaměstnancům vyplývající z pracovněprávního poměru s výjimkou pohyblivých složek odměn neupravených kolektivní smlouvou, závazky bezprostředně související se zachováním provozu, příspěvky do Fondu pojištění vkladů a jiné. V souvislosti s pravomocí ČNB tuto škálu vyloučených závazků dále ještě rozšířit lze mít nicméně určité obavy, zda daná a relativně volná diskrece příslušného orgánu nezakládá určitou míru právní nejistoty věřitelů finanční instituce ohledně dodržení posloupnosti při odpisu a konverzi, když ustanovení § 123 odst. 1 ZOPRK zakládá spíše jen obecné požadavky výjimečnosti, nezbytnosti a přiměřenosti.⁸⁶

V návaznosti na předchozí odstavce každopádně možno konstatovat, že základem pro úspěšnou realizaci nástroje *bail-in* je prvotně vhodné rozložení pasiv, aby v případě jeho využití měla finanční instituce dost způsobilých závazků, které bude možno odepsat či zkonvertovat. Právě to sleduje norma MREL (*Minimum Requirement for Own Funds and Eligible Liabilities*),

⁸⁵ NĚMEC, Libor. TORNOVÁ, Jarmila. *BRRD: Nová regulace krizového řízení bank* [online]. bankovnictvionline.cz, [cit. 16. září 2022]

⁸⁶ SCHELO, Sven. *Bank recovery and resolution*. Kluwer Law International, 2015, s. 125-131

tj. v překladu Minimální požadavky na kapitál a způsobilé závazky.⁸⁷ Ta je ZOPRK blíže upravena v § 127 – 135 a ve zkratce stanovuje základní pravidla pro strukturování pasiv.

Posledním doposud nezmiňným nástrojem pro řešení krize je pak nástroj oddělení aktiv (§ 113 – 119 ZOPRK), který spočívá v oddělení problematických a znehodnocených aktiv a jejich následném převedení na společnost pro správu aktiv za účelem jejich následného prodeje či likvidace s maximalizovaným výnosem.⁸⁸ Tento specifický nástroj řešení krize se využívá zejména u aktiv, která nemusí být dlouhodobě zachována, avšak jejich okamžitá likvidace by mohla trh s danými aktivy ohrozit.⁸⁹ Třeba však zdůraznit, že k jejich využití by mělo vždy docházet v kombinaci s jinými instrumenty pro řešení krize, aby tímto krokem nebyla selhávající banka nikterak zvýhodněna oproti jiným subjektům finančního trhu.⁹⁰

3.5.2 Podpora z veřejných zdrojů

V některých případech však ani veškerá výše nastíněná řešení nejsou dostačující k sanaci finanční instituce, a proto je třeba využít vládních stabilizačních nástrojů dle § 157 – 163 ZOPRK za účelem zabránění systémové krize a narušení finanční stability. Z podstaty věci tak budou tyto nástroje připadat v úvahu pouze u těch nejvýznamnějších finančních institucí, a to až jako prostředek *ultima ratio*.

Zákon zakotvuje několik podmínek, které musí být kumulativně naplněny, aby mohlo být k jejich užití přikročeno: 1) existence či hrozba vzniku systémové krize, 2) ostatní opatření již byla v nejvyšší možné míře uplatněna, 3) užití je ve veřejném zájmu, 4) vlastníci nástrojů účasti a věřitelé se podíleli na úhradě ztráty v rozsahu nejméně 8 % kapitálu a celkových závazků finanční instituce, 5) soulad s právními předpisy a akty EU, 6) shoda ČNB a Ministerstva financí ohledně uplatnění.

V této souvislosti je asi nejvíce diskutovaný právě bod 4) a výše popsaná 8 % hranice, jakožto podmínka pro poskytnutí veřejné podpory. Důvodem je, že toto pravidlo bylo zakotveno do směrnice BRRD, aniž by byla finančním institucím poskytnuta dostatečná lhůta na vytvoření potřebného objemu podřízených pohledávek MREL. Nutno přitom podotknout, že ani doposud mnoho evropských finančních institucí nemá těchto podřízených pohledávek dostatek, přičemž dosažení této hranice může být zejména pak pro menší finanční instituce

⁸⁷ ZRŮST, Lukáš. *Selhání subjektů finančního trhu*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 140

⁸⁸ PŮLPÁNOVÁ, Karolína. *Ozdravné postupy a řešení krize bank*. Praha: Leges, 2022, s. 98

⁸⁹ ČNB. *Tvorba plánů pro řešení krize* [online]. cnb.cz, [cit. 15. září 2022]

⁹⁰ NĚMEC, Libor. TORNOVÁ, Jarmila. *BRRD: Nová regulace krizového řízení bank* [online]. bankovnictvionline.cz, [cit. 16. září 2022] srov. SCHILLIG, Michael. *Resolution and Insolvency of Banks and Financial Institutions*. Oxford University press, 2016, s. 256

velmi nákladné. Jakýsi korektiv poskytla novela BRRD v roce 2019, která jednak zavedla přísnější podmínky na podřízené pohledávky MREL u finančních institucí s rozvahou nad 100 miliard EUR a jednak umožnila orgánům příslušným k řešení krize požadovat urychlené plnění požadavků MREL u zbývajících finančních institucí. I přesto se však 8 % hranice z dnešního pohledu jeví pro řadu finančních institucí jako nepřiměřeně přísné kritérium.⁹¹

O uplatnění vládních stabilizačních nástrojů následně rozhoduje, jak už název napovídá, vláda na základě návrhu ČNB a mohou být dvojího typu. Prvním je veřejná kapitálová podpora spočívající v rekapitalizaci finanční instituce státem na základě upsání nově vydaných kapitálových nástrojů a druhým přechod nástrojů účasti na stát, což je instrument, který ve své podstatě naplňuje znaky vyvlastnění.⁹²

3.6 Fond pro řešení krize

Za účelem financování krize byl ZOPRK zřízen v rámci Garančního systému finančního trhu Fond pro řešení krize. Do tohoto fondu mají povinnost přispívat všechny banky, družstevní záložny a další finanční instituce, o kterých tak stanoví zákon, se sídlem v ČR, stejně tak jako i pobočky finančních institucí usídlených mimo členské státy EU (§ 209 odst. 2 ZOPRK). O výši příspěvků rozhoduje po projednání s GSFT ČNB ve správních řízeních a jejich konkrétní výše se odvíjí zejména od velikosti a rizikovosti jednotlivých finančních institucí,⁹³ přičemž do konce roku 2024 by nashromážděné příspěvky měly dosahovat výše alespoň 1 % krytých vkladů, tj. cca 36 miliard Kč.⁹⁴

Fond pro řešení krize se dále člení na dva dílčí fondy, a to příspěvkový fond, který tvoří zejména pravidelné a mimořádné příspěvky, státní dotace či prostředky získané z trhu a provozní fond, který je tvořen především investičními výnosy či výtěžky z ukončených likvidačních a insolvenčních řízení.⁹⁵

K využití těchto prostředků se lze uchýlit v případě jsou-li splněny podmínky pro řešení krize, a to za účelem zachování činnosti finanční instituce a předejití výplaty pojištěných vkladů věřitelům. Rozhodnutí v těchto případech opět náleží ČNB, podmínkou však je předchozí schválení Evropské komise v rámci pravidel veřejné podpory.⁹⁶

⁹¹ SAPIR, André, DEWATRIPONT, Mathias, REICHLIN, Lucrezia. *Urgent reform of the EU resolution framework is needed* [online]. bruegel.org, [cit. 23. ledna 2023]

⁹² ZRŮST, Lukáš. *Selhání subjektů finančního trhu*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 145-146

⁹³ ČNB. *Příspěvek do mechanismu pro financování řešení krize* [online]. cnb.cz, [cit. 18. září 2022]

⁹⁴ GSFT. *Kolik přispívají instituce?* [online]. garancnisystem.cz, [cit. 18. září 2022]

⁹⁵ ZRŮST, Lukáš. *Garanční systém finančního trhu* [online]. konreo.cz, [cit. 18. září 2022]

⁹⁶ ČNB. *Příspěvek do mechanismu pro financování řešení krize* [online]. cnb.cz, [cit. 18. září 2022]

Možnosti využití majetku Fond pro řešení krize blíže upravuje § 212 ZOPRK a jedná se jak o způsoby financování řešení krize, tj. zejména koupě majetku dané finanční instituce, poskytnutí jistoty za její majetek a dluhy, poskytnutí úvěru, příspěvku při odpisu a konverzi v rámci nástroje *bail-in* či doplnění kapitálu, tak o případy dorovnání věřitelů finanční instituce jestliže obdržené plnění v rámci řešení krize je nižší v porovnání s plněním, kterého by se jim dostalo v případě řešení selhání insolvenční či likvidační dle § 177 ZOPRK.

3.7 Shrnutí

Rezoluční řízení upravené ZOPRK představuje alternativu řešení selhání systémově významných finančních institucí, u kterých je dán veřejný zájem na zachování jejich činnosti s ohledem na riziko vzniku finanční nestability systému v případě řešení jejich úpadku v klasickém insolvenčním řízení.

Hlavním cílem přijetí této úpravy bylo vytvoření právního rámce pro řešení potencionálních selhání těchto institucí a zakotvení nástrojů, které jsou schopny tato selhání efektivně řešit bez zapojení významné podpory z veřejných prostředků. I přes některé obavy, které byly v souvislosti s přijetím směrnice BRRD diskutovány jako například vznik dalších nákladů v souvislosti s povinnými odvody do nově vzniklého fondu či začlenění právně vymahatelných doložek ohledně postizitelnosti pohledávek odpisem či konverzí ve vztahu k subjektům ze třetích států,⁹⁷ možno v souhrnu konstatovat, že směrnice dostala svých cílů a zavedla uspokojivý rámec řešení těchto situací, který přinesl i potřebnou harmonizaci na poli EU, a to i přes to, že k omezení užití veřejných prostředků vynakládaných na záchranu finančních institucí patrně nedošlo v takovém rozsahu, jak bylo původně zamýšleno. Největším úskalím tak paradoxně zůstává nejednotná koncepce insolvenčního řízení v jednotlivých členských státech, která aplikaci nástrojů pro řešení krize, zejména pak u přeshraničních institucí, může do jisté míry limitovat.

I přes určitá úskalí však rezoluční řízení garantuje věřitelům selhávající finanční instituce největší záruky uspokojení jejich pohledávek, a to skrze zásadu *“no creditor worse off”* díky které se věřitelům musí dostat alespoň takového uspokojení, kterého by dosáhli v klasickém insolvenčním řízení, což navíc vhodně doplňuje i pravidlo dorovnání rozdílu plnění v případě, že rezoluční řízení nebude úspěšné, z Fondu pro řešení krize. To ostatně hodnotím na daném řízení nejpozitivněji. Možno se až zamýšlet, zda by v určitých případech rezoluční řízení nebylo vhodným prostředkem pro řešení úpadku i méně významných institucí.

---

⁹⁷ PWC. *EU Bank Recovery and Resolution Directive „Triumph or tragedy?”* [online]. pwc.com, [cit. 23 ledna 2023]

4 Likvidace finančních institucí

Oproti předchozí kapitole, kdy selhání finančních institucí bylo řešeno při současném zachování jejich činnosti, se nyní zaměřím na případy, kdy dochází k ukončení činnosti těchto subjektů, tj. likvidaci a insolvenční řízení.

Na úvod však vhodno zmínit, že jelikož výše specifikované subjekty finančního trhu podléhají dohledu ČNB, musí tak být i nositeli licence či povolení k činnosti dle zvláštních právních předpisů. K zániku těchto oprávnění pak může dojít v důsledku rozhodnutí finanční instituce o svém zrušení či změně předmětu činnosti, ke kterému není nadále oprávnění třeba, sankčního odejmutí ČNB nebo uplynutí doby, na kterou byl subjekt finančního trhu zřízen.⁹⁸ V těchto situacích obvykle následuje právě likvidace finanční instituce s výjimkou případů změny předmětu podnikání, kdy se subjekt neruší, dále existuje jako běžná obchodní společnost a ČNB pouze dohlíží nad vypořádáním závazků této instituce vůči věřitelům.⁹⁹

Nežli tedy přikročím k samotné podstatě likvidace, jejímu účelu a průběhu, ráda bych se tak ještě věnovala důvodům pro sankční odnětí povolení k činnosti a správnímu řízení, ve kterém k odejmutí dochází.

4.1 Odejmutí oprávnění ČNB

Zákon o bankách upravuje možnosti odnětí bankovní licence v § 34 a rozlišuje případy, kdy je ČNB povinna licenci odejmout a případy, kdy tak pouze může učinit na základě svého uvážení. Obligatorními důvody jsou jednak přetrvávající nedostatky v činnosti banky, tedy významné nedostatky mající dlouhodobější charakter, úpadek banky tak jak je vymezen v § 3 IZ a výrazný pokles kapitálu banky, tj. pokles celkového kapitálového poměru banky na individuálním základě pod úroveň jedné třetiny celkového kapitálového poměru dle čl. 92 odst. 1 písm. c) nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013, s výjimkou případů aplikace ZOPRK.¹⁰⁰ Z fakultativních důvodů dále možno uvést případy, kdy banka nezačala svou činnost ve lhůtě 12 měsíců ode dne udělení licence, nepřijímá vklady a neposkytuje úvěry po dobu delší jak 6 měsíců či uvedla nepravdivé údaje nebo zamlčela podstatné informace v žádosti o udělení licence.¹⁰¹ Ať už je důvod pro odejmutí jakýkoli, vždy však platí, že k odnětí

⁹⁸ ZRŮST, Lukáš. *Selhání subjektů finančního trhu*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 149

⁹⁹ KURKA, René, PAŘÍKOVÁ, Anežka. *Subjekty finančního trhu – Vybrané aspekty likvidace a insolvence*. Praha: C. H. BECK, 2014, s. 31-33

¹⁰⁰ § 34 odst. 1, odst. 3 zákona o bankách

¹⁰¹ § 34 odst. 2 zákona o bankách

licence by se ČNB měla uchýlit až v poslední řadě, kdy mírnější opatření k nápravě ve smyslu § 26 zákona o bankách nepostačí.

K rozhodnutí o odejmutí licence je pravomocná a příslušná ČNB a činí tak ve správním řízení, které je ovládáno zásadou oficiality a legality a jako takové je vždy zahajováno z moci úřední.¹⁰² To ovšem nevylučuje možnost předkládání podnětů třetími osobami na základě, kterých se ČNB rovněž (mimo vlastní dohledovou činnost) dozvídá o skutečnostech rozhodných pro zahájení řízení. Řízení je zahájeno doručením oznámení dotčené bance, přičemž v souladu se správním řádem by rozhodnutí mělo být vydáno ve standardní lhůtě 30 dnů. To se následně doručuje statutárnímu orgánu banky a uveřejňuje v obchodním věstníku. Dotčená banka se proti němu může dále bránit podáním rozkladu, a to ve lhůtě 15 dnů ode dne doručení. O rozkladu rozhoduje Bankovní rada ČNB, která jej přezkoumává v mezích námitek (nad jejich rámec pouze tehdy vyžaduje-li to veřejný zájem). Proti rozhodnutí o rozkladu dále není možno podat odvolání.¹⁰³

V souladu s § 7a odst. 1 písm. a) zákona o bankách nabývá rozhodnutí o odejmutí bankovní licence účinnosti až právní mocí, tj. marným uplynutím lhůty pro podání rozkladu nebo doručením rozhodnutí o rozkladu potvrzující prvoinstanční rozhodnutí a od tohoto okamžiku je bance zakázáno přijímat vklady, poskytovat úvěry či provozovat jinou činnost než tu, která je nezbytná k vypořádání jejích pohledávek a závazků, byť i nadále zůstává bankou, a to až do úplného vypořádání těchto pohledávek a závazků, tedy *de facto* do konce likvidace.¹⁰⁴

Obdobná úprava dále platí i pro spořitelni a úvěrní družstva, kde důvody odejmutí povolení blíže upravuje § 28g zákona o spořitelních a úvěrních družstvech. I zde se tak setkáváme s důvody, pro které ČNB povolení musí odejmout, což jsou zejména přetrvávající závažné nedostatky v činnosti družstva, přeměna právní formy na akciovou společnost při současném udělení bankovní licence nebo překročení hranic kapitálové přiměřenosti či bilanční sumy a důvody, kdy je odejmutí povolení v diskreci orgánu dohledu. Na rozdíl od úpravy zakotvené v zákoně o bankách, zde tak obligatorním důvodem pro odejmutí povolení není úpadek družstva. Účinky a následky odejmutí licence jsou nicméně totožné.

Co se týče obchodníků s cennými papíry, i zde se úprava z velké části shoduje. Důvody pro odejmutí oprávnění zakotvuje § 145 zákona o podnikání na kapitálovém trhu, který stanovuje: „*Česká národní banka odejme povolení udělené podle tohoto zákona osobě: a) vůči které bylo vydáno rozhodnutí o úpadku, nebo byl insolvenční návrh zamítnut, proto, že majetek*

¹⁰² Nález Ústavního soudu ze dne 26. června 2001, sp. zn. II. ÚS 345/2001

¹⁰³ ZRŮST, Lukáš. *Selhání subjektů finančního trhu*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 150-154

¹⁰⁴ § 35 odst. 2 zákona o bankách

takové osoby nebude postačovat k úhradě nákladů insolvenčního řízení, b) které soud nebo správní úřad zakázal činnost, c) která o to požádala, nebo d) která je povinnou osobou podle ZOPRK, a která splňuje podmínky pro uplatnění opatření k řešení krize podle ZOPRK vyjma existence veřejného zájmu na řešení krize povinné osoby.“ Vhodno tedy vyzdvihnout, že oproti výše zmíněným úpravám, je obchodníkům s cennými papíry umožněno přímo žádat o odejmutí oprávnění, což v případě bank a spořitelních/ úvěrních družstev výslovně upraveno není.¹⁰⁵ Mimo to pak zákon samozřejmě upravuje řadu fakultativních důvodů pro odejmutí povolení, kam v těchto případech řadíme i závažná a opakující se porušení povinností stanovených předpisy či nedodržování předpokladů, za kterých bylo povolení uděleno.¹⁰⁶ I zde beze všeho platí zákaz dalšího výkonu činnosti po odejmutí oprávnění, tj. v tomto případě poskytování investičních služeb, vyjma úkonů nezbytných pro vypořádání pohledávek a závazků dotčeného subjektu.¹⁰⁷

V neposlední řadě ještě třeba přiblížit úpravu odejmutí oprávnění k provozování pojišťovací a zajišťovací činnosti zakotvenou v § 116 zákona o pojišťovnictví. I ta rozlišuje obligatorní důvody pro odejmutí oprávnění jako je například předlužení instituce, neobnovení platební schopnosti na základě uložených opatření k nápravě, uvedení nesprávných či neúplných údajů v žádosti o udělení oprávnění, přemístění sídla mimo ČR, nesplnění schváleného plánu krátkodobého financování do 3 měsíců a jiné. Z fakultativních důvodů možno uvést opět nezahájení své činnosti do 1 roku od udělení povolení, neprovozování činnosti po dobu delší jak 6 měsíců či nesplňování některé z podmínek pro provozování této činnosti. Stejně tak jako obchodníci s cennými papíry navíc i pojišťovny a zajišťovny mohou o odejmutí oprávnění sami požádat. Účinky odejmutí oprávnění blíže specifikuje § 116 odst. 3 a odst. 4 zákona o pojišťovnictví, které stanovují, že okamžikem odejmutí oprávnění instituce vstupuje až na výjimky do likvidace a nadále může vykonávat pojišťovací a zajišťovací činnost pouze omezeně, a to v podstatě pouze v takovém rozsahu, aby dostála svých závazkům.

Po vzoru druhé kapitoly ještě zbývá zmínit úpravu týkající se podílových fondů, resp. investičních společností, kterou možno nalézt v zákoně o investičních společnostech a investičních fondech, konkrétně v § 551 – 554. Ani zde však nelze v důvodech pro odejmutí povolení očekávat markantní odlišnosti a ty se tak z velké části překrývají z důvody již výše

---

¹⁰⁵ Dle názoru doktora Zrůsta prezentovaného v monografii Selhání subjektů finančního trhu zákon výslovně možnost bank žádat o odejmutí bankovní licence neupravuje z důvodu administrativní nadbytečnosti tohoto úkonu, kdy ke stejným účelům směřuje již samotné rozhodnutí instituce o dalším nevykonávání činnosti, ke které je licence potřeba.

¹⁰⁶ § 144 zákona o podnikání na kapitálovém trhu

¹⁰⁷ § 145 odst. 3 zákona o podnikání na kapitálovém trhu

uvedenými jako je úpadek těchto subjektů, zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku, uvedení nepravdivých/ neúplných údajů v žádosti o udělení povolení, opakované či závažné porušení právních předpisů, nevykonávání předmětné činnosti po stanovenou dobu či nedodržování pravidel kapitálové přiměřenosti.

4.2 Účel likvidace a její průběh

Likvidací se rozumí právem upravený postup, který nastává po zrušení právnické osoby nebo jejím prohlášení za neplatnou za předpokladu, že její jmění nepřechází zcela na jiný subjekt a zákon nestanoví jinak.¹⁰⁸ Ve většině případů se tak v podstatě jedná o obligatorní fázi před zánikem společnosti, která musí proběhnout i v případech, kdy právnická osoba nikdy svou činnost fakticky nezačala a nemá ani žádný majetek či dluhy.¹⁰⁹

Jejím účelem je mimosoudně vypořádat majetkové poměry a závazky daného subjektu při současném ukončení běžné činnosti společnosti. Za tímto účelem je povolán/ jmenován likvidátor, jehož hlavním úkolem je zpeněžit majetek dané osoby, vypořádat její dluhy a rozdělit případný likvidační zůstatek.¹¹⁰

Obecnou úpravu likvidací nalezneme v ustanoveních § 187 až 209 OZ, která je dále doplněna celou řadou speciálních právních úprav vztahujících se k určitým typům právnických osob jako jsou například obchodní korporace, státní podniky, ale rovněž i právě finanční instituce. Tyto právní předpisy mají postavení *lex specialis* a jako takové je aplikujeme přednostně.¹¹¹

Nežli se však zaměřím na speciální úpravu vztahující se k finančním institucím, dovolím si ještě pár slov k obecné úpravě likvidací. Dle § 187 OZ vstupuje právnická osoba do likvidace dnem kdy je zrušena nebo prohlášena za neplatnou a následně je povolán/ jmenován její likvidátor. Ten, jedná-li se o osobu zapsanou ve veřejném rejstříku, má povinnost navrhnout zápis této skutečnosti do příslušného rejstříku za účelem její notifikace vůči třetím osobám z důvodu právní jistoty. Stejný účel pak rovněž plní dodatek „v likvidaci“, který musí osoba připojovat ke svému názvu po celou dobu průběhu likvidace. Ke dni vstupu do likvidace dále likvidátor sestaví zahajovací rozvahu a soupis jmění, přičemž je za účelem lustrace subjektu a zjišťování jeho majetku oprávněn požadovat součinnost třetích osob. Likvidátor musí dle § 198

¹⁰⁸ ZRŮST, Lukáš. *Selhání subjektů finančního trhu*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 158

¹⁰⁹ DVORÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 813

¹¹⁰ Tamtéž

¹¹¹ ZRŮST, Lukáš. *Selhání subjektů finančního trhu*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 160

OZ rovněž obeznámit všechny známé věřitele a vyzvat je k uplatnění svých pohledávek. Tuto povinnost realizuje zveřejněním informací v obchodním věstníku.¹¹²

Následuje stěžejní část likvidace, kdy likvidátor zpeněžuje majetek dané osoby, eviduje uplatněné pohledávky, přezkoumává jejich oprávněnost a následně je uspokojuje. V této souvislosti třeba zejména podotknout, že pokud likvidátor zjistí, že se právnická osoba ocitá v úpadku, je povinen bez zbytečného odkladu podat insolvenční návrh. To však ve svém důsledku neplatí v případech, kdy je osoba nemajetná (resp. její majetek by nepostačil ani na úhradu nákladů insolvenčního řízení), jelikož by podání insolvenčního návrhu bylo neúčelné či v případech, kdy osoba sice disponuje drobným majetkem, který by mohl na úhradu nákladů insolvenčního řízení postačit, avšak nemá žádné volné peněžní prostředky na případnou úhradu zálohy na tyto náklady.¹¹³ V této souvislosti možno poukázat na poměrně rozsáhlou judikaturu vyšších soudů, která se k otázce složení zálohy na náklady insolvenčního řízení a naplnění povinnosti podat insolvenční návrh již několikrát vyjádřila.¹¹⁴

V konečné fázi likvidace pak likvidátor vyhotoví konečnou zprávu, ve které uvede, jak bylo s likvidační podstatou naloženo, zpracuje návrh na použití likvidačního zůstatku a sestaví konečnou účetní závěrku. Tyto dokumenty předkládá ke schválení tomu, kdo jej povolal do funkce a likvidace jedním ze způsobů uvedených v § 207 OZ končí.

4.3 Likvidátor

Jak bylo již řečeno v předchozí podkapitole, po vstupu právnické osoby do likvidace je třeba obsadit pozici likvidátora. K tomu dochází v souladu s § 189 OZ povoláním do funkce příslušným orgánem. Lhůta k takovému povolání není zákonem nikterak stanovena, nicméně neučiní-li tak příslušný orgán bez zbytečného odkladu, vystavuje se riziku, že dojde k jmenování likvidátora soudem.¹¹⁵ Kdo je příslušným orgánem je odvislé zejména od typu právní formy právnické osoby. U akciové společnosti či společnosti s ručením omezeným jím je valná hromada za předpokladu, že tak stanoví společenská smlouva či stanovy a nestanoví-li tak, pak statutární orgán v důsledku zbytkové pravomoci zakotvené v § 163 OZ.¹¹⁶ U družstva

---

¹¹² § 3018 OZ

¹¹³ JOSKOVÁ, Lucie a kol. *Likvidace obchodních společností*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 202

¹¹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. února 2018, sp. zn. 29 NSCR 172/2017, Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. června 2016, sp. zn. 14 Cmo 157/2015, Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. ledna 2012, sp. zn. II. ÚS 3844/11 a další

¹¹⁵ HOLEJŠOVSKÝ, Josef. In: LAVICKÝ, Petr (ed.). *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654)*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2022, s. 718 (§ 189)

¹¹⁶ Tamtéž, s. 717 (§ 189)

jím je dle § 656 ZOK členská schůze případně shromáždění delegátů a u veřejné obchodní společnosti a komanditní společnosti všichni společníci.¹¹⁷

Nedojde-li k povolání likvidátora výše popsáním způsobem, vykonávají jeho působnost všichni členové statutárního orgánu a nelze-li funkci obsadit ani takto, pak jej jmenuje soud, a to i bez návrhu. Likvidátorem tedy může být jedna či i více osob, přičemž platí, že je-li likvidátorů více, tvoří kolektivní orgán.

Okamžikem povolání/ jmenování likvidátora se ten stává orgánem právnické osoby, a to orgánem *sui generis*, který nabývá působnosti statutárního orgánu. Jeho činnost se však omezuje na jednání sledující účel a cíle likvidace.¹¹⁸ Statutární orgán jako takový tedy tímto nezaniká, jeho členové zůstávají ve funkci a svou činnost soustřeďují zejména na pomoc a součinnost likvidátorovi.

Likvidátorem může být jen osoba způsobilá být členem statutárního orgánu. Má jí-li být fyzická osoba musí se tak jednat o osobu plně svéprávnou a bezúhonnou ve smyslu zákona o živnostenském podnikání (ŽZ). Dále nesmí být dána žádná překážka provozování živnosti dle § 8 ŽZ a osoba nesmí být vyloučena z funkce rozhodnutím soudu dle § 63 a násl. ZOK. Naopak podmínkou nejsou až na výjimky kvalifikační předpoklady, jako je například praxe, dosažené vzdělání či složení odborných zkoušek. Mimo to může být likvidátorem dále i právnická osoba. I ta společně se svým zástupcem, kterého zmocnila k výkonu funkce, však musí výše uvedené předpoklady naplňovat.¹¹⁹

Likvidátor musí při výkonu své funkce postupovat s péčí řádného hospodáře, tj. s nezbytnou loajalitou, potřebnými znalostmi a pečlivostí. Podrobněji řečeno musí jednat v zájmu společnosti, upřednostňovat její zájmy nad svými či zájmy třetích osob, respektovat povinnost mlčenlivosti a zákaz konkurence a v případě střetu zájmů o tom řádně informovat. Stejně tak musí postupovat informovaně, tj. činit jednotlivé kroky na základě dostatečného množství relevantních informací, svědomitě a s potřebnými znalostmi. To však neznamená, že sám o sobě musí disponovat všemi znalostmi, které jsou pro výkon funkce nezbytné. V tomto ohledu možno citovat rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2008, sp. zn. 29 Cdo 2531/2008, který stanovuje: „*nemá-li jednatel pro zařízení záležitosti spadající do výkonu jeho funkce potřebné odborné znalosti, je povinen zajistit její posouzení osobou, která potřebné znalosti má, přičemž součástí péče řádného hospodáře je schopnost rozpoznat, které činnosti již není s to vykonávat či které potřebné znalosti a dovednosti nemá.*“

¹¹⁷ JOSKOVÁ, Lucie a kol. *Likvidace obchodních společností*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 47-48

¹¹⁸ ZRŮST, Lukáš. *Selhání subjektů finančního trhu*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 162-163

¹¹⁹ JOSKOVÁ, Lucie a kol. *Likvidace obchodních společností*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 39-42

Při posuzování, zda likvidátor skutečně jednal s péčí řádného hospodáře či nikoli pak vycházíme z objektivního standardu péče, kdy je takové jednání srovnáváno s postupem, který by zvolila jiná rozumně smýšlející osoba v obdobném postavení, přičemž i zde nutno zohlednit pravidlo podnikatelského úsudku.¹²⁰

Výkon funkce likvidátora je spjat jak se soukromoprávní, tak veřejnoprávní odpovědností a porušení péče řádného hospodáře může vyústit v celou řadu negativních důsledků. Jedním z nejčastějších je beze všeho odvolání z funkce, jelikož tím dochází jednak k jeho sankcionování, tak i zabránění dalším pochybením. Mimo to však možno uvést povinnost k náhradě škody, která vznikla společnosti v důsledku zaviněného jednání likvidátora¹²¹, vznik zákonného ručení likvidátora vůči věřitelům likvidovaného subjektu v důsledku nenahrazení vzniklé škody, povinnost vydání prospěchu, vyloučení z funkce v důsledku opakovaného či závažného porušení povinností dle § 63 an. ZOK či trestněprávní/ správněprávní odpovědnost související s naplněním znaků skutkové podstaty některého z trestných činů či přestupků.

Co se týče odměny likvidátora, je třeba rozlišovat mezi případy, kdy je likvidátor povolán příslušným orgánem právnické osoby nebo jmenován soudem. V prvním případě je odměna odvislá od dohody likvidátora s likvidovanou společností, přičemž minimální ani maximální výše není zákonem stanovena a jako taková může být udána pevnou částkou, procentuálně v závislosti na výši likvidačního zůstatku nebo dle vynaloženého času. Za žádných okolností však likvidátorovi nelze přiznat podíl na zisku jako tomu může být u členů statutárních orgánů, jelikož by se takové ujednání přičilo účelu likvidace.¹²² V případech, kdy je likvidátor jmenován soudem je výše odměny upravena nařízením vlády č. 351/2013 Sb. a určuje se procentuálně z výše likvidačního zůstatku s výjimkou nemajetných společností, kdy likvidátorovi náleží odměna v rozmezí od 1 000 do 20 000 Kč v závislosti na obtížnosti prováděné likvidace. Mimo to pak likvidátorovi rovněž náleží náhrada účelně vynaložených nákladů.

4.4 Specifika likvidací finančních institucí

V předchozí podkapitole byla přiblížena obecná úprava likvidací zakotvená v občanském zákoníku. Jak už však bylo naznačeno, ta se ne vždy plně aplikuje v důsledku speciálních

---

¹²⁰ Tamtéž, s. 69-76

¹²¹ Ohledně podmínky zavinění není shoda, zda je skutečně vyžadována či nikoli. Osobně se klaním spíše k názoru, že péče řádného hospodáře je zákonnou povinností likvidátora, a tudíž je dle § 2910 OZ zavinění k náhradě škody vyžadováno.

¹²² JOSKOVÁ, Lucie a kol. *Likvidace obchodních společností*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 102

ustanovení, která jsou dána takřka ve vztahu ke všem výše zmíněným subjektům finančního trhu s výjimkou obchodníků s cennými papíry.

Začnu-li tedy opět bankou, ta může do likvidace vstoupit jak dobrovolně na základě vlastního rozhodnutí o svém zrušení či převodu svého obchodního závodu dle § 16 odst. 4 zákona o bankách (v obou případech rozhoduje valná hromada), tak i nedobrovolně v důsledku sankčního odnětí bankovní licence a následného zrušení banky, které však bude připadat v úvahu spíše u systémově menších subjektů, kde nebude třeba volit postup dle ZOPRK (viz předchozí kapitola).

Prvně třeba vyzdvihnout postavení ČNB, která hraje v celém procesu likvidace bank důležitou roli. Jednak dle § 36 odst. 1 zákona o bankách je to právě ona, kdo předkládá návrh soudu na jmenování či odvolání likvidátora a jednak vykonává dohled nad jeho činností, jelikož ten je dle § 36 odst. 5 zákona o bankách povinen předkládat ČNB a GSFT účetní výkazy, doklady jejichž zpracování v průběhu likvidace vyžaduje OZ a ZOK (tj. zejména soupis jmění, zpráva o průběhu likvidace nebo návrh na použití likvidačního zůstatku) a jiné dokumenty významné pro posouzení průběhu likvidace a činnosti likvidátora.

Likvidátora tedy na základě návrhu ČNB jmenuje do funkce soud a to do 24 hodin od podání návrhu, přičemž i zde se musí samozřejmě jednat o osobu způsobilou být členem statutárního orgánu. Likvidátorem banky tak může být pouze fyzická osoba. V souvislosti s tím dále třeba poukázat na ustanovení § 8 odst. 3 zákona o bankách, který klade určité vyšší kvalifikační požadavky na členy statutárních orgánů *de facto* tedy na likvidátory. Právě požadovaná vyšší úroveň odborných znalostí ve svém důsledku vede v to, že likvidátory bank zpravidla bývají ČNB navrhovány osoby ze seznamu zvláštních insolvenčních správců, byť to zákon výslovně nevyžaduje.¹²³ Tuto zavedenou praxi nicméně možno hodnotit jen pozitivně, a to nejen s ohledem na předpokládanou dostatečnou míru kvalifikace zvláštních insolvenčních správců, ale zejména i s ohledem na potencionální možnost překlopení se likvidace v insolvenční řízení, kdy likvidátor s ohledem na § 372 a § 384 pak zůstává ve funkci, což přispívá ke kontinuitě a efektivnosti celého procesu.

Mimo to dále zákon o bankách požadavky na osobu likvidátora ještě rozšiřuje uvedením výčtu osob, které jsou *a priori* vyloučeny. Výčet těchto osob je taxativní a zahrnuje osoby, které měly nebo stále mají zvláštní vztah k bance (tj. osoby vymezené v § 19 zákona o bankách), a osoby, které jsou či v posledních 5 letech byly auditorem banky, či se na jejím auditu podílely. Vyloučeny jsou pak *de facto* i právnické osoby, byť zákonná úprava dříve výslovně

---

¹²³ KURKA, René, PAŘÍKOVÁ, Anežka. *Situace subjektů finančního trhu po zániku povolení k činnosti – aktuální otázky* [online]. bulletin-advokacie.cz, [cit. 15 října 2022]

stanovovala, že likvidátorem být mohou. Je tomu tak opět právě v důsledku požadavků kladených na členy statutárních orgánů, které právnické osoby vylučují (§8 odst. 9 zákona o bankách).¹²⁴

Odlišná úprava se pak týká i odměny likvidátora, kterou s ohledem na § 36 odst. 2 zákona o bankách stanovuje ČNB, a to s přihlédnutím k rozsahu jeho činnosti správním rozhodnutím. Oproti běžným likvidacím se tak v těchto případech neaplikuje nařízení vlády č. 351/2013 Sb. a ČNB tak ve svých úvahách ohledně výše odměny není ve své podstatě zákonně limitována. Přiznaná odměna je následně hrazena z majetku likvidující banky, přičemž i zde lze uvažovat o analogickém užití § 7 nařízení č. 351/2013 Sb., případně vyhlášky ČNB č. 474/2013 Sb. v případech, kdy majetek banky na úhradu této odměny nepostačuje.¹²⁵

Totožnou úpravu likvidačního řízení pak vesměs aplikujeme i v případě spořitelních a úvěrních družstev, když jedinou významnou odlišnost lze shledat v ustanovení § 13 odst. 7 zákona o spořitelních a úvěrních družstvech, které výslovně umožňuje jmenování právnických osob do funkce likvidátora.¹²⁶ Nutno však podotknout, že ještě do 30. 9. 2020 bylo těchto odlišností více a týkaly se mimo osoby likvidátora i hrazení jeho odměny. Ta totiž byla v případě, že majetek družstva nepostačoval na úhradu odměny likvidátora hrazena ČNB a nikoli státem jako tomu je dnes.

Ani ve vztahu k pojišťovnám a zajišťovnám se speciální úprava procesu likvidace příliš neliší od úpravy popsané v zákoně o bankách. Likvidátora tedy opět jmenuje soud na návrh ČNB, a i zde jsou vyloučeny určité osoby jako auditori, osoby s klíčovými funkcemi, správci či osoby mající vztah k danému subjektu, který by mohl být překážkou řádného výkonu funkce. Oproti již zmíněné úpravě však § 124 odst. 1 výslovně uvádí požadavek, aby likvidátorem byl zvláštní insolvenční správce. Dohled ČNB a úprava odměňování jsou však totožné.

Nejvíce odlišností tak beze všeho nalezneme v úpravě likvidací podílových fondů zakotvené v § 376 zákona o investičních společnostech a investičních fondech, což odpovídá

---

¹²⁴ SMUTNÝ, Aleš, PIHERA, Vlastimil, CUNÍK, Tomáš. In: SMUTNÝ, Tomáš (ed.). *Zákon o bankách: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 679 (§ 36)

¹²⁵ Tamtéž, s. 682 (§ 36)

¹²⁶ Zákon o bankách totéž umožňoval do 31. prosince 2013, poté bylo ustanovení přijetím zákona č. 303/2013 Sb. vypuštěno. Jelikož důvodová zpráva novelizačního zákona důvody této změny nezmiňuje, lze se tak pouze domnívat, co zákonodárce k této změně vedlo. Osobně se však domnívám, že za tímto úmyslem stála pouze domnělá nadbytečnost ustanovení, když s přijetím OZ a ZOK již obecná úprava likvidací právnické osoby v pozici likvidátora připouští. V porovnání s právní úpravou zakotvenou v zákoně o spořitelních a úvěrních družstvech se navíc cílené vyloučení právnických osob z funkce likvidátora banky jeví jako neopodstatněné. Na druhou stranu se však možno setkat i s názory, že důvodem tohoto rozdílu je specifické postavení a důležitost bank, kdy s ohledem na rozsah odpovědnosti za škodu je žádoucí, aby likvidátorem byla právě fyzická osoba, která odpovídá celým svým majetkem (viz příspěvek na konferenci Cofola 2015 s názvem Dohled ČNB nad subjekty finančního trhu – Janovec, Zrůst).

specifické povaze těchto subjektů finančního trhu. Likvidace v těchto případech nejprve probíhá zpeněžením majetku a splněním dluhů fondu obhospodařovatelem, tj. příslušnou investiční společností, přičemž zákon k tomu ukládá lhůtu 6 měsíců. Až poté může být přikročeno k výplatě podílníků. Tu provádí následně administrátor, a to ve lhůtě 3 měsíců ode dne zpeněžení majetku a splnění dluhů.

Pro úplnost ještě možno doplnit, že v případě likvidace investiční společnosti a investičního fondu se setkáváme s jedním podstatným rozdílem ohledně rozsahu péče likvidátora. V případě finančních institucí totiž platí obecná úprava, která požaduje, aby likvidátor postupoval s péčí řádného hospodáře. Jinak tomu je ovšem v případě likvidací investičních společností a investičních fondů, kdy je vyžadován vyšší standard v podobě odborné péče. To se následně promítá i do oprávnění ČNB, která může v těchto případech postihnout likvidátora za správní delikt v případě porušení této povinnosti.¹²⁷ Osobně se však domnívám, že toto odlišné pojetí odpovědnosti za výkon funkce likvidátora v případě jednotlivých finančních institucí nemá přílišné opodstatnění a ani důvodová zpráva k ZISIF dané blíže nevysvětluje. I zde bych se tak spíše klaněla k názoru, že by plně uspokojujícím byl požadavek péče řádného hospodáře, když ČNB má celou řadu oprávnění, jak vykonávat nad likvidátorem dohled, a tak případná pochybení včas odhalit (viz. např. § 36 odst. 5 zákona o bankách).

4.4.1 Likvidace banky Sberbank CZ, a.s. v likvidaci

V návaznosti na aktuální dění, možno proces likvidace finanční instituce blíže přiblížit na likvidaci banky Sberbank CZ, a.s. V prvé řadě však nutno podotknout, že odebrání licence tomuto bankovnímu subjektu předcházela vysoký odliv vkladů z důvodu ztráty důvěry věřitelů v souvislosti s napadením Ukrajiny Ruskou federací. Jedná se tak o do jisté míry specifický případ, jelikož banka neukončila svou činnost dobrovolně, ani se nejednalo o případy klasického sankčního odejmutí licence, když se do té doby jednalo o zdravou a fungující instituci. To ostatně dokládá i výroční zpráva z roku 2020, dle které činila kapitálová přiměřenost 17,24 %, což je více než dvojnásobek požadovaného minima.¹²⁸

Banka Sberbank CZ pozbyla bankovní licenci na základě rozhodnutí ČNB ke dni 30. 4. 2022 a v návaznosti na to vstoupila ke dni 2. 5. 2022 do likvidace. Usnesením Městského soudu

¹²⁷ ZRŮST, Lukáš, JANOVEC, Michal. In: KYSELOVSKÁ, Tereza, KADLUBIEC, Vojtěch, PROVAZNÍK, Jan, SPRINGINSFELDOVÁ, Nelly, VIRDZEKOVÁ, Alice (ed.) *Dohled ČNB nad subjekty finančního trhu*. Sborník z konference Cofola 2015, s. 1036

¹²⁸ ŠNAJBERG, Oxana. *Sberbank CZ a proces její likvidace* [online]. epravo.cz, [cit. 23. ledna 2023]

v Praze byla následně jmenována likvidátorka společnosti, a to zvláštní insolvenční správkyňe JUDr. Jiřina Lužová.¹²⁹

S ohledem na finanční stav instituce byl jediným východiskem pro úspěšnou realizaci likvidace včasný prodej podniku, který by uspokojil veškeré věřitele a pokryl náklady daného řízení. Tento proces však velmi komplikovaly sankce uvalované americkými úřady na ruské společnosti, když právě bankovní systém, který dotčená banka využívala poskytovala americká společnost. Bylo tak zapotřebí vyjednat výjimku u amerického úřadu OFAC, jelikož bez funkčního systému by společnost, resp. likvidátorka nebyla schopna identifikovat úvěrové portfolio a zamýšlený prodej realizovat. Potřebnou výjimku se nakonec podařilo dojednat, a to s konečnou platností do 12. 12. 2022.¹³⁰ I přesto však k prodeji podniku či dílčích částí v rámci likvidace nedošlo, když likvidátorka byla nucena podat s ohledem na nastalý úpadek společnosti insolvenční návrh.¹³¹ Soud předběžným opatřením ze dne 2. 8. 2022 ustanovil likvidátorku do funkce insolvenční správkyňe¹³² a následně konstatoval úpadek společně s prohlášením konkurzu na majetek banky.¹³³

Již v rámci likvidace, konkrétně dne 9. 3. 2022, nicméně byly zahájeny výplaty náhrad za pojištěné vklady z GSFT, a to až do výše 100 000 EUR, tj. přepočteno kurzem k rozhodnému dni (28. 2. 2022) do výše 2.499.500 Kč. Tyto náhrady budou dále vypláceny po dobu 3 let až do 10. 3. 2025. Celkově se očekává, že tímto způsobem budou poskytnuty náhrady ve výši 24,2 miliardy Kč, jenž mají být rozděleny mezi přibližně 106 000 klientů banky.¹³⁴

Následný proces insolvenčního řízení této banky nyní ponechán bez komentáře a blíže se mu budu věnovat až v další kapitole. S ohledem na výši závazků společnosti a odhadovanou cenu jejího majetku dle insolvenčního návrhu lze však předeslat, že ačkoli nedošlo k vypořádání závazků banky již v průběhu samotné likvidace, lze očekávat až nadprůměrné uspokojení věřitelů. Nutno však opět zopakovat, že tomu tak je pouze a jen v důsledku specifických okolností, které jsou s případem likvidace banky Sberbank CZ, a.s. spjaty, kdy se jedná o případ velmi raritní, jenž nebyl v tomto rozsahu v České republice doposud řešen.

---

¹²⁹ LUŽOVÁ, Jiřina. *Sdělení k insolvenčnímu řízení dlužníka Sberbank CZ, a.s. v likvidaci* [online] sberbank.cz, [cit. 23. ledna 2023]

¹³⁰ BONDAREVA DUBNOVÁ, Ivana. *Sberbank je v insolvenci, majetek banky se musí rychle prodat. Co dělat, když v ní uvízly vaše peníze?* [online]. mesec.cz, [cit. 23. ledna 2023]

¹³¹ Insolvenční návrh dlužníka Sberbank CZ, a.s. v likvidaci ze dne 29. července 2022, dostupný v insolvenčním rejstříku pod č.j. MSPH 95 INS 12575/2022-A-1

¹³² Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 2. srpna 2022, č.j. MSPH 95 INS 12575/2022-A-21

¹³³ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 26. srpna 2022, č.j. MSPH 95 INS 12575/2022-A-72

¹³⁴ WEISS, Tomáš. *Ode dneška jsou až do částky 2,5 milionu vyplaceni klienti Sberbank* [online]. mfcz.cz, [cit. 23. ledna 2023]

4.5 Shrnutí

Likvidace jakožto proces směřující k vypořádání závazků již zrušené společnosti má v kontextu této rigorózní práce specifické postavení. Nejedná se totiž o řízení, jehož účelem by bylo řešení samotného selhání či úpadku finanční instituce, nýbrž se užije pouze v případech, kdy úpadek společnosti doposud zjištěn nebyl. S ohledem na výše popsané důvody sankčního odejmutí bankovní licence či jiného oprávnění k provozu činnosti ze strany ČNB lze nicméně dovozovat, že se často bude jednat o jakýsi mezičlánek předcházející vstupu instituce do insolvenčního řízení, což ostatně dokládá i případ likvidace a následné insolvence banky Sberbank CZ, a.s. v likvidaci.

Právě z důvodu možného až očekávatelného přechodu likvidace finanční instituce v její insolvenční tak lze vyzdvihnout zejména zavedený *usus* volby osoby likvidátora z řad zvláštních insolvenčních správců,¹³⁵ a to nejen z důvodu dostatečné kvalifikační vybavenosti, ale rovněž z důvodu možnosti nenásilného a rychlého přechodu mezi řízeními.

Co však na procesu likvidace osobně hodnotím nejvíce kladně, je postavení a ingerence ČNB, která vykonává nad likvidátorem dohled, a tím ve své podstatě zajišťuje řádný průběh řízení. V tomto ohledu tak nelze jinak než souhlasit s názorem doktora Zrůsta, že právě v tomto prvku spočívá větší transparentnost a přehlednost řízení v porovnání s řízením insolvenčním, v rámci kterého, je ČNB zapojena daleko méně, možno říci až nedostatečně.¹³⁶

---

¹³⁵ V případě pojišťoven/ zajišťoven je dané požadováno přímo zákonem.

¹³⁶ ZRŮST, Lukáš, JANOVEC, Michal. In: KYSELOVSKÁ, Tereza, KADLUBIEC, Vojtěch, PROVAZNÍK, Jan, SPRINGINSFELDOVÁ, Nelly, VIRDZEKOVÁ, Alice (ed.) *Dohled ČNB nad subjekty finančního trhu*. Sborník z konference Cofola 2015, s. 1037

5 Insolvenční řízení

Insolvenční řízení možno obecně charakterizovat jako specifické kolektivní soudní řízení zaměřující se na řešení dlužníkovy úpadku či hrozícího úpadku, jehož cílem je uspořádat majtkové vztahy dlužníka a jeho věřitelů, a to zásadně tak, aby došlo k co možná nejvyššímu a poměrnému uspokojení jejich pohledávek. Podmínkou je beze všeho existence dlužníkovy úpadku tak, jak je vymezen v ustanovení § 3 IZ (viz 1. kapitola).

Insolvenční řízení je zahajováno na návrh, který je oprávněn podat dlužník, dlužníkův věřitel a v případě finančních institucí rovněž ČNB. Náležitosti návrhu upravuje § 103 IZ a krom obecných náležitostí podání v něm musí být vylíčeny rozhodující skutečnosti osvědčující úpadek nebo hrozící úpadek dlužníka, skutečnosti, ze kterých vyplývá oprávnění návrh podat a čeho se navrhovatel domáhá. Podává-li návrh sám dlužník je navíc povinen k návrhu připojit seznamy svého majetku, závazků, zaměstnanců a listiny dokládající jeho úpadek nebo hrozící úpadek. Doručením návrhu věcně příslušnému soudu je řízení zahájeno. Účinky zahájení insolvenčního řízení vymezené v § 109 IZ nicméně nastávají až uveřejněním vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení v insolvenčním rejstříku, k čemuž dochází až na výjimky v zákonné lhůtě 2 úředních hodin od obdržení návrhu soudem.

Co se týče příslušnosti insolvenčních soudů, věcně příslušnými jsou s odkazem na § 7a IZ soudy krajské, přičemž platí, že v prvním stupni jedná a rozhoduje samosoudce (§ 12 IZ). U místní příslušnosti je pak rozhodující obecný soud dlužníka, tj. u fyzických osob soud, v jehož obvodě má dlužník bydliště (nemá-li jej, tak soud, v jehož obvodě se zdržuje) a u podnikajících osob soud, v jehož obvodě má osoba sídlo. K tomu vhodno podotknout, že jedná-li se o osobu zapsanou v obchodním rejstříku, určuje se obecný soud dle místa sídla ke dni předcházejícímu okamžiku zahájení insolvenčního řízení o 6 měsíců (§ 7b IZ). Pro úplnost dále nutno zmínit, že v případě insolvenčních řízení je vyloučena místní příslušnost daná na výběr či výlučná místní příslušnost dle OSŘ.¹³⁷ K přikázání věci jinému soudu nicméně dojít může. Mělo by se tak však dít pouze ve výjimečných případech, a to při respektování práva na zákonného soudce, viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. října 2012, sp. zn. 29 NS 69/2012.

V řízení vystupuje či může vystupovat hned několik procesních subjektů, jejichž taxativní výčet je uveden v ustanovení § 9 IZ. Jsou jimi: insolvenční soud, dlužník, věřitelé, kteří uplatňují svá práva vůči dlužníku, insolvenční správce a další správci (např. předběžný, oddělený insolvenční správce), případně státní zastupitelství, které vstoupilo do řízení nebo

¹³⁷ HÁSOVÁ, Jiřina, MORAVEC, Tomáš. *Insolvenční řízení*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 15

vedeného incidenčního sporu či likvidátor dlužníka. Mimo tyto subjekty se pak možno v řízení setkat i s ČNB v případě úpadku finančních institucí a osobami v obdobném postavení, jaké zastává likvidátor dlužníka, tj. správce podniku dle § 338i OSŘ či nucený správce, byť jim zákon postavení procesního subjektu nepřiznává, a to i přesto, že vykonávají obdobné funkce jako zvláštní procesní subjekty.¹³⁸

Dalším jednotlivým aspektům/ specifickým, insolvenčního řízení se nicméně budu dále věnovat v následujících podkapitolách při zaměření na úpravu insolvenčního řízení finančních institucí zakotvenou v hlavě IV. IZ, tj. v ustanoveních § 367–388 IZ.

5.1 Osobní působnost

Hlava IV. IZ je rozdělena na 3 díly a postupně se věnuje úpadku jednotlivých finančních institucí, které jsou dle společných rysů rozděleny následovně:

- 1) úpadek bank spořitelních a úvěrních družstev, některých zahraničních bank, obchodníků s cennými papíry a jiných osob,
- 2) úpadek pojišťoven a tuzemských zajišťoven provozujících svoji činnost na území České republiky,
- 3) úpadek podílového fondu a úpadek podfondu akciové společnosti s proměnným základním kapitálem.

V prvé řadě je tak vždy třeba věnovat zvláštní pozornost zejména úvodním ustanovením každého dílu, které vymezují osobní působnost dotčené speciální úpravy zákona. V prvním dílu je tímto ustanovením § 367 IZ, dle kterého jsou dotčenými subjekty: banky a spořitelní a úvěrní družstva po zániku příslušného oprávnění, zahraniční banky podnikající v ČR na základě jednotné licence, pobočky zahraničních bank nepodnikajících na základě jednotné licence, obchodníci s cennými papíry, zahraniční obchodníci s cennými papíry poskytující investiční služby na území ČR na základě povolení dle zákona upravujícího podnikání na kapitálovém trhu a pobočky zahraničních obchodníků s cennými papíry bez tohoto povolení, případně povinné osoby dle § 3 písm. b) a c) ZOPRK, tj. finanční instituce, finanční holdingové osoby, smíšené finanční holdingové osoby a smíšené holdingové osoby ve smyslu nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013. Druhý díl se dále vztahuje dle § 379 IZ na tuzemské pojišťovny, zajišťovny a pobočky pojišťoven z třetích států po odejmutí příslušného oprávnění a rovněž také na pobočky pojišťoven z jiných členských států EU provozující pojišťovací činnost na území ČR na základě práva zřizovat své pobočky v souladu s povolením uděleným

---

¹³⁸ Tamtéž, s. 13

ve státě sídla. Závěrečný třetí díl je pak, co do subjektů nejvíce specifický, jelikož zachycuje úpravu týkající se podílových fondů a podfondů akciových společností s proměnným základním kapitálem dle zákona upravujícího investiční společnosti a investiční fondy.

K otázce systematiky jednotlivých dílů zákonné úpravy dále možno shrnout, že ta je v podstatě chronologická, když postupně reflektuje odchylky od obecné úpravy v jednotlivých fázích insolvenčního řízení, tj. od podání insolvenčního návrhu a zahájení insolvenčního řízení, přes informování orgánů dozoru/ dohledu či povinnosti insolvenčního správce v průběhu řízení, až k zjišťování pohledávek a jejich uspokojení.

5.2 Navrhovatel a způsob řešení úpadku

Jak už bylo výše nastíněno v případě úpadku finančních institucí sehrává důležitou roli ČNB, což je patrné mimo jiné i z ustanovení § 368 IZ, které rozšiřuje obecnou úpravu aktivní legitimace a přiznává oprávnění k podání insolvenčního návrhu i orgánu dohledu/ dozoru a orgánu příslušného k řešení krize, tj. právě ČNB. Ostatně zapojení národní banky již v této prvotní fázi řízení lze více než kvitovat vzpomeneme-li, že neopomenutelnou podmínkou zahájení insolvenčního řízení s finančními institucemi (vyjma obchodníků s cennými papíry) je předchozí ztráta jejich oprávnění k provozování předmětné činnosti,¹³⁹ o čemž právě tento subjekt rozhoduje. Je tedy zřejmé, že dané rozšíření oprávněných subjektů napomáhá plynulejšímu postupu při řešení úpadku finančních institucí, což je v těchto případech více než žádoucí.¹⁴⁰

To že se skutečně jedná o doplnění obecné úpravy a nikoli o její nahrazení plyne přímo z předmětného ustanovení, které dále výslovně uvádí, že ustanovení § 97 IZ jím není nikterak dotčeno. Možnost iniciovat zahájení insolvenčního řízení tak mimo ČNB mají i věřitelé dlužníka, sám dlužník či jeho likvidátor, což se jeví jako pojetí naprosto standardní, nevyžadující více pozornosti. Není tomu však úplně tak. Zaměříme-li se totiž blíže na evropskou úpravu, konkrétně na již několikrát zmiňovanou směrnici BRRD nalezneme rozpor s čl. 86, který výslovně požaduje, aby úpadkové řízení v případě institucí způsobilých k řešení krize bylo zahajováno výlučně z podnětu orgánu příslušného k řešení krize či s jeho souhlasem. Jelikož však toto ustanovení nebylo přejato do ZOPRK, kterým došlo k implementaci předmětné směrnice nevzniká tím žádný přímý rozpor mezi jednotlivými zákonnými

¹³⁹ § 6 odst. 2 písm. a) IZ

¹⁴⁰ RAHM. Vojtek. In: SPRINZ, Petr (ed.). *Velké komentáře: Insolvenční zákon*. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 967 (§ 368)

ustanoveními, a tak úprava IZ zůstává nedotčena.¹⁴¹ Otázkou tedy zůstává, jaké to s sebou nese následky. V úvahu teoreticky připadá řízení iniciované Evropskou komisí z důvodu porušení Smlouvy o fungování EU za provedení neadekvátní transpozice,¹⁴² případně možnost finanční instituce domáhat se náhrady škody po státu, která by jí v důsledku této nesprávné implementace směrnice vznikla (prakticky si však lze představit asi jen případ vzniku škody v důsledku neopodstatněného věřitelského návrhu).¹⁴³ V obou případech se nicméně jedná spíše jen o teoretické úvahy, které by byly v praxi jen těžko či vůbec prosaditelné, nehledě na fakt, že k zajištění případné náhrady škody vzniklé v důsledku neopodstatněného či šikanózního věřitelského návrhu slouží v insolvenčním řízení záloha na náklady insolvenčního řízení, kterou věřitel obligatorně skládá společně s podáním daného návrhu. K tomu však blíže v následujících odstavcích.

Diskutovaný rozpor mezi evropskou a českou právní úpravou bych tak uzavřela s tím, že úprava zakotvená v českém právním řádu se mě osobně naopak zdá příhodnější, když odejmutí aktivní legitimace samotnému dlužníku, který navíc má zákonnou povinnost insolvenční návrh v určitých případech podat, není nikterak opodstatněná. Jsem tak názoru, že by aktivní legitimace měla být minimálně alespoň dlužníku jednoznačně ponechána. Je to v praxi navíc nejčastěji právě likvidátor finanční instituce, který insolvenční návrh podává.

Za účelem naplnění evropské právní úpravy by však bylo vhodné uvažovat o zavedení obdobného postupu jako v případě obchodníků s cennými papíry, kde je pro zahájení insolvenčního řízení prvně vyžadován souhlas orgánu příslušného k řešení krize. K tomu však více dále.

Co se týče formy a náležitostí samotného návrhu, zůstává obecná úprava nedotčena. I zde se tak bude vyžadovat podání na předepsaném formuláři vč. výše popsaných náležitostí.

---

¹⁴¹ K tomu vhodné doplnit, že důvodová zpráva k zákonu č. 375/2015 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o ozdravných postupech a řešení krize na finančním trhu a v souvislosti s úpravou systému pojištění vkladů čl. 86 směrnice BRRD reflektuje, když konstatuje, že požadovaný souhlas v případě zahájení insolvenčního řízení povinných osob dle ZOPRK je dán již samotným rozhodnutím ČNB o odejmutí licence. K těmto závěrům však dle mého názoru nelze dospět ani v případě extenzivního výkladu, a to hned z několika důvodů. Jedním z nich je, že ČNB rozhoduje o odnětí licence (či jiného povolení dle zvláštních právních předpisů) na základě zákona, kdy zejména v případě obligatorních důvodů ani nemá možnost jiné volby. V daném rozhodnutí pak navíc ani není prostor pro aplikaci správního uvážení ohledně následného osudu předmětné finanční instituce, a tak by onen souhlas nastával automaticky bez možnosti ČNB jej neudělit, čímž by fakticky postrádal smysl. Druhým důvodem je pak postavení ČNB při realizaci jednotlivých úkonů. Byť ČNB zastává roli jak orgánu dohledu/dozoru, tak i orgánu příslušného k řešení krize, je třeba aby byla zachována provozní nezávislost požadovaná směrnicí BRRD (viz podkapitola 3.3). Z tohoto důvodu nelze názor předeslaný důvodovou zprávou akceptovat, jelikož při odnětí příslušného oprávnění ČNB vystupuje z pozice orgánu dozoru, avšak souhlas požadovaný čl. 86 směrnice BRRD je vyžadován od orgánu příslušného k řešení krize (tj. ČNB – odbor restrukturalizace).

¹⁴² Čl. 226 Smlouvy o fungování Evropské Unie

¹⁴³ Rozsudek ESD ze dne 19. listopadu 1991 ve spojených věcech C-6/90 a C-9/90 Francovich

V případě návrhu podávaném ČNB pak bude vyžadováno rovněž doručení do datové schránky soudu¹⁴⁴ případně elektronické podání opatřené uznávaným elektronickým podpisem oprávněné osoby, tj. podpisem guvernéra případně jím pověřeného zástupce. Ve vztahu k ČNB jakožto navrhovateli, dále ustanovení § 368 IZ explicitně uvádí: „*V návrhu orgán dozoru nebo dohledu nebo orgán příslušný k řešení krize uvede rozhodující skutečnosti, které osvědčují úpadek dlužníka, a k návrhu připojí listiny k doložení svých tvrzení*“. S ohledem na dikci zákona se tak lze domnívat, že příslušný orgán je oprávněn podat insolvenční návrh pouze v případě již nastalého úpadku finanční instituce a nikoli teprve v případě úpadku hrozícího, což by *a contrario* ostatním oprávněným osobám, resp. dlužníku, nemělo být upřeno, když obecná úprava jinak není nikterak vyloučena. Zde vhodno odkázat na zajímavou úvahu doktora Šmejkalů prezentovanou v komentáři k insolvenčnímu zákonu,¹⁴⁵ ve které předesílá možné důsledky podání insolvenčního návrhu ČNB v situaci, kdy bude osvědčen právě pouze hrozící úpadek finanční instituce, resp. se zamýšlí nad vhodným následným postupem insolvenčního soudu: zda rozhodnout o úpadku anebo naopak insolvenční návrh odmítnout pro neodstranitelné vady podání či řízení pro nedostatek podmínek řízení zastavit. Osobně se nejvíce ztotožňuji s řešením v podobě odmítnutí takového insolvenčního návrhu pro neodstranitelné vady podání, když navrhovatel není v této situaci oprávněn návrh podat. Jaký postup se však v budoucnu skutečně prosadí, a zda vůbec daná situace nastane, nyní těžko odhadovat. V každém případě nicméně možno kvitovat, že řešení hrozícího úpadku finanční instituce skrze insolvenční řízení není s ohledem na požadavky obezřetnostních pravidel příliš vhodné.

Vše výše popsané je pak aplikovatelné i ve vztahu k tuzemským pojišťovnám a zajišťovnám, kde je oprávněnou osobou k podání insolvenčního návrhu s ohledem na § 380 IZ orgán dozoru, který uděluje povolení k provozování činnosti a stejně tak i sám dlužník či jeho věřitel s odkazem na § 97 IZ. Byť je tedy znění předmětného ustanovení nepatrně odlišné od vymezení oprávněných osob v § 368 IZ, praktický dopad však zůstává naprosto stejný.

Další odlišností, která jistě stojí za zmínku, a která je s podáním insolvenčního návrhu úzce provázána, je úprava týkající se povinnosti složit zálohu na náklady insolvenčního řízení. Tato povinnost obecně dle § 108 IZ tíží věřitele v postavení navrhovatele, přičemž splatnost zálohy nastává již spolu s podáním návrhu (výjimku mají pouze zaměstnanci a bývalí zaměstnanci dlužníka, jejichž pohledávky spočívají v pracovněprávních nárocích či

---

¹⁴⁴ Jedná se totiž o subjekt, kterému se ze zákona zřizuje datová schránka bez žádosti, § 80a IZ.

¹⁴⁵ ŠMEJKAL, Viktor. In: MORAVEC, Tomáš (ed.). *Insolvenční zákon*. 4. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, s. 1296 (§ 368)

spotřebitelé, jejichž nároky vyplývají ze spotřebitelských smluv). Výše zálohy v případech, kdy návrh směřuje proti právnické osobě podnikající činí 50 000 Kč a nedojde-li k jejímu včasnému složení, insolvenční soud návrh jako zjevně bezdůvodný odmítne (§ 128 IZ). Složení této zálohy je tak obligatorní a slouží zejména jako pojistka proti šikanózním insolvenčním návrhům a jako jistota k zajištění případné náhrady škody.¹⁴⁶ Mimo to však insolvenční soud může před rozhodnutím o insolvenčním návrhu tuto povinnost fakultativně uložit i jiným navrhovatelům (typicky dlužníku, ale rovněž i znovu věřiteli) za účelem zajištění úhrady nákladů insolvenčního řízení jako je zejména odměna a hotové výdaje insolvenčního správce či náklady spojené se správou a údržbou majetkové podstaty. Výše této fakultativní zálohy není explicitně stanovena, nicméně nesmí překročit částku 50 000 Kč. Nesložení zálohy může mít v tomto případě za následek zastavení již zahájeného insolvenčního řízení případně její vymáhání.

Rozdíl, který jsem již v úvodu předchozího odstavce naznačila pak spočívá v případě úpadku finančních institucí v absenci této povinnosti je-li navrhovatelem orgán dohledu/dozoru či orgán příslušný k řešení krize a rovněž i likvidátor finanční instituce tímto orgánem jmenovaný, u kterého zproštění této povinnosti dovodily soudy skrze extenzivní výklad zákona.¹⁴⁷ Vůči ostatním navrhovatelům je tato povinnost zachována.

Co se týče způsobu řešení úpadku, připadá v úvahu pouze likvidační způsob řešení, a to konkurz, což vyplývá i přímo z ustanovení § 367 odst. 3 a § 368 odst. 4 IZ, resp. z § 379 odst. 3 IZ ve vztahu k úpravě insolvenčního řízení pojištěven a zajištěven. Ostatně sanační způsoby řešení by nepřicházely v úvahu ani v případě, že by zákon jejich vyloučení výslovně neupravoval, když se zánikem potřebného oprávnění k provozování činnosti zaniká i v podstatě veškerá možnost dalšího provozu podniku. S ohledem na shora popsanou úpravu řešení krizí v rámci rezolučního řízení se nicméně nedomnívám, že by možnost využití reorganizace jakožto způsobu řešení úpadku bank a jiných finančních institucí v českém právním řádu některak chyběla.

5.2.1 Specifika v případě úpadku obchodníků s cennými papíry

Pro úplnost nelze opomenout ještě speciální úpravu týkající se zahájení insolvenčního řízení u obchodníků s cennými papíry zakotvené v ustanoveních § 368a až 368e IZ, jelikož vykazuje jisté odlišnosti od výše nestíněné speciální úpravy. Tyto odlišnosti jsou dány zejména tím, že insolvenční řízení s obchodníky s cennými papíry lze zahájit i přesto, že doposud

---

¹⁴⁶ JIRMÁSEK, Tomáš. In: SPRINZ, Petr (ed.). *Velké komentáře: Insolvenční zákon*. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 268 (§ 108)

¹⁴⁷ RAHM, Jiří, VOJTEK, Radek. In: SPRINZ, Petr (ed.). *Velké komentáře: Insolvenční zákon*. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 967 (§ 368)

nedošlo k odnětí povolení k provozování předmětné činnosti a dle důvodové zprávy jsou reflexí již výše zmíněného požadavku souhlasu orgánu příslušného k řešení krize dle čl. 86 BRRD.¹⁴⁸

Prvně však třeba uvést, že okruh obchodníků s cennými papíry je pro účely IZ zúžen a rozumí se jím tak pouze investiční podnik ve smyslu čl. 4 odst. 1 bod 2 CRR, což je dáno návazností na ZOPRK. Tedy *a contrario* u ostatních obchodníků s cennými papíry nebude v insolvenčním řízení postupováno dle zvláštních ustanovení hlavy IV. IZ a bude s nimi naopak zacházeno jako s běžnými obchodními korporacemi.¹⁴⁹

Čemu je tedy ve vztahu k obchodníkům s cennými papíry třeba věnovat zvláštní pozornost je postup a okamžik zahájení insolvenčního řízení, jelikož ustanovení § 368a výslovně uvádí: „*Na insolvenční řízení vůči dlužníkovi, který je obchodníkem s cennými papíry, který je povinnou osobou podle § 3 písm. a) zákona o ozdravených postupech a řešení krize na finančním trhu (dále jen „obchodník s cennými papíry s počátečním kapitálem 730000 EUR“)* nebo osobou podle § 367 odst. 1 písm. g) se § 97 odst. 1 část věty za středníkem nepoužije.“ Z toho vyplývá, že okamžikem zahájení insolvenčního řízení není, jako tomu je standardně, doručení insolvenčního návrhu věcně příslušnému soudu, nýbrž až okamžik blíže popsany v ustanovení § 368e IZ.

Postup insolvenčního soudu tak v případě podání insolvenčního návrhu vůči obchodníku s cennými papíry jakožto dlužníku spočívá v prvotním vyrozumění orgánu příslušného k řešení krize a orgánu dozoru/dohledu, který je následně povinen ve lhůtě 7 dnů sdělit, zda onen dlužník splňuje podmínky pro uplatnění opatření k řešení krize či nikoli. Právě až okamžikem marného uplynutí 7denní lhůty pro vyjádření, či sdělení, že daná opatření nelze uplatnit je (za předpokladu, že návrh došel věcně příslušnému soudu) řízení zahájeno.

5.3 Informování orgánů dozoru/dohledu a veřejnosti

Poté co je insolvenční řízení zahájeno a soud rozhodne o úpadku dotčené finanční instituce a prohlásí konkurz na její majetek, je třeba skrze ČNB vyrozumět orgány dohledu/dozoru ve všech státech, ve kterých tato finanční instituce vykonávala svou činnost na základě jednotné licence, a v případě poboček zahraničních bank a obchodníků s cennými papíry dle § 367 odst. 1 písm. c) a f) IZ, tj. subjektů nevykonávající svou činnost na základě „jednotného povolení“, orgány dohledu/ dozoru členských států EU a států EHP, ve kterých

---

¹⁴⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 375/2015 Sb., bod 10 (§ 368a – § 368e)

¹⁴⁹ RAHM, Jiří, VOJTEK, Radek. In: SPRINZ, Petr (ed.). *Velké komentáře: Insolvenční zákon*. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 967 (§ 368)

měla tato finanční instituce organizační složku. Dít by se tak mělo zpravidla na základě sdělení insolvenčního soudu ještě před uveřejněním daného rozhodnutí v insolvenčním rejstříku, případně neprodleně poté.

Předmětné ustanovení je reflexí na směrnici Evropského parlamentu a Rady č. 2001/24/ES ze dne 4. 4. 2001 o reorganizaci a likvidaci úvěrových institucí (CIWUD) a sleduje především zajištění adekvátní přeshraniční informovanosti ohledně úpadku finanční instituce, způsobu jejího řešení a očekávaných možných důsledků. Hlavním důvodem zakotvení těchto postupů je východisko, že finanční instituce obvykle vykonávají svou činnost v několika různých státech a je třeba zajistit včasnou informovanost těchto států, aby ty mohly na situaci adekvátně reagovat.

Tím se dostávám k obsahu takového sdělení, jelikož uvedení pouhé informace o zjištění úpadku a prohlášení konkurzu na majetek finanční instituce není dostačující, nýbrž je třeba výslovně upozornit i na možné důsledky takového rozhodnutí. Dle čl. 9. odst. 2 CIWUD se těmito důsledky rozumí veškeré možné praktické dopady, což v kontextu českého insolvenčního práva bude především upozornění na účinky prohlášení konkurzu, přechod dispozičních oprávnění, způsob a lhůty k uplatnění práv věřitelů, stejně tak jako informace o následném postupu řízení (především zjištění pohledávek věřitelů z účetnictví dlužníka a vyrozumění o jejich výši insolvenčním správcem).

Ačkoli by se tak dle znění a *de facto* i účelu předmětného ustanovení mohlo zdát, že informační povinnost soudů je dána pouze v případě finančních institucí provázaných s jinými státy (ať už na základě výkonu své činnosti skrze jednotnou licenci či organizační složku) není tomu úplně tak, a i v případě finančních institucí vykonávajících svou činnost pouze na území ČR je informování orgánu dozoru/ dohledu insolvenčním soudem vyžadováno s odkazem na ustanovení § 247 IZ. Ve všech případech nicméně platí, že účinky rozhodnutí o úpadku a prohlášení konkurzu nastávají nezávisle na splnění této povinnosti, a to ve všech státech EU a EHP.

V návaznosti na výše popsanou informační povinnost insolvenčního soudu, je dále třeba zajistit i informovanost veřejnosti, což je jedna z prvních povinností nově ustanoveného insolvenčního správce. Ten je dle § 370 odst. 1 IZ povinen bez zbytečného odkladu uveřejnit výtah podstatných částí rozhodnutí o úpadku a o prohlášení konkurzu na majetek dlužníka v Úředním věstníku Evropské unie, a to alespoň v rozsahu odpovídajícím náležitostem uvedených v odst. 2 předmětného ustanovení. Jedná-li se navíc o subjekt působící i mimo území ČR, je insolvenční správce dále povinen uveřejnit daný výtah v minimálně 2 celostátních denících, a to v každém státě, na jehož území daná finanční instituce vykonávala svou činnost.

Náklady na uveřejnění a inzerci jsou pohledávkou za majetkovou podstatou dle § 168 odst. 2 písm. a) IZ.

V závěru ještě doplním, že výše popsané postupy jsou opět aplikovány i v případě úpadku pojišťoven a tuzemských zajišťoven, a to s odkazem na ustanovení § 382 IZ.

5.4 Insolvenční správce

V každém insolvenčním řízení, ve kterém byl zjištěn úpadek dlužníka, musí být obligatorně ustanoven insolvenční správce. Ten má postavení zvláštního procesního subjektu, tedy není účastníkem řízení (vyjma situací, kdy je rozhodováno o jeho právech a povinnostech, např. při rozhodování o výši odměny) a nevystupuje ani na straně dlužníka, ani na straně věřitele.¹⁵⁰ Jeho hlavním úkolem je správa a řešení majetkových vztahů dlužníka, tak aby byl v co možná největší míře naplněn účel insolvenčního řízení, tj. poměrné a maximální uspokojení dlužníkůvých věřitelů.¹⁵¹

Insolvenčním správcem může být dle ZIS fyzická osoba, veřejná obchodní společnost, případně některé zahraniční subjekty. Neopomenutelnou podmínkou je beze všeho existence povolení k výkonu předmětné činnosti, které uděluje na návrh Ministerstvo spravedlnosti. Povolení je udělováno na dobu 5 let s možností dalšího prodloužení a je koncipováno jako nárokové, což znamená, že v případě zaplacení správního poplatku a splnění zákonem stanovených předpokladů musí být uděleno. Tyto podmínky jsou pro fyzické osoby blíže upraveny v § 6 ZIS a jedná se o plnou svéprávnost, bezúhonnost, dosažené magisterské vysokoškolské vzdělání, úspěšně vykonaná zkouška insolvenčního správce, odborná 3letá praxe v oboru, sjednané pojištění odpovědnosti za škodu vzniklou při výkonu funkce či dostatečné personální a materiální vybavení, tak jak jej požaduje § 13a ZIS.

Zaměřím-li se na výše uvedené podmínky blíže, je třeba věnovat zvláštní pozornost zejména otázce bezúhonnosti, kterou pro tyto účely nutno posuzovat ve třech rovinách, a to: trestněprávní, insolvenční a správní.¹⁵² To konkrétně znamená, že osobou insolvenčního správce nemůže být osoba, která byla pravomocně odsouzena za trestný čin spáchaný v souvislosti s výkonem funkce insolvenčního správce či za jiný trestný čin, pokud by taková trestná činnost ohrožovala důvěru v řádný výkon jeho funkce. V obou případech přitom nehraje roli, zda byl čin spáchan úmyslně či nedbalostně, byť třeba upozornit na znění § 7 odst. 2 písm.

¹⁵⁰ VRBA, Milan, ŘEHÁČEK, Oldřich. In: SPRINZ, Petr (ed.). *Velké komentáře: Insolvenční zákon*. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 68 (§ 21)

¹⁵¹ CÍSAŘ, Jaromír. „Zákonný“ insolvenční správce. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 6, s. 46

¹⁵² ŠNOBLOVÁ, Zuzana, NĚMČÁK, Vítězslav. *Insolvenční správce*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 84

a) ZIS, které připouští nedbalostní zavinění u veřejných obchodních společností pouze v případě trestného činu spáchaného v souvislosti s výkonem funkce insolvenčního správce, v ostatních případech je vyžadován úmysl. Důvod tohoto rozdílného pojetí těžko odhadovat a ani důvodová zpráva k zákonu v tomto směru nic nenaznačuje. Plně se tak ztotožňuji s názorem Mgr. Šnoblové a Mgr. Němčáka, že se jedná spíše o legislativní chybu, kterou by bylo vhodné napravit a podmínky bezúhonnosti tak stanovit jak pro fyzické, tak právnické osoby stejně.¹⁵³ Neméně důležitá je dále i rovina insolvenční a podmínky bezúhonnosti uvedené v § 7 odst. 1 písm. b) – e) ZIS, dle kterých insolvenčním správcem nemůže být ani osoba, o jejímž úpadku bylo v insolvenčním řízení pravomocně rozhodnuto, která byla v posledních 5 letech statutárním orgánem nebo členem statutárního orgánu právnické osoby, o jejímž úpadku bylo v insolvenčním řízení pravomocně rozhodnuto nebo osoba, pro kterou doposud trvá překážka výkonu funkce statutárního orgánu, člena statutárního orgánu nebo jiného orgánu právnické osoby, která je podnikatelem.¹⁵⁴ Vyloučení osob uvedených pod písm. b) předmětného ustanovení, tj. osob, kterým insolvenční soud v posledních 5 letech před podáním návrhu zamítl žádost o prominutí zbytku jejich dluhů, je dle mého názoru nadbytečné. Tyto osoby totiž lze bez dalšího subsumovat pod bod následující (písm. c), jelikož dle něho bude v konečném důsledku vyloučena i osoba, které v posledních 5 letech byl zbytek dluhu prominut. V poslední řadě ještě zbývá zmínit podmínky řazené do roviny správní. Dle těch insolvenčním správcem dále nemůže být ani osoba, které bylo v posledních 5 letech před podáním návrhu zrušeno povolení pro výkon funkce z důvodu závažného či opakovaného porušení povinností insolvenčního správce, a to i v případě dopustil-li se těchto provinění hostující insolvenční správce nebo byla-li daná osoba společníkem veřejné obchodní společnosti, která se těchto porušení dopustila.

Z kvalifikačních podmínek dále stojí za bližší zmínku zejména úspěšné složení zkoušek insolvenčního správce, kterou lze vykonat až po dosažení vysokoškolského magisterského vzdělání a splnění 3leté odborné praxe v oblasti související s výkonem funkce insolvenčního správce, tj. například v oboru insolvenční, auditu, daňového poradenství, práva aj.¹⁵⁵ Zkouška následně probíhá ve 2 fázích, a to zprvu písemně, kdy tuto část tvoří test a případová studie a

---

¹⁵³ Tamtéž

¹⁵⁴ Zejména dle § 46 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

¹⁵⁵ ŠNOBLOVÁ, Zuzana, NĚMČÁK, Vítězslav. *Insolvenční správce*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 87

poté ústně před pětičlennou zkušební komisí. Předmětem zkoušky je prověření znalostí nejen z oblasti insolvenčního práva, ale i z jiných právních odvětví a daní.¹⁵⁶

Pro úplnost ještě vhodno zmínit podmínky pro udělení povolení veřejné obchodní společnosti, kde je základním pravidlem, že ohlášeným společníkem musí být vždy osoba s již uděleným povolením, která navíc učinila prohlášení o výkonu činnosti pouze v rámci dané právnické osoby. V ostatní bodech jako je bezúhonnost, sjednané pojištění odpovědnosti či dostatečně materiální a personální vybavení jsou pak podmínky *de facto* totožné jako u fyzických osob.

5.4.1 Insolvenční správce se zvláštním povolením

Nad rámec výše popsaného je třeba vyzdvihnout určitá specifika týkající se insolvenčních správců se zvláštním povolením, jelikož právě oni jsou oprávněni vykonávat funkci insolvenčního správce v případě úpadku finančních institucí a jiných ekonomicky významných dlužníků.¹⁵⁷ Důvodem je nejen jejich větší odbornost, když se jedná o osoby, které úspěšně složily zvláštní zkoušku insolvenčního správce, ale i předpokládané zkušenosti, které zaručují schopnost těchto správců vést řádně takto složitá insolvenční řízení.

Zvláštní zkoušky insolvenčních správců provádí Ministerstvo spravedlnosti a jedinou podmínkou kladenou na uchazeče (opomenuli složení správního poplatku) je předchozí úspěšné absolvování „klasické“ zkoušky insolvenčního správce. Nemusí se tedy jednat přímo o osobu zapsanou v obecné části seznamu insolvenčních správců, ale o jakoukoli osobu, která v minulosti úspěšně vykonala požadovanou zkoušku, a která má pro tyto účely neomezenou platnost.¹⁵⁸ Zkouška pak (stejně jako „klasická“ zkouška insolvenčních správců) probíhá v intencích stanovených vyhláškou č. 313/2007 Sb. V tomto případě však pouze ústně, a to před stálou osmičlennou zkušební komisí. Úspěšným uchazečům je zvláštní povolení udělováno na dobu 5 let, avšak uplynutím této doby je nutné zkoušku opakovat.¹⁵⁹

V současné době je v České republice celkem pouze cca 35 insolvenčních správců se zvláštním povolením,¹⁶⁰ což samo o sobě vypovídá o obtížnosti předmětné zkoušky a vysokých nárocích, které jsou na správce kladeny, nehledě na fakt, že se navíc musí jednat o osoby, které získali prověrku od Národního bezpečnostního úřadu.

¹⁵⁶ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. *Vykonání zkoušky insolvenčního správce* [online]. portal.gov.cz, 1. ledna 2008 [cit. 24. dubna 2023]

¹⁵⁷ § 3 odst. 2. zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích

¹⁵⁸ ŠNOBLOVÁ, Zuzana, NĚMČÁK, Vítězslav. *Insolvenční správce*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 61

¹⁵⁹ Vhodno podotknout, že je v současné době spekulováno o změně legislativy, aby opětovné skládání zvláštní zkoušky nebylo vyžadováno, případně, aby opakovaně skládaná zkouška probíhala za upravených podmínek.

¹⁶⁰ Dle zvláštní části seznamu insolvenčních správců ke dni 18. května 2023.

5.4.2 Ustanovení insolvenčního správce

K ustanovení insolvenčního správce dochází na základě usnesení insolvenčního soudu, a to výběrem ze seznamu insolvenčních správců (v aktualizované podobě jej vede Ministerstvo spravedlnosti).¹⁶¹ Volba konkrétní osoby nicméně není ponechána na úvaze samotného soudece, resp. předsedy insolvenčního soudu, jako tomu bylo do přijetí novely č. 294/2013 Sb., nýbrž k ní od roku 2014 dochází na základě rotačního mechanismu, tak aby byly případy rovnoměrně a spravedlivě přidělovány.¹⁶² To zaručuje mimo jiné výběr nestranného a nezávislého insolvenčního správce, což přispívá především k důvěryhodnosti a transparentnosti celého řízení.

Tento systém však může být ve výjimečných případech prolomen a insolvenční správce tak může být ustanoven i mimo dané pořadí. Jedná se zejména o případy předbalených reorganizací, kdy osobu insolvenčního správce si může zvolit dokonce sám dlužník, případy koncernů, kdy je soudem ustanovován totožný insolvenční správce pro všechny dlužníky tvořící koncern anebo případy, kdy předseda soudu využije své možnosti určit insolvenčního správce mimo pořadí dle § 25 odst. 5 IZ.

Právě poslední zmíněné možnosti bych se nyní ráda věnovala podrobněji, jelikož vzbuzuje nejvíce kontroverzí. Prvně však uvedení doslovného znění předmětného ustanovení: „Nelze-li ustanovit osobu insolvenčního správce postupem podle odst. 2 nebo je-li to nezbytné se zřetelem k dosavadnímu stavu insolvenčního řízení, k osobě dlužníka a k jeho majetkovým poměrům, jakož i k odborné způsobilosti insolvenčního správce, jeho dosavadní činnosti a k jeho zatížení, může předseda insolvenčního soudu určit insolvenčního správce mimo stanovené pořadí; takový postup vždy odůvodní.“ Ačkoli se tak ustanovení na první pohled nejeví jako nikterak problematické, ba naopak by se mohlo zdát, že je až žádoucí pro určité výjimečné situace, které reálně mohou nastat, opak je spíše pravdou. Důvodem je možnost jeho poměrně snadného zneužití, kdy předseda soudu ve své podstatě je oprávněn nahradit uzákoněný rotační systém dříve užívaným systémem nominačním, přičemž je vázán pouze povinností své rozhodnutí náležitě odůvodnit. K těmto případům také již v minulosti několikrát došlo a ustanovení proto bylo následně předmětem přezkumu u Ústavního soudu.¹⁶³ Ten se

---

¹⁶¹ Seznam insolvenčních správců je dělen na obecnou část a část zvláštní, jenž eviduje insolvenční správce se zvláštním povolením. Mechanismus ustanovení správce pro konkrétní řízení však probíhá v obou případech totožným způsobem.

¹⁶² MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. *Ustanovení insolvenčního správce* [online]. portal.gov.cz, 25. listopadu 2020 [cit. 24. dubna 2023]

¹⁶³ K případům nejčastěji docházelo u Krajského soudu v Ostravě, kde předsedkyně soudu opakovaně vylučovala insolvenční správce, kteří neměli své sídlo v obvodu krajského soudu, případně v daném obvodu měli zřízeny více jak 4 pobočky s odůvodněním spočívajícím v rovnoměrném zatížení insolvenčních správců. Dle argumentace

v nálezu ze dne 6. září 2016, sp. zn. IV. ÚS 3141/15 k praktikám předsedkyně soudu ostře vyhradil, nicméně ustanovení jako takové nakonec shledal ústavně konformním. Své rozhodnutí opřel zejména o možnost následného přezkumu zvoleného postupu v návaznosti na povinné odůvodnění, když uvedl: „*Ústavní soud nemá pochybnosti o jeho souladu s ústavním pořádkem, neboť jej lze vyložit ústavně konformním způsobem – výslovně ukládá předsedovi soudu, aby každé takové opatření odpovídajícím způsobem odůvodnil, čímž zákon umožňuje i následný přezkum.*“ Paradoxem však zůstává, že zákon opravný prostředek proti opatření předsedy soudu nezakotvuje, a i samotný nálezn Ústavního soudu deklaruje, že se proti němu lze v krajních případech bránit pouze ústavní stížností. Důvodem je totiž hybridní povaha opatření předsedy soudu, které pro tyto účely nelze považovat za úkon státní správy ani za rozhodnutí vydané v rámci insolvenčního řízení.¹⁶⁴ V konečném důsledku se pak ani nelze bránit proti samotnému usnesení insolvenčního soudu o ustanovení insolvenčního správce, když § 26 IZ omezuje odvolací důvody pouze co do podjatosti insolvenčního správce nebo nesplnění podmínek pro jeho ustanovení. Vyšší soudy v této věci navíc již opakovaně dospěly k závěru, že opatření předsedy soudu je pro insolvenční soud závazné a nelze jej tak v odvolacím či dovolacím řízení pojmově přezkoumávat či dané usnesení z tohoto důvodu revokovat.¹⁶⁵ Lehkou útěchou nezákonně opomenutého správce tak alespoň zůstává možnost domáhat se náhrady škody po státu, jelikož opatření předsedy soudu vydané dle § 25 odst. 5 IZ, aniž by k tomu byly naplněny zákonné podmínky, je považováno za nesprávný úřední postup soudu a jako takové má být i odškodňováno.¹⁶⁶

Závěrem nicméně možno konstatovat, že ustanovení § 25 odst. 5 IZ, tak jak je koncipováno, by mělo dopadat pouze na velmi úzce vymezený okruh případů, a jeho užití by tedy mělo být spíše jen ojedinělé. To ostatně deklaruje i samotná důvodová zpráva k zákonu č. 294/2013 Sb.¹⁶⁷ Za těchto předpokladů by pak obdobné excesy jako výše zmíněné případy, ke kterým docházelo u Krajského soudu v Ostravě, byly v podstatě vyloučeny či minimálně velmi

---

předsedkyně soudu byl tento postup v souladu se zákonem, jelikož reagoval na zvyšující se počty „fiktivních provozoven“ insolvenčních správců zřízených pouze za účelem znásobení počtu přidělených případů.

¹⁶⁴ S ohledem na hybridní povahu opatření předsedy soudu nelze připustit přezkum ani v rámci samotného insolvenčního řízení, ani v rámci správního soudnictví. To ostatně potvrdil i Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 6. září 2016, sp. zn. IV. ÚS. 3141/15, ve kterém se vymezil vůči dříve vydanému usnesení Ústavního soudu ze dne 5. dubna 2016, sp. zn. II. ÚS 3234/15 a zdůraznil, že užití zásahové žaloby dle § 82 soudního řádu správního není v těchto případech koncepčně vhodné, a to nejen z důvodu samotné povahy opatření, ale zejména i z časového hlediska.

¹⁶⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2022, sp. zn. 29 NSČR 167/2022

¹⁶⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. prosince 2016, sp. zn. 29 NSČR 130/2014

¹⁶⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, bod 7 (§ 25)

eliminovány. I přesto však nelze nezmínit nedostatečnou zákonnou úpravu co do přezkoumatelnosti takového opatření, jelikož užití ústavní stížnosti, jakožto jediného možného řešení se mě osobně nejeví jako úplně ideální. K těmto závěrům již v minulosti dospěl i JUDr. Císař ve svém článku „*Zákonný*“ *insolvenční správce* uveřejněném v periodiku Bulletin advokacie v roce 2017. Doposud však k žádnému posunu ve věci nedošlo.

Ve vztahu k úpadku finančních institucí, pak vhodno podotknout, že ani v těchto případech neprobíhá ustanovení insolvenčního správce zcela podle obecně nastavených pravidel. Důvodem je požadavek kladený ustanovením § 372 a § 384 IZ, dle kterého je insolvenčním správcem ustanovena osoba, jenž doposud vykonávala funkci likvidátora dotčené finanční instituce. Jedinou podmínkou tak je, že se zároveň musí jednat o osobu se zvláštním povolením, což by nicméně neměl být žádný problém s ohledem na již výše zmiňovaný *usus* ČNB vybírat likvidátory právě z těchto řad.¹⁶⁸ Mohu se tak v této souvislosti jen opakovat, když daný postup shrnu se slovy, že jej považuji za naprosto logický a žádoucí, a to nejen s ohledem na zásadu hospodárnosti a rychlosti řízení, ale zároveň (a především) z důvodu efektivního řešení úpadku těchto (významných) subjektů.

5.4.3 Změna insolvenčního správce

Ustanovený insolvenční správce může být následně v průběhu insolvenčního řízení změněn, k čemuž může dojít hned z několika důvodů, resp. několika způsoby.

Prvním z nich je situace, kdy ustanovený insolvenční správce svou funkci odmítne. Učinit tak může pouze z vážných důvodů jako je např. vztah k projednávané věci či účastníkům řízení, závažné zdravotní důvody, zánik potřebného oprávnění, aj.¹⁶⁹ Důvodem naopak nemůže být časová vytíženost správce, jeho zaneprázdněnost¹⁷⁰ či zamýšlené ukončení výkonu své činnosti.¹⁷¹ Následný postup insolvenčního soudu je pak odvislý od okamžiku, kdy k takovému odmítnutí došlo. Pokud před vydáním samotného usnesení o ustanovení do funkce (tj. pouze na základě vydaného opatření předsedy soudu), insolvenční soud jej do funkce vůbec neustanoví. Pokud až po vydání takového usnesení, což bude jistě častější variantou, insolvenční soud ustanoveného insolvenčního správce odvolá dle § 31 IZ a jmenuje osobu jinou.¹⁷²

¹⁶⁸ V případě likvidace pojišťoven a zajišťoven je požadavek výběru likvidátora z řád insolvenčních správců se zvláštním povolením dán přímo ze zákona.

¹⁶⁹ VRBA, Milan, ŘEHÁČEK, Oldřich. In: SPRINZ, Petr (ed.). *Velké komentáře: Insolvenční zákon*. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 70 (§ 22)

¹⁷⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. srpna 2011, sp. zn. 1 VSPH 959/2011, srov. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. listopadu 2011, sp. zn. 3 VSPH 521/2011

¹⁷¹ VRBA, Milan, ŘEHÁČEK, Oldřich. In: SPRINZ, Petr (ed.). *Velké komentáře: Insolvenční zákon*. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 70 (§ 22)

¹⁷² Tamtéž

Stejný postup je pak aplikován i v případě vyloučení insolvenčního správce z důvodu podjatosti, kde je rovněž rozhodujícím momentem okamžik zjištění podjatosti správce. Ostatně právě pochybnosti o nepodjatosti správce bývají v praxi nejčastějším důvodem pro jeho neustanovení do funkce či odvolání.¹⁷³

Podjatost, tak jak ji upravuje ustanovení § 24 IZ je založena na poměru insolvenčního správce k projednávané věci nebo účastníkům řízení (tj. nikoli pouze k dlužníku, ale i k věřiteli). V podstatě se tedy jedná o obecné pravidlo konfliktu zájmů, jehož účelem je zajištění nestranného a nezávislého insolvenčního správce pro celé řízení. Problematickým aspektem je však jednak neurčitost daného ustanovení, které nikterak blíže nespecifikuje důvody podjatosti a v tomto směru je tak možno vycházet pouze z dosavadní judikatury soudů,¹⁷⁴ jednak neplnění informační povinnosti ze stran ustanovených insolvenčních správců, kdy jejich podjatost je často zjišťována až na základě podnětu jiných subjektů.¹⁷⁵ Je tak na pováženou, zda by nebylo na místě blíže vymezit skutečnosti, které by insolvenční správci byly povinni pro účely ověření (ne)podjatosti oznamovat, a to např. vyhláškou vydanou Ministerstvem spravedlnosti, tak jak navrhuje doktor Richter ve svém článku *Podjatost insolvenčního správce* z roku 2016, případně alespoň důsledněji kontrolovat plnění informační povinnosti ze stran insolvenčních správců a její neplnění (minimálně pak v již judikovaných případech) postihovat skrze disciplinární opatření. K otázce podjatosti dále vhodné podotknout, že ta je posuzována objektivně a pro samotné vyloučení správce postačí důvodné pochyby, nikoli její faktické zjištění.

K vyloučení správce nicméně může dojít i pouze pro některé úkony (jedná-li se o nepočetné množství) a nikoli celé řízení. V těchto případech tak insolvenční správce není z důvodu vyloučení odvolán a je ustanoven oddělený insolvenčního správce dle § 34 IZ pro výkon těch úkonů, ze kterých byl onen insolvenční správce vyloučen.¹⁷⁶

Důvodem pro odvolání správce však nemusí být pouze jeho odmítnutí funkce či podjatost, nýbrž jakýkoli vážný důvod, který nemá původ v porušení jeho povinností. Tyto důvody mohou být jak fakultativní, tak obligatorní povahy, přičemž z obligatorních důvodů

---

¹⁷³ VESELÝ, Petr. Lze vyměnit insolvenčního správce? Jak a proč?. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 6, s. 56

¹⁷⁴ Soudy dovodily konflikt zájmů zejm. v případech, kdy insolvenční správce v minulosti poskytoval dlužníku nebo jeho velkému věřiteli právní či daňové poradenství nebo v případech, kdy insolvenční správce intenzivně spolupracoval s advokátem/ advokátní kanceláří zastupující velkého věřitele v insolvenčním řízení či dokonce dlužníka. K tomu viz RICHTER, Tomáš. K podjatosti insolvenčního správce. *Právní rozhledy*, 2016, č. 15-16, s. 524.

¹⁷⁵ Tamtéž

¹⁷⁶ Příkladem lze uvést ustanovení odděleného insolvenčního správce pro přezkum přihlášené pohledávky věřitele, který je s insolvenčním správcem v určitém bližším poměru. Typicky insolvenční správce ustanovený pro více dlužníků tvořící koncern.

možno uvést (mimo výše popsaných) rovněž zrušení povolení k výkonu činnosti¹⁷⁷ či ustanovení správce bez zvláštního povolení v případech, kdy je vyžadováno. K odvolání dle § 31 IZ přitom může dojít kdykoli v průběhu řízení, a to nejen na návrh samotného insolvenčního správce, ale i na návrh věřitelského orgánu či případně z úvahy samotného soudu.

S rozhodnutím o odvolání insolvenčního správce z funkce pak musí být bezpodmínečně spojeno rozhodnutí o ustanovení správce nového. Opravný prostředek proti němu může podat co do výroku o odvolání správce navrhovatel, jehož návrhu nebylo vyhověno nebo odvolaný insolvenční správce. Co do výroku o ustanovení nového správce je obecně umožněn samostatný přezkum pouze v intencích § 26 IZ (viz výše). S ohledem na závislost tohoto výroku na výroku o odvolání správce z funkce, však bude v případném odvolacím řízení přezkoumán i on.¹⁷⁸

Jiný případ ovšem nastává, spočívají-li důvody v porušení povinností insolvenčního správce. Tehdy se nebude jednat o odvolání správce nicméně o jeho zproštění dle § 32 IZ. Ustanovení je koncipováno jako sankční a přináší možnost (nikoli povinnost) insolvenčnímu soudu zprostit insolvenčního správce z funkce v případě, že nepostupuje při výkonu funkce s odpornou péčí, zanedbává své povinnosti či jinak postupuje v rozporu se zákonem. K tomu vhodno odkázat na usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 27. června 2014, sp. zn. 2 VSOL 358/2014, které porušení těchto povinností blíže specifikuje: „Z formulace tohoto ustanovení vyplývá, že musí jít o porušení konkrétní povinnosti insolvenčního správce v konkrétním řízení. Oba odvolací soudy ve své rozhodovací činnosti považují za relevantní důvody, pro něž může insolvenční soud zprostit správce funkce, zejména skutečnost, že při výkonu své funkce správce řádně neplní povinnosti vyplývající pro něj z ust. § 36 IZ, liknavě provádí soupis majetkové podstaty, zpeněžuje majetek podstaty v rozporu s ust. § 225 odst. 4 nebo § 226 odst. 5 IZ, nesplní povinnost uzavřít smlouvu o pojištění odpovědnosti za škodu, která by mohla vzniknout v souvislosti s výkonem funkce správce, nebo ve věci postupuje nekvalifikovaně. Důležitým důvodem pro zproštění funkce správce může být také skutečnost, že bezdůvodně nesplní závazný pokyn insolvenčního soudu nebo zajištěného věřitele anebo vykonatelný rozsudek týkající se vyloučení majetku z majetkové podstaty. V závislosti na míře

---

¹⁷⁷ Zrušení povolení vykonávat činnost třeba odlišovat od situací, kdy dojde k zániku práva vykonávat činnost ze zákona. V těchto případech se totiž nejedná o důvod obligatorní, ale pouze fakultativní závislé na úvaze insolvenčního soudu. Příkladem možno uvést zánik práva vykonávat činnost v důsledku uplynutí doby, na kterou bylo uděleno povolení pro výkon funkce insolvenčního správce. V těchto případech tedy nemusí k odvolání takového správce dojít (ba naopak bude spíše až žádoucí, aby ke změně insolvenčního správce nedošlo) a funkci může „původní“ správce i nadále vykonávat, byť se bude jednat o subjekt nezapsaný v příslušném seznamu insolvenčních správců. K tomu viz Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. června 2011, sp. zn. 3 VSPH 237/2011, srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. února 2014, sp. zn. 29 Cdo 677/2011.

¹⁷⁸ VRBA, Milan, ŘEHÁČEK, Oldřich. In: SPRINZ, Petr (ed.). *Velké komentáře: Insolvenční zákon*. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 88 (§ 31)

a intenzitě pochybení správce může vést soud ke zproštění správce funkce i zjištění ojedinělého, leč závažného porušení důležité povinnosti stanovené zákonem nebo uložené soudem“
V každém případě však platí, že by měla být zachována subsidiarita využití tohoto ustanovení a insolvenční soud by se měl prvně snažit zajistit zjednání nápravy skrze mírnější opatření jako je např. uložení pořádkových pokut.

Oproti odvolání se pak v případě zproštění částečně proměňuje okruh aktivně legitimovaných osob, kterými zde jsou věřitelský orgán a dlužník. Co se však týče následného přezkumu jsou výše nastíněné postupy v podstatě totožné. To ostatně platí i pro účinnost takového rozhodnutí, která nastává uveřejněním usnesení v insolvenčním rejstříku. S ohledem na povahu změny insolvenčního správce v případě zproštění však vhodno vyzdvihnout postupy insolvenčních soudů, které vážou vykonatelnost rozhodnutí až na jeho právní moc, čímž předchází potencionálním průtahům a neúčelným nákladům, které by mohly vzniknout v případě, že bude dotčené rozhodnutí v odvolacím řízení zrušeno.

Poslední, avšak ne méně důležitou, možností změny insolvenčního správce, je jeho odvolání na základě rozhodnutí věřitelského orgánu. Je to v podstatě jediný způsob, kde je změna správce vázána výlučně na vůli tohoto subjektu, který si i následně volí správce nového. Věřitelé o odvolání správce rozhodují na schůzi věřitelů, která prvně následuje po přezkumném jednání (případně na schůzi, která nejbližší následuje po přeměně reorganizace v konkurz), přičemž pro přijetí usnesení je vyžadována alespoň polovina hlasů všech věřitelů přihlášených ke dni předcházejícímu dni konání schůze věřitelů s právem hlasovat, počítaných dle výše jejich pohledávek. Rozhodující tedy není počet subjektů („hlav“) ale výše pohledávek, která se přepočítává postupem 1 Kč = 1 hlas.¹⁷⁹ V praxi to pak často bývá právě majoritní věřitel, který změnu správce tímto způsobem iniciuje a následně i realizuje. Důvodem ovšem obvykle nebývá nespokojenost daného věřitele s ustanoveným insolvenčním správcem, nýbrž např. jeho kladné zkušenosti se správcem novým.¹⁸⁰ Takovýto záměr věřitele nicméně nelze bez dalšího shledávat nelegitimním a automaticky z něj vyvozovat závěry o možné podjatosti nově ustanoveného správce. K tomu se ostatně již vyjádřil i Nejvyšší soud v usnesení sp. zn. 29 NSCR 80/2015, když konstatoval: „*k tomu, aby takto vymezené právo věřitelů mohlo být vskutku naplněno, je nezbytné respektovat, že si věřitelé “zvolí“ jako “nového“ insolvenčního správce osobu, která je jim “známá“ (posuzováno jak ve vztahu k jejím odborným znalostem a schopnostem dostát při výkonu funkce insolvenčního správce povinností, pro ni plynoucím*

¹⁷⁹ Odlišný postup je pak aplikován v případě způsobu řešení úpadku oddlužením, kde je rozhodující jak výše pohledávek, tak i počet subjektů (§ 29 odst. 1 IZ).

¹⁸⁰ VESELÝ, Petr. Lze vyměnit insolvenčního správce? Jak a proč?. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 6, s. 56

z insolvenčního zákona a dalších právních předpisů, tak i z hlediska pověsti, důvěry a respektu, jichž v očích věřitelů požívá), že bude “zárukou“ pro naplnění účelu a zásad insolvenčního řízení (§ 5 IZ) a pro řádný výkon funkce insolvenčního správce (§ 36 IZ). Reálnému naplnění práva věřitelů založeného ust. § 29 IZ tak zjevně neodpovídá teze, podle níž by věřitelé (resp. majoritní věřitel) byli omezeni při volbě (nového) insolvenčního správce tím, zda mají (či v minulosti měli) k tomuto insolvenčnímu správci “vztah“ založený a odvíjející se např. z dřívějších insolvenčních řízení, v nichž v pozici účastníků řízení “vystupovali“ totožní věřitelé a ve funkci insolvenčního správce tatáž osoba.“ I přesto však za účelem posílení zásady nestranného a nezávislého insolvenčního správce došlo následně k přijetí nových pravidel, dle kterých (mimo jiné) v případě, že byl insolvenční správce odvolán postupem dle § 29 IZ, insolvenční soud jej (s jeho souhlasem) ustanoví odděleným insolvenčním správcem pro přezkum pohledávky, kterou před svým odvoláním popřel a případné vedení incidenčních sporů s ní souvisejících, jakožto i k uplatňování majetkových práv vůči věřiteli, který hlasoval pro jeho odvolání.¹⁸¹ Otázkou však zůstává, jaký postup bude následovat v případě, že odvolaný správce se svým ustanovením do role odděleného správce souhlasit nebude. Zajisté nebude do funkce ustanoven, případně byl-li již ustanoven bez předchozího souhlasu, bude s odkazem na § 31 odst. 2 IZ odvolán. Insolvenční zákon a potažmo ani důvodová zpráva k novele č. 64/2017 Sb. však nikde neupravují, zda v těchto případech dojde k ustanovení jiné osoby do funkce odděleného správce (např. správce, který je dle “kolečka“ právě na řadě), případně, zda k ustanovení vůbec nedojde a tyto úkony vykoná již nově zvolený insolvenční správce. V této věci bych se však osobně přikláněla k názoru, že nebudou-li dány žádné pochyby o podjatosti nově ustanoveného insolvenčního správce ve vztahu k dotčeným věřitelům (resp. jediným důvodem by skutečně mělo být pouze jejich hlasování pro odvolání předchozího správce), není ustanovení odděleného správce nutně na místě.

Co se týče následné přezkoumatelnosti odvolání původního a volby nového insolvenčního správce, jsou možnosti poněkud omezené. Usnesení schůze věřitelů ohledně odvolání dosavadního insolvenčního správce totiž nabývá účinnosti bez dalšího, usnesení ohledně volby nového správce pak podléhá potvrzení ze strany insolvenčního soudu, které insolvenční soud vydává do skončení schůze věřitelů. Insolvenční soud však ve své podstatě nemá možnost žádné diskrece ve svém rozhodnutí a je povinen usnesení schůze věřitelů potvrdit vyjma situace, kdy by nově zvolený správce nenaplňoval zákonné podmínky pro ustanovení. Stejně omezené jsou dále i možnosti odvolání proti předmětnému usnesení, které

---

¹⁸¹ § 34 odst. 3 IZ

lze podat pouze v případě, kdy insolvenční soud usnesení schůze věřitelů nepotvrdí. Aktivní legitimaci pak má v těchto případech navíc pouze věřitel, který pro přijetí usnesení schůze věřitelů hlasoval.¹⁸² Závěrem tak možno shrnout, že odvolaný insolvenční správce nemá žádnou zákonnou možnost se proti svému odvolání bránit, což je dáno tím, že se nejedná o rozhodnutí insolvenčního soudu, nýbrž právě věřitelského orgánu. Co je však možná více zarážející, je nemožnost jakékoli obrany věřitelů, kteří nehlasovali pro odvolání dosavadního a ustanovení nového insolvenčního správce, ačkoli to mohou být (a obvykle i budou) právě oni, komu toto rozhodnutí bude na škodu, jelikož jakákoli nedůvodná změna insolvenčního správce zpravidla povede k prodloužení insolvenčního řízení a vzniku neúčelných nákladů.¹⁸³

5.4.4 Povinnosti insolvenčního správce

Zaměřím-li se dále na povinnosti insolvenčního správce, jedná se v podstatě o veškeré úkony, kterých je třeba za účelem dosažení co možná nejvyššího možného uspokojení pohledávek dlužníkových věřitelů, tj. za účelem naplnění hlavních cílů insolvenčního řízení. To ostatně plně odpovídá jeho roli, kterou v řízení zastává jakožto procesní subjekt *sui generis*.

Postavení insolvenčního správce a jeho povinnosti se však v závislosti na způsobu řešení úpadku mohou dosti lišit, což je dáno zejména tím, zda správce je zároveň osobou s dispozičními oprávněními či nikoli. V případě úpadku finančních institucí je, jak už bylo výše uvedeno, jediným možným způsobem řešení úpadku konkurz, a proto se budu dále věnovat zejména povinnostem, které správce vykonává v případě tohoto likvidačního způsobu řešení úpadku.

V prvé řadě třeba zmínit úkony insolvenčního správce, které jsou spjaty s úvodní fází insolvenčního řízení, což je zejména kontrola přihlášených pohledávek a jejich přezkum, obeznámení se s majetkovými poměry dlužníka, lustrace jeho majetku a následné vyhotovení soupisu majetkové podstaty či zřízení bankovního účtu majetkové podstaty v souladu s § 36 odst. 5 IZ. V rámci insolvenčního řízení finančních institucí nelze opomenout ani naplnění oznamovací povinnosti, jak bylo popsáno v předchozí kapitole. Velmi důležitou povinností je dále převzetí účetních a jiných dokumentů dlužníka, a to nejen za účelem ověření existence odporovatelných úkonů, ale zejména pro účely zjištění pohledávek a závazků z účetnictví dlužníka a následné sdělení jejich výše věřitelům vč. poučení o možnosti vznést námitky (o tom však více v následující kapitole).

---

¹⁸² § 29 IZ

¹⁸³ VESELÝ, Petr. Lze vyměnit insolvenčního správce? Jak a proč?. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 6, s. 55

Jak už bylo výše naznačeno, v případě konkurzu se osobou s dispozičními oprávněními stává insolvenční správce, čímž na něho přechází i oprávnění nakládat s majetkovou podstatou, jakož i výkon práv a plnění povinností, které přísluší dlužníku, pokud s majetkovou podstatou některak souvisí (§ 246 odst. 1 IZ). Je tedy na insolvenčním správci, aby majetkovou podstatu náležitě ocenil, spravoval a posléze zpeněžil. O průběhu veškerého zpeněžení, stejně tak jako o nakládání s výtěžkem zpeněžení je insolvenční správce posléze povinen informovat insolvenční soud a věřitelský výbor. Ostatně povinnost informovat insolvenční soud, věřitelský orgán a veřejnost o postupu insolvenčního řízení má insolvenční správce i bez ohledu na zpeněžování, a to v případě úpadku finančních institucí s ročním intervalem (§ 371, 383 IZ).

Insolvenční správce v případě konkurzu dále zajišťuje provoz dlužníkovy podniku (nedošlo-li již před prohlášením konkurzu k ukončení hospodářské činnosti dlužníka) a tudíž i vystupuje vůči dlužníkovým zaměstnancům jako zaměstnavatel. V případě úpadku finančních institucí tato povinnost nicméně odpadá v souvislosti s obligatorním odejmutím bankovní licence (či jiného oprávnění k výkonu činnosti) před samotným zahájením insolvenčního řízení, čímž je fakticky jakýkoli další provoz podniku znemožněn. I přesto však zůstává povinností insolvenčního správce náležitě vést účetnictví dlužníka, plnit jeho daňové povinnosti či poskytovat součinnost orgánům veřejné správy.

V závěrečné fázi řízení je posléze insolvenční správce povinen sestavit konečnou zprávu, ve které shrne dosavadní průběh insolvenčního řízení, uvede příjmy a výdaje z majetkové podstaty vč. dosavadního uspokojení věřitelů, vypočte výši své odměny¹⁸⁴ a přednese návrh rozvrhového usnesení. Takto zpracovaná konečná zpráva podléhá souhlasu věřitelského výboru. Ke dni sestavení konečné zprávy insolvenční správce rovněž sestavuje i konečnou účetní závěrku. Po nabytí právní moci usnesení o schválení konečné zprávy, předkládá insolvenční správce dále návrh rozvrhového usnesení, na základě kterého je posléze vyplaceno plnění jednotlivým věřitelům. Posledním krokem je pak samotné zrušení konkurzu, po kterém následuje povinnost insolvenčního správce uzavřít účetní knihy, sestavit účetní závěrku, splnit povinnosti mu uložené daňovými předpisy, zajistit činnost evidenční a archivační a předat účetní záznamy společně s nezpeněženým majetkem dlužníku. Až po splnění těchto povinností může být insolvenční správce zproštěn funkce a jeho činnost v daném řízení končí.

---

¹⁸⁴ Odměna insolvenčního správce je určována na základě vyhlášky č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů.

5.5 Uplatnění pohledávek

Pohledávky v insolvenčním řízení obecně rozdělujeme do několika kategorií, které se od sebe liší nejen způsobem, jakým jsou v insolvenčním řízení uplatňovány, ale rovněž i pořadím, ve kterém jsou uspokojovány, a to na pohledávky za majetkovou podstatou, pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou, pohledávky uplatňované přihláškou, pohledávky společníků a pohledávky, na které se vztahuje fikce přihlášení.

Pohledávky za majetkovou podstatou jsou taxativně vymezeny v ustanovení § 168 IZ a jedná se o pohledávky vzniklé za dobu trvání insolvenčního řízení zpravidla jako jeho důsledek, potažmo jako pokračování dosud neukončených smluvních vztahů dlužníka a jeho věřitelů.¹⁸⁵ Tyto pohledávky se uplatňují vůči osobě s dispozičními oprávněními kdykoli v průběhu řízení a jako takové se po rozhodnutí o úpadku mohou i kdykoli uspokojovat, jelikož se uspokojují přednostně před ostatními nezajištěnými pohledávkami. To ostatně platí dále i pro pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou, jejichž taxativní výčet rovněž IZ upravuje (§ 169 IZ). Rozdíl oproti pohledávkám za majetkovou podstatou tak spočívá pouze v okamžiku jejich vzniku (s výjimkou § 169 odst. 1 písm. g) IZ), kdy pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou mohou vzniknout i před zahájením insolvenčního řízení. Důvody pro jejich přednostní uspokojení tak jsou spíše sociální, když se jedná například o pracovníprávní pohledávky dlužníkových zaměstnanců, pohledávky účastníků z penzijního připojištění se státním příspěvkem či pohledávky věřitelů na výživném ze zákona.¹⁸⁶

Většina pohledávek dlužníkových věřitelů, které vznikly před rozhodnutím o úpadku pak nicméně bude spadat spíše do kategorie pohledávek, které je třeba uplatnit přihláškou pohledávky. Přihlášku pohledávky je třeba učinit na předepsaném formuláři a podat ji v zákonné lhůtě 2 měsíců od rozhodnutí o úpadku.¹⁸⁷ Tato lhůta je považována za procesní a její zmeškání nelze prominout, tj. k pozdě uplatněné pohledávce nelze v insolvenčním řízení vůbec přihlížet. Výjimkou jsou pouze zahraniční věřitelé, kteří uplatňují své pohledávky ve zvláštním režimu popsáném v § 430 IZ a věřitelé s vykonatelnými pohledávkami na náhradu škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení způsobenými trestnou činností dle § 173 odst. 1 IZ, kteří mohou přihlášku pohledávky podat kdykoli v průběhu řízení.

---

¹⁸⁵ RICHTER. Ondřej. *Věřitelé a uplatňování pohledávek v insolvenčním řízení*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 30

¹⁸⁶ Tamtéž

¹⁸⁷ Fakticky netřeba čekat až na rozhodnutí o úpadku, ale možno uplatnit pohledávku již od samotného zahájení insolvenčního řízení.

Velmi specifické postavení mají dále pohledávky společníků dlužníka, které se uplatňují pouze jejich oznámením vůči insolvenčnímu správci a jsou uspokojovány až jako poslední v pořadí s ohledem na jejich podřízenost vůči všem ostatním pohledávkám uspokojovaných v rámci insolvenčního řízení. To je dáno zejména tím, že se jedná o osoby, které se ať už přímo či nepřímo podíleli na samotném úpadku dlužníka, a tudíž je žádoucí, aby pohledávky ostatních věřitelů byly upřednostněny na úkor těchto nároků.

Na závěr zbývají zmínit pohledávky, na které se vztahuje fikce přihlášení. Tyto pohledávky jsem si záměrně ponechala až na konec, jelikož se jedná o pohledávky pro účely této rigorózní práce patrně nejdůležitější a bude jim tudíž věnováno i nejvíce pozornosti.

Dle ustanovení § 165 odst. 2 IZ totiž platí: „*Zákon může stanovit, že podle odstavce 1 se uspokojují i někteří věřitelé, kteří nepodávají přihlášku pohledávky splňují-li zákonem stanovené podmínky.*“ Jedná se o blanketovou právní normu, která nám sama o sobě příliš nenapoví, na jaké konkrétní pohledávky by se fikce přihlášení měla vztahovat. S odkazem na § 202 IZ se však bude jednat o pohledávku na náhradu nákladů řízení, o pohledávku věřitele vzniklou poskytnutím plnění dlužníku dle § 237 IZ, o pohledávku manžela dlužníka vzniklou po prohlášení konkurzu vypořádáním společného jmění manželů dle §275 IZ či právě pohledávky věřitelů v případě úpadku finančních institucí dle § 373 a 385 IZ. K tomu však více v následující podkapitole.

5.5.1 Zjišťování pohledávek z účetnictví dlužníka

Jak už bylo výše nastíněno, v případě úpadku finančních institucí dochází k automatickému přihlášení pohledávek, které vyplývají z účetnictví dlužníka, resp. dochází u nich k fikci uplatnění i přesto, že nebyly přihlášeny samotným věřitelem. Důvodem je pravděpodobně snaha zákonodárce chránit věřitele finančních institucí, kteří v těchto případech budou ve značném měřítku z řad laické veřejnosti, a tudíž by v důsledku neznalosti zákonné úpravy mohli být výrazně dotčeni na svých právech.

V první řadě vhodno zmínit, že pohledávky jsou tímto způsobem přihlašovány k okamžiku prohlášení konkurzu a to vč. veškerého příslušenství, které se vyčísluje k tomuto dni. Ač by se tak na první pohled mohlo zdát, že dané pravidlo do jisté míry koliduje s § 170 IZ, dle kterého jsou vyloučeny z uspokojení pohledávky na úrocích a úrocích z prodlení vzniklých před rozhodnutím o úpadku, pokud přirostly nebo se staly splatnými až v době po tomto rozhodnutí, není tomu tak. S odkazem na § 148 odst. 1 IZ totiž v případě úpadku finančních institucí bude vždy rozhodnutí o úpadku spojeno s rozhodnutím o prohlášení konkurzu, a tedy mezi jednotlivými rozhodnutími nebude žádná časová prodleva.

K tomu dále vhodné podotknout, že existence těchto pohledávek je prokázána již samotným “dohledáním“ v účetnictví dlužníka a jako takové je netřeba nikterak dokazovat, ba naopak je nelze ani rozporovat důkazem opaku. Možno tak uzavřít, že ohledně těchto pohledávek platí nevyvratitelná právní domněnka jejich existence, což do jisté míry zadržává pochybnosti o účelnosti následného přezkumu pohledávek insolvenčním správcem, který i v těchto případech musí být s odkazem na § 190 an. IZ proveden.¹⁸⁸

Postup insolvenčního správce při zjišťování pohledávek věřitelů finanční instituce tak musí být dle § 373 a 385 IZ bezpodmínečně následující. Poté co je zjištěna výše jednotlivých pohledávek věřitelů z účetnictví dlužníka je insolvenční správce povinen ve lhůtě 60 dnů ode dne prohlášení konkurzu zaslat všem těmto věřitelům vyrozumění, ve kterém uvede výši této pohledávky a její charakter, tj. zda se jedná o pohledávku za majetkovou podstatou nebo jí postavenou na roveň, pohledávku zajištěnou, podřízenou aj., informaci o tom, že byl prohlášen konkurz na majetek dlužníka a kdy se bude konat schůze věřitelů a poučení o možném postupu v případě, že s uvedenou výší či charakterem pohledávky nesouhlasí. Jedná-li se navíc o věřitele z jiného členského státu EU či EHP je třeba toto oznámení, které se zasílá v českém jazyce navíc opatřit hlavičkou s nápisem „*Výzva k předložení námitek ohledně pohledávky. Dodržte lhůty!*“ přeloženou do všech úředních jazyků EU a dalších států tvořící EHP. Forma vyrozumění a způsob doručení nejsou zákonem nikterak upraveny, vhodnou formou doručení však beze všeho bude dodání do datové schránky věřitele, případně zaslání poštou s dokladem o doručení.

Věřitelé, kteří s výší či charakterem takto sdělené pohledávky nesouhlasí, se následně mohou bránit formou námitek, které je třeba v písemné formě adresovat insolvenčnímu správci, a to nejpozději ve lhůtě 4 měsíců ode dne prohlášení konkurzu. Obsahem námitek musí být především uvedení výše a charakteru pohledávky, které věřitel považuje za správné, případně další tvrzení a důkazy tyto skutečnosti prokazující. Nebudou-li námitky v zákonné lhůtě věřitelem uplatněny, má se za to, že s oznámenou výší a postavením pohledávky souhlasí. Na rozdíl od lhůty pro “klasické“ přihlášky pohledávek však tato lhůta není propadná a insolvenční správce tak může k opožděné námitce i přesto přihlédnout.¹⁸⁹

Uplatněné námitky věřitelů je insolvenční správce povinen náležitě přezkoumat a ověřit jejich oprávněnost. Shledá-li je důvodnými dochází ve lhůtě 2 měsíců ode dne uplynutí lhůty pro uplatnění námitek k uzavření písemné dohody mezi insolvenčním správcem a věřitelem

¹⁸⁸ RAHM, Jiří, VOJTEK, Radek. In: SPRINZ, Petr (ed.). *Velké komentáře: Insolvenční zákon*. 1. vydání, 4. aktualizace. Praha: C.H. Beck, 2023, § 373

¹⁸⁹ Tamtéž

ohledně výše a charakteru pohledávky, která je následně podkladem pro aktualizaci seznamu přihlášených pohledávek věřitelů. Pokud naopak k uzavření písemné dohody ve stanovené lhůtě nedojde, či jsou námitky insolvenčním správcem zamítnuty (byť správce není povinen se k námitkám vyjadřovat), je na věřiteli, zda podá k insolvenčnímu soudu žalobu na určení pohledávky či nikoli. Lhůta k podání předmětné žaloby je zákonem stanovena v délce 3 měsíců ode dne uplynutí lhůty pro uzavření dohody s insolvenčním správcem, přičemž spor je posléze veden jako incidenční v intencích § 159–164 IZ. K tomu vhodno upřesnit, že se jedná o spor dle § 159 odst. 1 písm. h) IZ,¹⁹⁰ tedy o spor vyvolaný insolvenčním řízením, ve kterém nelze po jeho skončení pokračovat, a to i přesto, že lze pozorovat jistou podobnost se spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek, u kterých tato možnost přípustná je. Osobně se však domnívám, že by určitá paralela mohla, a i měla být zachována, když jediné výraznější odlišnosti oproti popěrným žalobám lze shledávat pouze ve výčtu aktivně legitimovaných osob a způsobu úhrady nákladů incidenčního sporu. Ostatně způsob úhrady nákladů řízení předmětného sporu je v těchto případech dosti netradiční, když IZ ukládá v případě úspěchu věřitele ve věci povinnost nahradit tyto náklady do majetkové podstaty přímo insolvenčnímu správci s výjimkou případů, kdy ten prokáže, že o skutečné výši nebo charakteru pohledávky nevěděl a ani při vynaložení odborné péče vědět nemohl. V každém případě se však jedná o odlišnosti, možno říci, zanedbatelné, které by možnosti pokračování ve sporu jistě nikterak nebránily.

Závěrem bych ráda odkázala na aktuálně probíhající insolvenční řízení banky Sberbank CZ, a.s. v likvidaci, kde výše popsané postupy lze pozorovat v praxi. Insolvenční správkyně v předmětném řízení obeslala za účelem splnění povinnosti jí uložené ustanovením § 373 odst. 2 IZ řádově tisíce věřitelů, jejichž pohledávky vyplývaly z účetnictví dlužníka. Část těchto pohledávek již byla přezkoumána na přezkumném jednání konaném dne 6. 10. 2022, část přezkoumána teprve bude, a to 12. 7. 2023, na kdy je nařízeno zvláštní přezkumné jednání. Dle zveřejněných seznamů přihlášených pohledávek budou všechny tyto pohledávky zcela uznány. Ostatně, jak už jsem výše uváděla, k jiným závěrům ani insolvenční správkyně *de facto* nemohla dospět. Z insolvenčního rejstříku je dále patrné, že bylo vzneseno celkem 243 námitek týkajících se výše a charakteru zjištěných pohledávek. Na tyto námitky insolvenční správkyně v zákonné lhůtě, resp. ve lhůtě prodloužené do 15. 3. 2023, reagovala, přičemž v přibližně 100 případech bylo těmto námitkám alespoň částečně vyhověno, zbývající pak byly pro nedůvodnost zamítnuty. K zahájení incidenčního sporu dle § 373 odst. 6 IZ však následně došlo

---

¹⁹⁰ VIDOVIČOVÁ, Lenka. Incidenční spory. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 9, s. 41

pouze v nepatrném množství případů, když k dnešnímu dni je v řízení vedeno celkem 25 incidenčních sporů, z nichž pouze některé se týkají právě určení výše a charakteru pohledávky věřitele.¹⁹¹ Možno tak shrnout, že valná většina pohledávek věřitelů již byla s konečnou platností zjištěna a rovněž i náležitě přezkoumána.

5.5.2 “Duplicita“ uplatnění pohledávek

Jak jsem již výše uvedla, v případě úpadku finančních institucí dochází k uplatnění pohledávek fikcí, tj. pohledávky věřitelů vyplývající z účetnictví dlužníka se ke dni prohlášení konkurzu považují za přihlášené a insolvenční správce následně informuje věřitele o výši a charakteru předmětné pohledávky. S odkazem na znění § 373 IZ se tedy domnívám, že jiný způsob uplatnění by tak neměl být vůbec přípustný. I přesto se však v insolvenčních řízeních vedených s finančními institucemi lze běžně setkat s množstvím přihlášek pohledávek, které byly standardním způsobem doručeny insolvenčnímu soudu.¹⁹² Otázkou tak tedy zůstává, jak s těmito přihlášenými pohledávkami náležitě naložit.

Někteří autoři v této otázce zastávají názor, že přihláška pohledávky, která zároveň byla zjištěna z účetnictví dlužníka je duplicitním uplatněním nároku a jako taková by měla být insolvenčním správcem popřena na přezkumném jednání.¹⁹³ Osobně se však s tímto názorem úplně neztotožňuji, a naopak se přikláním k závěrům, že přihláška pohledávky by neměla být jako taková nikterak reflektována, když nárok nebyl uplatněn zákonem stanoveným způsobem. Domnívám se totiž, že § 373 IZ je speciálním ustanovením vůči obecné části zákona a i přesto, že výslovně nevyklučuje aplikaci obecných ustanoveních týkajících se přihlašování pohledávek, svým obsahem tyto postupy v konečném důsledku deroguje.

Podanou přihlášku pohledávky je tak dle mého názoru možno reflektovat pouze jako vznesenou námitku proti oznámení insolvenčního správce o výši a charakteru pohledávky věřitele v případech, kdy věřitelem uplatněný nárok se s těmito údaji plně neshoduje. A jako taková by maximálně měla vést k jednáním mezi insolvenčním správcem a věřitelem ohledně skutečné výše a charakteru předmětné pohledávky. Ostatně jednalo by se o obdobný postup jako v případě (ne)uplatnění pracovněprávních nároků dlužníkových zaměstnanců (§ 203 odst. 2 IZ).

---

¹⁹¹ Informace jsou veřejně dostupné v insolvenčním rejstříku.

¹⁹² Např. v insolvenčním řízení banky Sberbank, a.s. v likvidaci bylo insolvenčnímu soudu doručeno celkem 862 přihlášek pohledávek.

¹⁹³ RAHM, Jiří, VOJTEK, Radek. In: SPRINZ, Petr (ed.). *Velké komentáře: Insolvenční zákon*. 1. vydání, 4. aktualizace. Praha: C.H. Beck, 2023, § 373

Odlisný názor na věc však zastávají autoři komentáře k ustanovení § 373 IZ, kteří se naopak domnívají, že by přihláška pohledávky měla být i v části, ve které se rozchází s údaji vyplývajícími z účetnictví dlužníka, popřena co do pravosti a výše, resp. pořadí v případě jejího charakteru, a po marném uplynutí lhůty dle § 373 odst. 6 IZ předložena insolvenčnímu soudu k rozhodnutí o odmítnutí přihlášky pohledávky dle § 185 IZ. Za těchto předpokladů by však dle mého názoru mohlo dojít k absurdním závěrům, kdy v případě, že by věřitel takovou přihlášku pohledávky podal, insolvenční správce ji následně z části popřel z důvodu duplicitního uplatnění a z části z důvodu, že pohledávka nevyplývá z účetnictví dlužníka a věřitel následně reagoval i na oznámení insolvenčního správce formou námítky, mohla by nastat situace, kdy ohledně jedné pohledávky budou vedeny dva *de facto* totožné incidenční spory – jeden na základě popěrného úkonu a druhý dle § 373 odst. 6 IZ.

Obdobný problém pak může nastat i v případech, kdy pohledávka věřitele z účetnictví dlužníka nevyplývá nebo v případech, kdy věřiteli není oznámení insolvenčního správce ohledně výše a charakteru pohledávky vůbec doručeno. Ani za této situace by však dle mého nemělo dojít k uplatnění pohledávky formou přihlášky, nýbrž i zde by se měla prosadit speciální úprava zakotvená v ustanovení § 373 odst. 4 IZ a věřitel by tak ve lhůtě 3 měsíců ode dne zveřejnění výtahu z rozhodnutí o prohlášení konkurzu v Úředním věstníku EU měl podat námítku, že mu nebylo doručeno oznámení dle § 373 odst. 2 IZ a záležitost tak řešit v rámci daného námitkového řízení.

5.5.3 Započtení pohledávek

Vzájemné pohledávky věřitelů a dlužníka následně možno v rámci insolvenčního řízení započíst. Důležitým mezníkem je zde rozhodnutí o úpadku, do jehož vydání lze provést zápočet *de facto* bez omezení,¹⁹⁴ naopak po jeho vydání je třeba mimo obecných předpokladů započtení stanovených v § 1982 a násl. OZ naplnit i speciální podmínky kladené § 140 IZ. Konkrétněji řečeno se tedy musí jednat o pohledávky, které byly způsobilé k započtení ještě před rozhodnutím o způsobu řešení úpadku a ohledně kterých se věřitel stal přihlášeným věřitelem.¹⁹⁵ I tak je však započtení nepřípustné, pokud věřitel danou pohledávku nabyt neúčinným právním úkonem nebo v době, kdy věděl o dlužníkově úpadku, v případech, kdy věřitel doposud neuhradil splatnou pohledávku dlužníka v rozsahu převyšujícím započitatelnou

¹⁹⁴ Výjimkou je např. nařízení předběžného opatření, které by provedení zápočtu znemožňovalo v souladu s § 82 odst. 2 písm. c) IZ.

¹⁹⁵ Z logiky věci ustanovení dopadá i na pohledávky uplatňované fikcí jako jsou právě pohledávky věřitelů vyplývající z účetnictví dlužníka v případě úpadku finančních institucí viz HORÁK, Milan. *Započtení pohledávek v insolvenčním řízení* [online]. epravo.cz, 23. září 2021 [cit. 5. června 2023].

pohledávka dlužníkovou věřitele či v případech, kdy možnost započtení zcela vyloučil insolvenční soud předběžným opatřením. Způsob, jakým je zápočet třeba provést zákon nikterak neupravuje, přípustná by tudíž měla být jak dohoda mezi věřitelem a osobou s dispozičním oprávněním, tak i jednostranný zápočet adresovaný právě této osobě.

V souvislosti s úpadkem finančních institucí však vhodno připomenout ještě jisté specifikum zakotvené v § 369 odst. 2 písm. c) a § 381 odst. 2 písm. c) IZ. Jedná se o pravidlo, které bylo do IZ převzato z nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2015/848, a které zavádí určitou výjimku ohledně započtení pohledávek v insolvenčním řízení.¹⁹⁶ Ustanovení dopadá na situace, kdy pohledávka dlužníka, tj. finanční instituce, se řídí jiným právním řádem než právem státu, který zahájil předmětné insolvenční řízení a umožňuje věřiteli (bez ohledu na restrikce uvedené v § 140 IZ) jednostranně započíst svou pohledávku vůči pohledávce dlužníka, pokud to daný právní řád připouští. I zde však platí, že provedenému zápočtu lze posléze odporovat za podmínek uvedených v ustanovení § 235 IZ, případně lze podat žalobu na neplatnost právního úkonu dle § 234 IZ.¹⁹⁷

5.5.4 Přednostní uspokojení některých pohledávek

Závěrem bych se ještě ráda věnovala samotnému uspokojení pohledávek dlužníkových věřitelů, a to zejména pořadí v jakém k němu dochází s odkazem na § 374 IZ. Prvně však vhodno připomenout, že dané ustanovení bylo do insolvenčního zákona přijato v návaznosti na již několikrát zmiňovanou směrnici BRRD¹⁹⁸ s účinností ke dni 1. 1. 2016 a tudíž bude aplikovatelné až na řízení zahájená po tomto dni.¹⁹⁹

Dle důvodové zprávy k zákonu č. 375/2015 Sb., byla účelem přijetí této speciální úpravy snaha chránit prostředky Garančního systému finančního trhu s ohledem na vysoké náklady spojené s řešením selhání subjektů finančního trhu a zavedení principu „*no creditor worse off*“.²⁰⁰ Lze však polemizovat (možno až pochybovat) o samotné ústavnosti předmětného ustanovení, které ve své podstatě popírá hlavní zásady insolvenčního práva v podobě rovnosti věřitelů a tím i zasahuje do jejich práva na vlastnictví dle čl. 11 Listiny základních práv a

¹⁹⁶ RAHM, Jiří, VOJTEK, Radek. In: SPRINZ, Petr (ed.). *Velké komentáře: Insolvenční zákon*. 1. vydání, 4. aktualizace. Praha: C.H. Beck, 2023, § 369

¹⁹⁷ Tamtéž

¹⁹⁸ V podstatě se jedná o implementaci čl. 108 BRRD.

¹⁹⁹ V řízeních zahájených přede dnem nabytí účinnosti novely č. 375/2015 Sb. budou věřitelé uspokojováni dle obecných pravidel, bez prioritního postavení některých z nich (vyjma pohledávek za majetkovou podstatou a jim postavených na roveň). K tomu viz usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. listopadu 2022, sp. zn. 2 VSPH 1103/2022 a usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. května 2023, sp. zn. 2 VSPH 290/2023.

²⁰⁰ Pro připomenutí se jedná o pravidlo, dle kterého musí v rámci rezolučního řízení dojít alespoň k takovému uspokojení, k jakému by došlo postupem dle IZ.

svobod, který mimo jiné garantuje: „Každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu.“ I přesto, že tedy právo na vlastnictví není právem absolutním a v určitých případech do něho může být zasaženo, nejsem přesvědčena o zákonnosti tohoto zásahu, který by dle mého názoru neměl obstát v testu proporcionality. K těmto závěrům se ostatně klaní i autoři komentářů k předmětnému ustanovení – JUDr. Šmejkal a Mgr. Vojtek.²⁰¹ I přesto však ustanovení doposud nebylo podrobena přezkumu ze strany Ústavního soudu, a tak nezbyvá jiného než v řízeních postupovat při uspokojení věřitelů právě za takto stanovených pravidel.

Dlužno tedy zmínit jaké konkrétní odchylky od obecné úpravy § 374 IZ přináší, a tedy jací věřitelé jsou tímto ustanovením upřednostněni na úkor ostatních nezajištěných věřitelů. Jak jsem již výše naznačila, prioritnímu postavení se zde dostává Garančnímu systému finančního trhu z titulu výplaty náhrad za pojištěné vklady, potažmo i pohledávkám z vkladů do výše náhrady dle § 41e odst. 2 zákona o bankách. Tito věřitelé jsou uspokojováni přednostně a s ohledem na maximální výši náhrady poskytované za pojištěné vklady, která činí 100 000 EUR se ve většině případů bude pravděpodobně jednat i o jediné věřitele, kteří budou alespoň částečně uspokojováni (opomeneme-li přednostní postavení pohledávek za majetkovou podstatou a jim postavených na roveň, které nejsou touto úpravou nikterak dotčeny, resp. jejich výčet je pouze rozšířen dle § 374a IZ o pohledávky orgánu příslušného k řešení krize z titulu úvěru poskytnutého finanční instituci dle ZOPRK a nákladů, které orgán příslušný k řešení krize vynaložil v souvislosti s uplatněním opatření k řešení krize).

Pokud by však přeci jen došlo k úplnému uspokojení věřitelů z předchozích dvou skupin, následovat budou pohledávky fyzických osob, malých a středních podniků z vkladů v rozsahu v jakém převyšují limit pojištění dle § 41e odst. 2 zákona o bankách a stejně tak i pohledávky těchto subjektů, které by byly pojištěnými vklady ve smyslu § 41c zákona o bankách, kdyby nebyly přijaty prostřednictvím pobočky ve státě, který není členským státem EU nebo EHP. Zbývá nezajištění věřitelé pak přichází na řadu až jako poslední, přičemž nelze opomenout pohledávky z nepreferovaných dluhových nástrojů a pohledávky z odepisovaných kapitálových nástrojů dle § 374b a § 374c, kterým zákon jejich postavení ještě na úkor jiných nezajištěných věřitelů zhoršuje.

---

²⁰¹ ŠMEJKAL, Viktor. In: MORAVEC, Tomáš a kol. *Insolvenční zákon*. 4. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, s. 1332 (§ 374) srov. VOJTEK, Radek. In: SPRINZ, Petr (ed.). *Velké komentáře: Insolvenční zákon*. 1. vydání, 4. aktualizace. Praha: C.H. Beck, 2023, § 374

5.6 Shrnutí

Insolvenční řízení jakožto jeden ze způsobů řešení selhání finančních institucí by mělo být z důvodu zajištění a udržení stability finančního trhu využíváno spíše u systémově menších a méně významných subjektů. To ve své podstatě zdůrazňuje i ČNB ve svých zprávách (viz přehledová tabulka na s. 27). Vzpomeneme-li však na právě probíhající insolvenční řízení banky Sberbank CZ, a.s. v likvidaci, která se řadila mezi deset největších bank v ČR, je zřejmé, že toto pravidlo neplatí bezvýjimečně. Pro upřesnění nicméně vhodné zmínit, že se v daném případě skutečně jedná spíše o výjimku zapříčiněnou mimořádnou geopolitickou situací, která vedla k likvidaci a následné insolvenčnímu řízení do té doby stabilní a prosperující banky, což je mimo jiné patrné i z dosavadního průběhu insolvenčního řízení, u kterého lze již nyní konstatovat, že se bude jednat o jednu z neúspěšnějších dosud proběhlých insolvencí v ČR s očekávaným uspokojením nezajištěných věřitelů přes 90 %, a která navíc proběhne takřka v rekordním časovém horizontu.²⁰²

Jelikož insolvence finančních institucí nastává zpravidla po jejich vstupu do likvidace, lze kvitovat zejména postupy, jenž zabezpečují plynulý a efektivní přechod mezi těmito řízeními. Příkladem možno uvést zejména postup při ustanovování likvidátora z řad zvláštních insolvenčních správců či jeho kontinuitu funkcí. Mimo to pak za vyzdvižení jistě stojí i úprava “(ne)přihlašování“ pohledávek věřitelů, jelikož se domnívám, že aplikovat klasický postup uplatnění nároku v zákonné dvou měsíční lhůtě by bylo pro věřitele až neúměrně přísné, vezmeme-li v potaz škálu věřitelů, se kterou se v případě úpadku finančních institucí setkáváme.

Co již tak pozitivně hodnotit nemohu je upravené pořadí uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů dle § 374 IZ, které dle mého názoru nekoresponduje se samotnými principy insolvenčního práva a v konečném důsledku ani s ústavním pořádkem. Stejně tak bych jistě nedostatky shledávala i v možno říci nedostatečné ingerenci ČNB, která v porovnání s likvidacemi nemá v insolvenčních řízeních *de facto* žádné pravomoci a v konečném důsledku i nejednotnou úpravu v rámci EU, která může působit zejména v případě přeshraničních insolvenčních řízení jisté komplikace.

Souhrnně řečeno však úpravu zakotvenou v insolvenčním zákoně hodnotím v celku pozitivně, jelikož přináší obстойný právní rámec pro řešení úpadku těchto, do jisté míry specifických, subjektů.

---

²⁰² VEJVODOVÁ, Alžběta. Týdeník ekonom. *Věřitelům Sberbank se vklady vrátí do Vánoc. Na špatné úvěry si brousí zuby vymahači* [online]. zpravy.aktualne.cz, 26. května 2023 [cit. 8. června 2023]

6 Role garančního systému finančního trhu

GSFT vznikl 1. ledna 2016 v návaznosti na přijetí směrnice BRRD a jako takový nahradil doposud existující Fond pojištění vkladů, který se stal společně s Fondem pro řešení krize jeho vnitřní jednotkou. Jedná se o zákonem zřízenou instituci, jejímž účelem je zejména zajištění, správa a následné užití finančních prostředků, které do obou fondů obligatorně odvádí zapojené finanční instituce, tj. banky, stavební spořitelny a družstevní záložny se sídlem v ČR a dále také pobočky těchto institucí se sídlem mimo EU,²⁰³ za účelem zajištění finanční stability, zmírnění rizik a ochrany vkladatelů v případě selhání některé z těchto finančních institucí.

GSFT je tvořen dvěma základními pilíři, a to Fondem pro řešení krize (k tomu viz kapitola 3.6.) a Fondem pojištění vkladů, jehož účelem je výplata náhrad za pojištěné vklady v případě platební neschopnosti některé za zapojených finančních institucí. K 30. červnu 2023 disponoval Fond pro řešení krize finančními prostředky v celkové výši 33,00 mld. Kč a Fond pojištění vkladů částkou ve výši 17,11 mld. Kč.²⁰⁴

GSFT je rovněž členem dvou mezinárodních organizací, a to Evropského fóra pojistitelů vkladů a Mezinárodní asociace pojistitelů vkladů.²⁰⁵

6.1 Rozsah pojištěných pohledávek

Výčet pojištěných vkladů upravuje ustanovení § 41c odst. 1 a 2 zákona o bankách, dle kterého jsou pojištěny veškeré pohledávky z vkladů, jak fyzických, tak právnických osob, včetně jejich úroků, vyjma pohledávek taxativně uvedených v odstavci 2, a to bez ohledu na měnu v jaké jsou vklady vedeny. Jedná se tedy zejména o vklady na běžných či spořicíh účtech, termínované vklady, vkladní knížky a jiné. Tyto vklady jsou pak souhrnně pojištěny až do výše 100 000 EUR na jednoho klienta u jedné finanční instituce. Výjimkou jsou pouze tzv. dočasně vysoké zůstatky mající původ ve specifických platebních transakcích, u kterých může být náhrada poskytnuta až do výše 200 000 EUR (k tomu více v následující podkapitole).

Pojištěny naopak nejsou zejména vklady států a zastupitelských úřadů cizích států, obcí a krajů, jejichž daňové příjmy přesahují 500 000 EUR, členské vklady členů družstevních záložen, dluhopisy, akcie, podílové listy, směnky a jiné cenné papíry, stejně tak jako tzv.

²⁰³ Do fondu pro řešení krize pak přispívají i některé další subjekty, o kterých tak stanoví zákon (např. někteří obchodníci s cennými papíry).

²⁰⁴ Částka je výrazně ovlivněna aktuálně probíhající výplatou náhrad klientům banky Sberbank CZ, a.s., která je v historii existence Fondu pojištění vkladů dosud největší co do objemu pojištěných vkladů, jelikož se týká přibližně 120 000 vkladatelů. K tomu viz GSFT. *O Garančním systému* [online]. garancnisystem.cz, [cit. 17. července 2023]

²⁰⁵ GSFT. *Mezinárodní spolupráce* [online]. garancnisystem.cz, [cit. 17. července 2023]

mezibankovní vklady, penzijní spoření, životní pojištění či pohledávky z vkladů, které dle pravomocného rozsudku mají původ v legalizaci výnosů z trestné činnosti, pokud nebyly zajištěny ve prospěch obětí trestné činnosti.

6.2 Rozhodný den a výplata náhrad

Do systému pojištění vkladů jsou zapojeny, jak už bylo výše uvedeno, veškeré banky, stavební spořitelny a družstevní záložny se sídlem v ČR a dále také pobočky zahraničních bank se sídlem mimo členské státy EU. V případě platební neschopnosti některé z těchto finančních institucí je tak za pojištěné vklady poskytována náhrada GSFT. Výplata těchto náhrad je vázána na tzv. rozhodný den, tj. den, kdy GSFT obdrží oznámení od ČNB o platební neschopnosti dotčené finanční instituce, případně den, kdy je vydáno rozhodnutí o úpadku či jiné rozhodnutí přímo související s finanční situací dané instituce v důsledku, kterého jsou pozastavena práva vkladatelů.

Výplaty základních náhrad musí být ze zákona zahájeny do 7 pracovních dnů od rozhodného dne a jsou poskytovány ve 100 % výši vkladů a úroků s maximálním limitem 100 000 EUR na osobu.²⁰⁶ Výplaty provádí pověřená bankovní instituce v měně, ve které byl vklad veden, přičemž přepočítání měn je prováděno dle kurzu vyhlášeného ČNB pro rozhodný den. Ve specifických případech, které zákon výslovně předjímá v ustanovení § 41ea zákona o bankách, pak může být poskytnuta i náhrada zvýšená až o dalších 100 000 EUR. Jedná se zejména o případy, kdy na účet byly připsány finanční prostředky za prodej nemovité věci sloužící k bydlení, z vypořádání společného jmění manželů či dědictví, z odstupného při výpovědi z pracovního poměru, z pojistného plnění pro případ úrazu, nemoci, invalidity či smrti a jiné. Zároveň však platí, že daná částka musela být na účet připsána v období 3 měsíců před rozhodným dnem. O poskytnutí zvýšené náhrady musí vkladatel výslovně požádat, a to ve lhůtě 2 měsíců od rozhodného dne. Žádost se doručuje GSFT, který o ní následně rozhoduje ve lhůtě 4 měsíců od rozhodného dne. Počátek výplat těchto náhrad tak může být zahájen až uplynutím těchto lhůt. Mimo to pak GSFT provádí i výplaty institucionální, které spočívají ve výplatě náhrad vybraným institucím, na jejichž účtech jsou uloženy finanční prostředky jejich klientů. Typicky se jedná o obchodníky s cennými papíry, instituce elektronických peněz, soudní exekutory, insolvenční správce a další. I v těchto případech jsou náhrady vypláceny ve 100 % výši vkladu s limitem 100 000 EUR. Tento limit se však nevztahuje na vkladatele

---

²⁰⁶ Pro účely výpočtu výše náhrady se veškeré pojištěné vklady oprávněné osoby u dotčené finanční instituce sečtou, a to včetně jejich podílů na účtech vedených pro více spolujemitelů podle stavu k rozhodnému dni.

(dotčenou instituci), ale nýbrž každého zákazníka jednotlivě. Pro všechny typy náhrad pak bez rozdílu platí, že jsou vypláceny ve lhůtě 3 let ode dne zahájení.

Pro uvedení konkrétního příkladu, v případě banky Sberbank CZ, a.s. byl rozhodným dnem den 28. únor 2022, kdy GSFT obdržel oznámení o platební neschopnosti této finanční instituce. Základní náhrady začaly být vypláceny skrze Komerční banku, a.s. dne 9. března 2022 s limitem 2 499 500 Kč na jednoho vkladatele. Žádosti o výplatu zvýšené náhrady byly přijímány do 28. dubna 2022 a následně od 28. června 2022 vypláceny. Výplaty budou probíhat po dobu 3 let a skončí na jaře roku 2025. GSFT předpokládá, že budou takto vypláceny náhrady klientům banky v souhrnné výši přibližně 28,5 mld. Kč.²⁰⁷

6.2.1 Spolupráce v případě přeshraničních výplat

Jak už z výše uvedeného vyplývá na systému pojištění vkladů se ze zákona nepodílí pobočky zahraničních bank mající sídlo v jiném členském státě EU, a to z důvodu, že ty přispívají do systému pojištění vkladů ve státě svého sídla. V případě platební neschopnosti zahraniční banky, tak výplaty náhrad za pojištěné vklady probíhají dle legislativy státu, ve kterém je banka usídlena. Od roku 2016 však i přesto náhrady za pojištěné vklady klientů poboček těchto finančních institucí na území ČR vyplácí na základě mezinárodní spolupráce GSFT, avšak jménem, na náklady a dle pokynů zahraničního systému pojištění vkladů. V ČR působí řada zahraničních bank skrze své pobočky, příkladem lze uvést Francouzské banky BNP Paribas SA, pobočka Česká republika a BNP Paribas Personal Finance SA, odštěpný závod, ING Bank N.V. se sídlem v Holandsku, mBank S.A., organizační složka se sídlem v Polsku a mnoho dalších.²⁰⁸

---

²⁰⁷ GSFT. *Probíhající výplaty* [online]. garancnisystem.cz, [cit. 17. července 2023]

²⁰⁸ GSFT. *Pojištěné instituce* [online]. garancnisystem.cz, [cit. 17. července 2023]

7 Komparace české a německé právní úpravy

Řešení úpadku finančních institucí se v německé právní úpravě věnuje hned několik právních předpisů. V první řadě třeba zmínit *Kreditwesengesetz* (KWG), tedy německý zákon o bankách, který je ústředním zákonem v oblasti regulace finančního sektoru. Tento zákon si klade za cíl zejména zajištění stability finančního trhu, integrity bankovního sektoru a ochranu práv věřitelů finančních institucí. Těchto cílů se snaží dosáhnout především zavedením minimálních kapitálových požadavků a standardů likvidity či předpisů týkající se řízení rizik a vnitřních mechanismů kontroly.²⁰⁹ V tomto ohledu možno konstatovat, že se německá právní úprava podstatně neliší od té české, což je mimo jiné dáno i poměrně rozsáhlou úpravou na poli Evropské unie v oblasti obezřetnostních pravidel a řešení krizí finančních institucí. Rozdílem, který zde však vhodno vyzdvihnout, je existence specializovaného úřadu pro finanční dohled tzv. *Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht* (BaFin), který je příslušným orgánem k výkonu dohledu nad bankami, pojišťovny, obchodníky s cennými papíry či jinými poskytovateli bankovních služeb. Úřad byl založen v roce 2002 a kromě průběžného dohledu nad činností finančních institucí rovněž kontroluje, zda dané subjekty splňují výše zmíněné regulatorní požadavky, přijímá opatření k odstranění zjištěných nedostatků, ukládá sankce za porušení stanovených pravidel či uděluje povolení k výkonu činnosti a tato oprávnění rovněž odejímá. Od roku 2014 BaFin také úzce spolupracuje s Evropskou centrální bankou, která je příslušná k výkonu dohledu a dozoru nad významnými finančními institucemi eurozóny, což se v současné době týká 6 největších německých bank.²¹⁰

Jedním z opatření, které navíc BaFin může v rámci své činnosti přijmout v případě, že finanční instituce nadále nesplňuje regulatorní požadavky a nelze ji proto nadále považovat za solventní, je nařízení nucené správy či zahájení insolvenčního řízení.²¹¹ Insolvenční řízení však není jedinou možností, jak selhání, potažmo úpadek, finančních institucí řešit. Důvodem je již zmíněná směrnice BRRD, která byla implementována i do německého právního řádu, a to v podobě *Sanierungs und Abwicklungsgesetz* (SAG). I v Německu jsou tak v případě selhání významných finančních institucí aplikovány nástroje k řešení krize v rámci rezolučního řízení jako je *bail-in*, prodej aktiv, převod činnosti a jiné. Právní úpravy obou států se tedy v tomto směru liší pouze zanedbatelně, což plně odpovídá snahám evropského zákonodárce o sjednocení postupů v této oblasti.

---

²⁰⁹ HERFURTNER. Wolfgang. *Kreditwesengesetz KWG – Ein umfassender Leitfaden für 2023* [online]. kanzlei-herfurtner.de, [cit. 23. srpna 2023]

²¹⁰ Tamtéž

²¹¹ § 46b Kreditwesengesetz

Zda se jedná o systémově významný subjekt, jehož selhání představuje hrozbu pro stabilitu finančního systému a zda tedy bude přistoupeno k aplikaci nástrojů pro řešení krize, vyhodnocuje již výše zmíněný specializovaný úřad BaFin, který je rovněž orgánem příslušným k řešení krize (pro připomenutí v České republice tuto funkci zastává ČNB).²¹² Pokud však nelze jednoduše vyhodnotit, zda se jedná o instituci „*too big to fail*“ či je postavení daného subjektu nejasné, může BaFin v souladu s § 46 KWG vyhlásit moratorium v rámci, kterého mohou být mimo jiné nařizována předběžná opatření v podobě zákazu plateb či prodeje aktiv, aby se zabránilo dalšímu zhoršení finanční situace dotčené finanční instituce, než-li bude rozhodnuto o jejím dalším osudu.²¹³ Délka moratoria není německým zákonem o bankách nikterak stanovena. Jistý mezník však *defacto* deklaruje § 10 zákona o ochraně vkladů, tzv. Einlagensicherungsgesetz (EinSiG), který stanovuje, že v případě, že opatření přijatá dle § 46 odst. 1 bod 4 – 6 KWG (tj. mimo jiné právě opatření o zákazu plateb a prodeji aktiv) přesáhnou délky trvání 6 týdnů, musí BaFin rozhodnout, zda dojde k poskytnutí náhrady za přijaté vklady či nikoli. Zjednodušeně řečeno tedy musí být v podstatě do 6 týdnů rozhodnuto, zda dojde k záchraně finanční instituce, která následně bude schopna sama splatné vklady věřitelů splatit či bude naopak zahájeno insolvenční řízení. Pro srovnání vyhlášení moratoria pro účely posouzení, zda je řešení krize ve veřejném zájmu či nikoli umožňuje od roku 2021 i ZOPRK, nicméně pouze po dobu od okamžiku zveřejnění rozhodnutí o pozastavení plnění povinné osoby postupem dle § 222 a 223 ZOPRK do konce pracovního dne nejbližší následujícího po dni zveřejnění, z čehož vyplývá, že by nemělo trvat déle než 2 dny.²¹⁴

Dospěje-li BaFin k závěrům, že finanční instituce nepředstavuje přílišné riziko pro stabilitu finančního systému a tedy, že není ve veřejném zájmu předmětnou finanční instituci zachraňovat, bude její úpadek řešen v rámci insolvenčního řízení. Insolvenční řízení je obecně upraveno v insolvenčním řádu, tzv. Insolvenzordnung (InsO), který představuje komplexní právní rámec předmětného řízení a stejně tak jako český insolvenční zákoník upravuje otázky jak hmotného, tak i procesního práva.²¹⁵ Pro účely úpadku finančních institucí je nicméně třeba dále věnovat zvláštní pozornost i ustanovením § 46b – 46h KWG, která upravují specifika insolvenčního řízení finančních institucí.

---

²¹² § 3 Sanierungs und Abwicklungsgesetz

²¹³ HANTEN. Mathias. MASSURAS. Konstadinos. Banken in der Krise 2.0. Ist die Inzolvvenzordnung das richtige Instrument zur Abwicklung nicht systemrelevanter Institute? – Der Fall Maple Bank. *Börsen-Zeitung*, 2016, č. 40, s. 13

²¹⁴ § 81a ZOPRK

²¹⁵ EVROPSKÁ SOUDNÍ SÍŇ. *Platební neschopnost – Německo* [online]. e-justice.europa.eu, [cit. 25. srpna 2023]

Insolvenční řízení je v Německu zahajováno výlučně na návrh, který je oprávněn podat jak dlužník, tak i věřitel, a to v případě, že se subjekt ocitá v úpadku. Úpadek může mít podobu buď platební neschopnosti, která nastává v případech, kdy dlužník již není schopen plnit své splatné závazky (§ 17 InsO) anebo předlužení, kdy výše závazků dlužníka převyšuje nad hodnotou jeho majetku a nelze výhledově očekávat zlepšení daného stavu (§ 19 InsO). Mimo to pak lze insolvenční řízení zahájit i v případě hrozícího úpadku, ovšem pouze na návrh samotného dlužníka. Insolvenční návrh se podává věcně a místně příslušnému insolvenčnímu soudu, který pokud jej shledá důvodným, rozhodne o zahájení insolvenčního řízení. Tato obecná pravidla jsou pak v případě úpadku finančních institucí modifikována právě ustanoveními KWG, dle kterých je oprávněn podat insolvenční návrh pouze úřad BaFin, který rovněž navrhuje osobu insolvenčního správce. To dále platí i pro případy hrozícího úpadku, kdy je však navíc vyžadován i souhlas dotčené finanční instituce.²¹⁶

Dalšími specifiky oproti běžnému insolvenčnímu řízení jsou dále požadavky na zajištění informovanosti států EHP a veřejnosti, což blíže upravují ustanovení § 46d – 46f KWG. Tato ustanovení zaprvé požadují, aby BaFin před přijetím opatření dle § 46 KWG, případně neprodleně poté, informoval o této skutečnosti příslušné orgány ostatních států EHP, zadruhé stanovují povinnost uveřejnit podstatné informace z rozhodnutí v Úředním věstníku Evropské unie a v alespoň dvou celostátních tiscích států, ve kterých finanční instituce vykonávala svou činnost, a v poslední řadě také zakládají povinnost insolvenčního soudu informovat věřitele formou sdělení uveřejněném ve Spolkovém věstníku a přeloženém do všech úředních jazyků EHP. Jedná se tedy v podstatě o obdobné úkony, které je v České republice povinen zastat insolvenční soud a insolvenční správce dle § 370 a § 382 IZ, byť s určitými odchylkami.

Za zmínku dále jistě stojí i postup přihlašování pohledávek věřitelů, který se od postupů aplikovaných u nás podstatně liší. Dle § 174 InsO jsou totiž pohledávky věřitelů přihlašovány přímo u insolvenčního správce a nikoli u insolvenčního soudu, a to v písemné formě s přílohami prokazujícími oprávněnost daných nároků. To neplatí pouze pro pohledávky podřízené, které se přihlašují až v případech, vyzve-li k tomu věřitele insolvenční soud. Lhůta k uplatnění pohledávek není zákonem nikterak stanovena, nýbrž ji určuje insolvenční soud, a to zpravidla v délce 4 – 6 týdnů. Tato lhůta není prekluzivní, z čehož plyne, že pohledávku může věřitel uplatnit i po jejím uplynutí.²¹⁷ Dle § 177 InsO je však povinen k úhradě nákladů za konání zvláštního přezkumného jednání. Přihlášené pohledávky insolvenční správce eviduje

---

²¹⁶ § 46b Kreditwesengesetz

²¹⁷ VODA. Jiří. *Přihlašování pohledávek do insolvenčního řízení ve Spolkové republice Německo* [online]. akvoda.cz, [cit. 25. srpna 2023]

v seznamu přihlášených pohledávek, který je následně uložen u insolvenčního soudu k nahlížení. Přezkumné jednání probíhá u insolvenčního soudu, přičemž popírat uplatněné nároky může jak insolvenční správce, dlužník tak i věřitel. Tato pravidla pak platí bez rozdílu i pro případy insolvenčních řízení finančních institucí, jelikož zákon o bankách žádá zvláštní ustanovení v tomto směru neobsahuje. Věřitelé tak jsou povinni své nároky v řízení náležitě uplatnit a nedochází k jejich automatickému zjišťování z účetnictví dlužníka jako tomu je v řízeních vedených dle českého právního řádu.

Ačkoli by se tak na první pohled mohlo zdát, že věřitelům se během insolvenčního řízení dostává v Německu horšího postavení, když ti musí být ke svým právům více bdělí a náležitě je v řízení prosazovat, není tomu úplně tak. Opomeneme-li totiž *de facto* „*neomezenou*“ lhůtu pro přihlášení pohledávky, díky které věřitelé mohou v případě prvotního opomenutí své pohledávky následně uplatnit, je to především rozsáhlý systém pojištění vkladů, který věřitelům jakožto vkladatelům jejich postavení výrazně zlepšuje a díky kterému se vkladatelé ani insolvenčního řízení z valné většiny účastnit nemusí. Hlavním důvodem totiž je, že německý systém ochrany vkladů kromě zákonného pojištění nabízí i pojištění dobrovolné.²¹⁸

Zákonné pojištění vkladů blíže upravuje již výše zmíněný Einlagensicherungsgesetz (EinSiG), který byl přijat v návaznosti na přijetí směrnice č. 2014/49/EU, o systémech pojištění vkladů, a dle kterého jsou vklady zejména na běžných, spořicíh či termínovaných účtech vedených u německých soukromých bank pojištěny až do výše 100 000 EUR na osobu u jedné finanční instituce.²¹⁹ Tohoto systému pojištění vkladů se ze zákona musí účastnit všechny banky a stavební spořitelny, kterým byla v Německu udělena bankovní licence, výjimkou jsou pouze pobočky zahraničních bank se sídlem v členských státech EU a EHP, které jsou ze zákona pojištěny ve státě svého sídla a dále také veřejné banky a družstevní Volksbank a Raiffeisenbank, které spadají pod režim institucionální ochrany.^{220 221} Výplatu náhrad za zákonem pojištěné vklady zajišťuje Entschädigungseinrichtung deutscher Banken GmbH (EDB), přičemž pokud měl vkladatel u finanční instituce uloženy mimořádné vklady získané

---

²¹⁸ EINLAGENSICHERUNGSPORTAL. *Das Sicherungssystem* [online]. einlagensicherung.de, [cit. 25. srpna 2023]

²¹⁹ EDB. *Häufig gestellte Fragen. Fragen zum Entschädigungsbetrag* [online]. edb-banken.de, [cit. 25. srpna 2023]

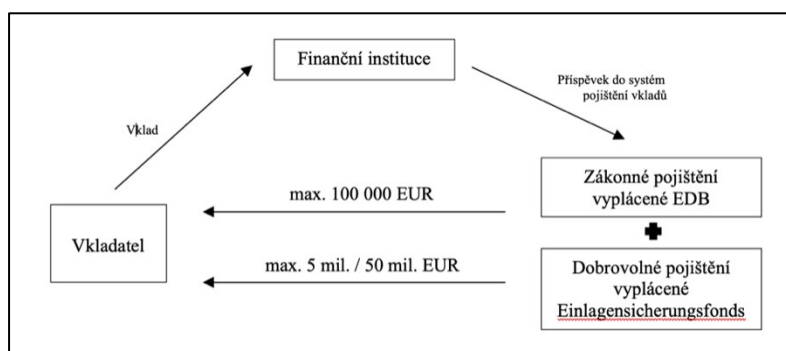
²²⁰ EDB. *Fragen zum Entschädigungsbetrag. Allgemeine Fragen zum Entschädigungseinrichtung Deutscher Banken* [online]. edb-banken.de, [cit. 25. srpna 2023], EINLAGENSICHERUNGSPORTAL. *Einlagensicherung in der EU und weltweit* [online]. einlagensicherung.de, [cit. 25. srpna 2023], EINLAGENSICHERUNGSPORTAL. *Überblick über die Institussicherung* [online]. einlagensicherung.de, [cit. 25. srpna 2023]

²²¹ Institucionální ochrana spočívá v zavedení kompenzačního systému BVR-ISG, který je uznáván jako zákonný systém pojištění vkladů dle EinSiG, a který spočívá ve vzájemném solidárním ručení zapojených finančních institucí za pojištěné vklady.

v souvislosti s významnými životními událostmi jako je např. prodej rezidenční nemovitosti, výplata odstupného v případě výpovědi z pracovního poměru, aj., může být přiznána náhrada až do výše 500 000 EUR. Podmínkou však je, aby daný vklad byl na účet připsán maximálně 6 měsíců před vznikem události zakládající nárok na výplatu náhrad.²²²

Jak už bylo výše naznačeno, zákonným pojištěním nicméně ochrana vkladatelů ve většině případů ještě nekončí. Většina německých bank se totiž zároveň účastní dobrovolného pojištění vkladů, který zajišťuje Einlagensicherungsfonds, a který v případě úpadku finanční instituce poskytuje v současné době náhrady za pojištěné vklady až do výše 15 % vlastního kapitálu banky, maximálně však do výše 5 mil. Eur pro fyzické osoby, nadace s právní způsobilostí a občanskoprávní společnosti (GbR) a 50 mil. Eur pro ostatní vkladatele.²²³ Statut fondu pojištění vkladů (SESF), který poskytnutí náhrad upravuje, byl nicméně v posledních letech reformován a do budoucna budou maximální výše náhrad výrazně sníženy.²²⁴ I přesto však možno uzavřít, že systém pojištění vkladů poskytuje věřitelům finančních institucí dostatečné záruky za jejich vklady, jelikož i po avizovaných redukcích maximálních výší náhrad se bude jednat o částky mnohonásobně vyšší, než na které mohou dosáhnout věřitelé finančních institucí pojištěných v České republice. Závěrem tak možno dodat, že právě díky takto nastavenému systému pojištění vkladů byly ve všech doposud proběhlých případech vkladatelé uspokojeni ze 100 % aniž by se museli účastnit samotného insolvenčního řízení.²²⁵

Názorné schéma pojištění vkladů:

²²² MICROPAYMENT. *Payment Lexikon. Einlagensicherungsfond* [online]. micropayment.de, [cit. 25. srpna 2023]

²²³ EINLAGENSICHERUNGSFONDS. *Fragen und Antworten zur Reform des Einlagensicherungsfonds* [online]. einlagensicherungsfond.de, [cit. 25. srpna 2023]

²²⁴ Od 1. ledna 2025 budou poskytovány náhrady až do výše 8,75 % vlastního kapitálu banky s maximálními limity 3 a 30 mil. Eur. Od 1. ledna 2030 pak budou maximální výše sníženy až na 1 a 10 mil. Eur. K tomu viz EINLAGENSICHERUNGSFONDS. *Reform des Einlagensicherungsfonds 2023* [online]. einlagensicherungsfond.de, [cit. 25. srpna 2023] a LIPPERT. Thorben. *Reform der Einlagensicherung trifft vermögende und institutionelle Bankkunden* [online], private-banking-magazin.de, [cit. 25. srpna 2023]

²²⁵ EINLAGENSICHERUNGSPORTAL. *Einlagensicherungsfonds deutscher Banken* [online]. einlagensicherung.de, [cit. 25. srpna 2023]

Nyní se však již vrátím k samotnému insolvenční řízení, k čemuž vhodno uvést, že to probíhá výhradně formou konkurzu, kdy insolvenční správce postupně zpeněžuje majetek zkrachovalé finanční instituce a z výtěžku zpeněžení následně uspokojuje přihlášené věřitele.²²⁶ V této souvislosti vhodno zmínit, že i německý právní řád přiznává některým věřitelům přednostní postavení při uspokojování pohledávek, což blíže upravuje ustanovení § 46f odst. 4 KWG. Toto ustanovení do jisté míry koresponduje s § 374 IZ, nicméně nepřiznává prioritní postavení pohledávkám Německého pojišťovacího fondu pro banky (Entschädigungseinrichtung deutscher Banken GmbH) na náhradách za vyplacené pojištěné vklady jako tomu je v české právní úpravě.

Právní úprava týkající se postavení, práv a povinností insolvenčního správce je obdobná s úpravou zakotvenou v českém insolvenčním zákoně. V případě úpadku finančních institucí však navíc sehrává důležitou roli i úřad BaFin, který nejen že podává návrh na zahájení insolvenčního řízení, jak bylo již výše uvedeno, ale je i průběžně informován o postupu řízení insolvenčním správcem, doručují se mu veškerá rozhodnutí vydaná v předmětném insolvenčním řízení insolvenčním soudem, může nahlížet do insolvenčních spisů či si vyžádat poskytnutí dalších informací či dokumentů.²²⁷ Jeho postavení v insolvenčním řízení je tedy v porovnání s postavením ČNB v insolvenčních řízeních vedených v České republice daleko silnější, jelikož je do celého procesu mnohem více začleněn, což osobně hodnotím velmi kladně.

Závěrem si dovolím krátké shrnutí výše popsaného srovnání. Je patrné, že právní úpravy obou států jsou již vlivem evropských právních předpisů výrazně sjednoceny, a to zejména v oblasti regulace bankovního sektoru a řešení krizí v případech selhání finančních institucí. Důvodem je především specifické postavení těchto subjektů, které mají navíc častokrát nadnárodní charakter a vzájemná provázanost (až globálnost) finančních systémů. Oblast insolvenční je nicméně v těchto souvislostech na evropském poli spíše opomíjena, z čehož pramení i řada rozdílných prvků. Z nich bych osobně vyzdvihla především větší zapojení orgánu dohledu a dozoru a způsob uplatňování pohledávek věřitelů, jelikož jsem názoru, že zasílání přihlášek pohledávek insolvenčnímu soudu, který je následně preposílá insolvenčnímu správci pouze administrativně zatěžuje justiční systém. Inspirativně rovněž vnímám i pojetí lhůt pro přihlášení pohledávek, což je úprava, kterou by jistě mnoho věřitelů v České republice uvítalo. Souhrnně však možno konstatovat, že si jsou právní úpravy obou států v celku podobné

---

²²⁶ HERFURTNER. Wolfgang. *Banken und Finanzinstitute in der Insolvenz* [online]. kanzlei-herfurtner.de, [cit. 25. srpna 2023]

²²⁷ § 46b Kreditwesengesetz

a snaží se o dosažení stejných cílů. I přesto lze jistě do budoucna očekávat další zásahy ze strany evropského zákonodárce, které právní úpravy ještě více sblíží.

Závěr

Hlavním cílem této rigorózní práce je poskytnout komplexní výklad právní úpravy týkající se úpadku finančních institucí a její analytické zhodnocení. Práce se proto postupně věnuje všem třem stěžejním řízením, která mohou v případě selhání finančních institucí nastat, a kterými jsou: rezoluční řízení dle ZOPRK, likvidace dle OZ a insolvenční řízení dle IZ.

Rezoluční řízení bylo do českého právního řádu začleněno v návaznosti na přijetí směrnice BRRD, která byla přímou reakcí na negativní dopady proběhlé finanční krize v důsledku, kterých se dosavadní postupy ukázaly být nedostatečnými až nevhodnými, a to zejména z důvodu přílišné zátěže, kterou představovaly pro veřejné finance. Podstatou ZOPRK je tak jednak snaha o nastavení preventivních opatření v podobě ozdravných plánů a plánů řešení krize, která by umožnila v případě potencionálního selhání finanční instituce obratem reagovat na vzniklou situaci a eliminovat tak její negativní dopady, jednak zakotvení nástrojů pro řešení krize, jako je *bail-in*, oddělení aktiv či transferové nástroje, kterých lze v případě selhání finanční instituce využít za účelem její záchrany, a které představují minimální zátěž pro veřejné prostředky.

Rezoluční řízení tedy v podstatě možno označovat za sanační způsob řešení úpadku finančních institucí, jelikož jeho cílem je ozdravení selhávající finanční instituce a zachování její činnosti. Hlavním kritériem pro aplikaci těchto postupů však je, že řešení krize musí být vždy ve veřejném zájmu při současném zachování principu priority likvidace a insolvenčního řízení. Mimo to vhodno zdůraznit, že ne všechny finanční instituce ve skutečnosti jsou hodny záchrany a postupy dle ZOPRK se proto aplikují pouze ve vztahu k významným poskytovatelům finančních služeb, jejichž selhání představuje hrozbu pro stabilitu finančního systému a ekonomiky.

Z pohledu věřitelů selhávající finanční instituce je nicméně třeba snahu o zachování činnosti finanční instituce hodnotit velmi kladně, jelikož právě její možná záchrana představuje pro tyto věřitele větší šanci, že jejich pohledávky budou v plné výši uspokojeny. I pokud by však těchto kýžených cílů dosaženo nebylo, vždy platí zásada *“no creditor worse off“*, která věřitelům garantuje, že se jim v průběhu rezolučního řízení dostane alespoň takového uspokojení, kterého by dosáhli v rámci řízení insolvenčního, a to na základě případného dorovnání plnění z Fondu pro řešení krize. Dalším pozitivem tohoto řízení je pak navíc i významné zapojení ČNB, která zastává roli orgánu příslušného k řešení krize.

Byť tedy zjednodušeně řečeno obecně platí, že finanční instituce je způsobilá k řešení krize a bude v rámci rezolučního řízení usilováno o její záchranu, pokud se jedná o významného

poskytovatele finančních služeb, ne vždy toto pravidlo skutečně platí. O tom mimo jiné svědčí úpadek banky Sberbank CZ, a.s. v likvidaci, který je aktuálně řešen v insolvenčním řízení. Právě likvidace a insolvenční řízení se od řízení rezolučního podstatně vymezují již prvotním odejmutím bankovní licence či jiného oprávnění ze strany ČNB, což vede k ukončení činnosti finanční instituce, která nadále není schopna, resp. oprávněna ji vykonávat. Důvodů pro odejmutí licence je hned několik, přičemž některé jako je např. úpadek finanční instituce či výrazný pokles jejího kapitálu, jsou obligatorní, jiné pouze fakultativní. Ať už se však jedná o důvod jakýkoli, finanční instituce po odejmutí oprávnění vstupuje do likvidace a soud jmenuje na návrh ČNB likvidátora. Likvidace následně probíhá bez větších rozdílů oproti likvidacím běžných společností, vyzdvihnout však vhodno podstatné zapojení ČNB. Nutno nicméně podotknout, že ve většině případů, kdy se finanční instituce ocitá ve finančních potížích bude likvidace spíše jen pouhým mezičlánkem směřujícím k zahájení insolvenčního řízení, jelikož pravděpodobně bude následně skutečně zjištěn její úpadek. To je ostatně i jedním z důvodů, proč je osoba likvidátora vybírána z řad zvláštních insolvenčních správců, byť to zákon povinně neukládá, jelikož je-li likvidátor právě zvláštním insolvenčním správcem, stává se po zjištění úpadku i jejím insolvenčním správcem, čímž je zajištěn bezproblémový přechod mezi řízeními, který navíc probíhá bez zbytečných průtahů.

Tím se již dostávám k samotnému insolvenční řízení, které vykazuje v případě úpadku finančních institucí řadu specifík. Z těch vhodno uvést zejména okruh navrhovatelů, který je rozšířen i o orgán dohledu a dozoru, tj. ČNB, informační povinnost insolvenčního soudu vůči jiným členským státům EU a EHP a insolvenčního správce vůči veřejnosti, požadavky na osobu insolvenčního správce, který je v těchto případech vybírán z řad zvláštních insolvenčních správců a je-li to možné, zastává jeho post již jmenovaný likvidátor, či specifický postup uplatňování pohledávek věřitelů.

Právě pohledávky věřitelů jsou v případě úpadku finančních institucí automaticky zjišťovány z účetnictví dlužníka insolvenčním správcem, a tudíž je netřeba přihlašovat klasickým způsobem ve dvouměsíční prekluzivní lhůtě jako tomu je v běžných insolvenčních řízeních. I přes speciální úpravu zakotvenou v ustanovení § 373 IZ se však v insolvenčních řízeních vedených s finančními institucemi často s přihlášením pohledávek “klasickým“ způsobem často setkáváme, což osobně vnímám spíše jako komplikaci pro následné přezkumné jednání, jelikož nepanuje shoda ohledně dalšího nakládání s takto uplatněnými pohledávkami, a tedy zda by měly být popřeny jako duplicitně uplatněné či nikoli.

Ve vztahu k pohledávkám věřitelů dále vhodno dodat, že pohledávky věřitelů představující vklady na běžných, spořicíh, termínovaných a jiných obdobných účtech jsou ze zákona

pojištěny až do výše 100 000 EUR na jednu osobu u jedné bankovní instituce. Tyto prostředky jsou tedy věřiteli v postavení vkladatele vypláceny GSFT z Fondu pojištění vkladů, který se pak s regresní pohledávkou přihlašuje do insolvenčního řízení. S ohledem na ustanovení § 374 IZ, který zakládá nárok na přednostní uspokojení některých věřitelů je však GSFT následně uspokojován *de facto* v první řadě, ihned po odměně a náhradě nákladů insolvenčního správce a pohledávkách za majetkovou podstatou a jím postavených na roveň, což je poměrně kontroverzní úprava, která do jisté míry popírá hlavní zásady insolvenčního práva. Z provedené komparace české a německé právní úpravy je navíc patrné, že se jedná o úpravu, která nemá v jiných právních řádech zastání.

Souhrnně však možno konstatovat, že byť česká právní úprava má řadu svých nedostatků, která by jistě mohla být upravena vhodněji, představuje uspokojivý právní rámec pro řešení selhání či přímo úpadku těchto specifických subjektů. S ohledem na nadnárodní charakter problematiky navíc vhodno kvitovat snahy o sjednocení právních úprav na úrovni evropského práva, což by dle mého názoru mělo dále pokračovat, a to zejména i právě v oblasti doposud méně harmonizovaného insolvenčního práva.

Seznam použitých zkratk

EU	Evropská unie
EHP	Evropský hospodářský prostor
ESD	Evropský soudní dvůr
ČNB	Česká národní banka
GSFT	Garanční systém finančního trhu
SRB	Jednotný výbor pro řešení krize
OFAC	Office of Foreign Assets Control (Úřad pro kontrolu zahraničních aktiv)
BaFin	Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht (Úřad pro finanční dohled)
EDB	Entschädigungseinrichtung deutscher Banken GmbH
MREL	Minimální požadavek na kapitál a způsobilé závazky
WDC	Pravomoc k odpisu a konverzi
FMI	Služby infrastruktury finančního trhu
BRRD	Směrnici Evropského parlamentu a Rady č. 2014/59/EU ze dne 15. května 2014, kterou se stanoví rámec pro ozdravné postupy a řešení krize úvěrových institucí a investičních podniků a kterou se mění směrnice Rady 82/891/EHS, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/24/ES, 2002/47/ES, 2004/25/ES, 2005/56/ES, 2007/36/ES, 2011/35/EU, 2012/30/EU a 2013/36/EU a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1093/2010 a (EU) č. 648/2012
BRRD2	Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/879 ze dne 20. května 2019, kterou se mění směrnice 2014/59/EU, pokud jde o schopnost úvěrových institucí a investičních podniků absorbovat ztráty a schopnost rekapitalizace, a směrnice 98/26/ES
CIWUD	Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2001/24/ES ze dne 4. dubna 2001 o reorganizaci a likvidaci úvěrových institucí
CRR	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013 ze dne 26. června 2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky a o změně nařízení (EU) č. 648/2012
IZ	zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

ZOPRK	zákon č. 374/2015 Sb., o ozdravných postupech a řešení krize na finančním trhu
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
ZOK	Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích
ZISIF	Zákon č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech
ZIS	Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
ŽZ	Zákon č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon
KWG	Kreditwesengesetz
SAG	Sanierungs und Abwicklungsgesetz
EinSiG	Einlagensicherungsgesetz
InsO	Insolvenzordnung
SESF	Status des Einlagensicherungsfonds (Statut fondu pojištění vkladů)

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

- BAKEŠ, Milan a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 519 s., ISBN 978-80-7400-440-7
- CÍSAŘ, Jaromír. „Zákonný“ insolvenční správce. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 6, s. 46-48
- DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, 984 s., ISBN 978-80-7478-961-8
- HANTEN. Mathias. MASSURAS. Konstadinos. *Banken in der Krise 2.0. Ist die Insolvenzordnung das richtige Instrument zur Abwicklung nicht systemrelevanter Institute? – Der Fall Maple Bank*. *Börsen-Zeitung*, 2016, č. 40, s. 13
- HÁSOVÁ, Jiřina, MORAVEC, Tomáš. *Insolvenční řízení*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, 286 s., ISBN 978-80-7400-715-6
- HRUBÁ SMRŽOVÁ, Petra a kol. *Finanční a daňové právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020, 492 s. ISBN 978-80-7380-796-2
- JANOVEC, Michal. Specifika úpadku některých investičních fondů. *Právní rozhledy*, 2021, č. 1, s. 22-26
- JOSKOVÁ, Lucie a kol. *Likvidace obchodních společností*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, 242 s., ISBN 978-80-7400-858-0
- KACHRAMOVÁ, Lucie, JUŘÁTKOVÁ, Petra. Problematické aspekty odvolání insolvenčního správce věřiteli. *Právní rozhledy*, 2019, č. 3, s. 106-109
- KOZÁK, Jan a kol. *Insolvenční zákon – komentář*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, 1757 s. ISBN 978-80-7598-578-1
- KURKA, René, PAŘÍKOVÁ, Anežka. *Subjekty Finančního trhu: vybrané aspekty likvidace a insolvence*. Praha: C. H. Beck, 2014, 188 s. ISBN 978-80-7400-277-9
- LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654)*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2022, 2296 s., ISBN 978-80-7400-852-8
- LIŠKA, Petr a kol. *Zákon o bankách: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, 641 s. ISBN 978-80-7552-385-3
- MORAVEC, Tomáš a kol. *Insolvenční zákon*. 4. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1840 s., ISBN 978-80-7400-849-8
- PŮLPÁNOVÁ, Karolína. *Ozdravné postupy a řešení krize bank*. Praha: Leges, 2022, 114 s. ISBN 978-80-7502-614-9

- REVENDA, Zbyněk a kol. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 3. přepracované vydání. Praha: Management Press, 2002, 634 s. ISBN 80-7261-031-7
- RICHTER, Tomáš. K podjatosti insolvenčního správce. *Právní rozhledy*, 2016, č. 15-16, s. 524-531
- SCHELO, Sven. *Bank recovery and resolution*. Kluwer Law International, 2015, 240 s., ISBN 978-94-0351-881-7
- SCHILLIG, Michael. *Resolution and Insolvency of Banks and Financial Institutions*. Oxford University press, 2016, 531 s. ISBN 0-19-192724-4
- SMUTNÝ, Aleš a kol. *Zákon o bankách: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, 843 s. ISBN 978-80-7400-764-4
- SPRINZ, Petr a kol. *Velké komentáře: Insolvenční zákon*. Praha: C.H. Beck, 2019, 1200 s. ISBN 978-80-7400-753-8
- SPRINZ, Petr a kol. *Velké komentáře: Insolvenční zákon*. 1. vydání, 4. aktualizace. Praha: C.H. Beck, 2023.
- ŠERÁK, Martin. Limity nástrojů k řešení krize podle směrnice BRRD a zákona o ozdravných postupech a řešení krize na finančním trhu. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, 2020, roč. 66, č. 4, s. 173-197
- ŠNOBLOVÁ, Zuzana, NĚMČÁK, Vítězslav. *Insolvenční správce*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 284 s., ISBN 978-80-7357-914-2
- ŠOVAR, Jan. Podílový fond – nově a dále. *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 6, s. 175-178
- UKLEIN, Jiří, BLAŽEK, Jiří. *Bankovníctví*. Brno: Doplněk, 1997, 179 s. ISBN 80-85765-91-8
- VESELÝ, Petr. Lze vyměnit insolvenčního správce? Jak a proč?. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 6, s. 54-56
- VIDOVIČOVÁ, Lenka. Incidenční spory. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 9, s. 40-41
- VOJTEK, Radek. *Bail-in a ochrana vlastnického práva*. Praha: C. H. Beck, 2021, 243 s. ISBN 978-80-7400-813-9
- WORLD BANK GROUP. *Understanding Bank Recovery and Resolution in the EU: A Guide-book to the BRRD*, Vídeň: World bank, 2016, 179 s.
- ZRŮST, Lukáš. *Selhání subjektů finančního trhu*. Praha: Wolters Kluwer. 2019, 228 s. ISBN 978-80-7598-511-8

2. Seznam použitých internetových zdrojů

- BONDAREVA DUBNOVÁ, Ivana. *Sberbank je v insolvenční, majetek banky se musí rychle prodat. Co dělat, když v ní uvízly vaše peníze?* [online]. mesec.cz
- ČNB. *Licencování* [online]. cnb.cz
- ČNB. *Příspěvek do mechanismu pro financování řešení krize* [online]. cnb.cz
- ČNB. *Tvorba plánů pro řešení krize* [online]. cnb.cz
- ČNB. *Způsobilost instituce/skupiny k řešení krize* [online]. cnb.cz
- EVROPSKÁ SOUDNÍ SÍŇ. *Platební neschopnost – Německo* [online]. e-justice.europa.eu
- EINLAGENSICHERUNGSFONDS. *Fragen und Antworten zur Reform des Einlagensicherungsfonds* [online]. einlagensicherungsfond.de
- EINLAGENSICHERUNGSFONDS. *Reform des Einlagensicherungsfonds 2023* [online]. einlagensicherungsfond.de
- EINLAGENSICHERUNGSPORTAL. *Das Sicherungssystem* [online]. einlagensicherung.de
- EINLAGENSICHERUNGSPORTAL. *Einlagensicherung in der EU und weltweit* [online]. einlagensicherung.de
- EINLAGENSICHERUNGSPORTAL. *Einlagensicherungsfonds deutscher Banken* [online]. einlagensicherung.de
- EINLAGENSICHERUNGSPORTAL. *Überblick über die Institussicherung* [online]. einlagensicherung.de
- EDB. *Fragen zum Entschädigungsbetrag. Allgemeine Fragen zum Entschädigungseinrichtung Deutscher Banken* [online]. edb-banken.de
- EDB. *Häufig gestellte Fragen. Fragen zum Entschädigungsbetrag* [online]. edb-banken.de
- GSFT. *Kolik přispívají instituce?* [online]. garancnisystem.cz
- GSFT. *Mezinárodní spolupráce* [online]. garancnisystem.cz
- GSFT. *O Garančním systému* [online]. garancnisystem.cz
- GSFT. *Pojištěné instituce* [online]. garancnisystem.cz
- GSFT. *Probíhající výplaty* [online]. garancnisystem.cz
- HERFURTNER. Wolfgang. *Banken und Finanzinstitute in der Insolvenz* [online]. kanzlei-herfurtner.de
- HERFURTNER. Wolfgang. *Kreditwesengesetz KWG – Ein umfassender Leitfaden für 2023* [online]. kanzlei-herfurtner.de

- HORÁK, Milan. *Započtení pohledávek v insolvenčním řízení* [online]. epravo.cz, 23. září 2021.
- INVESTOWN. *Proč padla Silicon Valley Bank a co to znamená pro Čechy?* [online]. investown.cz, 10. března 2023.
- KANCELÁŘ FINANČNÍHO ARBITRA. *Základní pojmy finančního investování* [online]. finarbitr.cz
- KURKA, René, PAŘÍKOVÁ, Anežka. *Situace subjektů finančního trhu po zániku povolení k činnosti – aktuální otázky* [online]. bulletin-advokacie.cz
- LIPPERT. Thorben. *Reform der Einlagensicherung trifft vermögende und institutionelle Bankkunden* [online], private-banking-magazin.de
- LUŽOVÁ, Jiřina. *Sdělení k insolvenčnímu řízení dlužníka Sberbank CZ, a.s. v likvidaci* [online] sberbank.cz
- MICROPAYMENT. *Payment Lexikon. Einlagensicherungsfond* [online]. micropayment.de
- MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. *Ustanovení insolvenčního správce* [online]. portal.gov.cz, 25. listopadu 2020.
- MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. *Vykonání zkoušky insolvenčního správce* [online]. portal.gov.cz, 1. ledna 2008.
- NĚMEC, Libor. TORNOVÁ, Jarmila. *BRRD: Nová regulace krizového řízení bank* [online]. bankovnictvionline.cz
- PWC. *EU Bank Recovery and Resolution Directive „Triumph or tragedy?“* [online]. pwc.com
- REDAKCE. *Kampeličky v proměnách časů* [online]. finance.cz, 4. října 2012
- SAPIR. André, DEWATRIPONT. Mathias, REICHLIN, Lucrezia. *Urgent reform of the EU resolution framework is needed* [online]. bruegel.org
- ŠNAJBERG, Oxana. *Sberbank CZ a proces její likvidace* [online]. epravo.cz
- VEJVODOVÁ, Alžběta. *Týdeník ekonom. Věřitelům Sberbank se vklady vrátí do Vánoc. Na špatné úvěry si brousí zuby vymahači* [online]. zpravy.aktualne.cz, 26. května 2023
- VODA. Jiří. *Přihlašování pohledávek do insolvenčního řízení ve Spolkové republice Německo* [online]. akvoda.cz
- WEISS. Tomáš. *Ode dneška jsou až do částky 2,5 milionu vypláceni klienti Sberbank* [online]. mfcz.cz
- ZRŮST, Lukáš. *Garanční systém finančního trhu* [online]. konreo.cz

- ZRŮST, Lukáš. *Nástroje řešení krize finanční instituce* [online]. konreo.cz

3. Seznam použitých právních předpisů

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013 ze dne 26. června 2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky a o změně nařízení (EU) č. 648/2012
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 806/2014 ze dne 15. července 2014, kterým se stanoví jednotná pravidla a jednotný postup pro řešení krize úvěrových institucí a některých investičních podniků v rámci jednotného mechanismu pro řešení krizí a Jednotného fondu pro řešení krizí a mění nařízení (EU) č. 1093/2010
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2019/2033 ze dne 27. listopadu 2019 o obezřetnostních požadavcích na investiční podniky a o změně nařízení (EU) č. 1093/2010, (EU) č. 575/2013, (EU) č. 600/2014 a (EU) č. 806/2014
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2001/24/ES ze dne 4. dubna 2001 o reorganizaci a likvidaci úvěrových institucí
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/49/EU ze dne 16. dubna 2014 o systémech pojištění vkladů
- Směrnici Evropského parlamentu a Rady č. 2014/59/EU ze dne 15. května 2014, kterou se stanoví rámec pro ozdravné postupy a řešení krize úvěrových institucí a investičních podniků a kterou se mění směrnice Rady 82/891/EHS, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/24/ES, 2002/47/ES, 2004/25/ES, 2005/56/ES, 2007/36/ES, 2011/35/EU, 2012/30/EU a 2013/36/EU a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1093/2010 a (EU) č. 648/2012
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2014/65/EU ze dne 15. května 2014 o trzích finančních nástrojů a o změně směrnic 2002/92/ES a 2011/61/EU
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/879 ze dne 20. května 2019, kterou se mění směrnice 2014/59/EU, pokud jde o schopnost úvěrových institucí a investičních podniků absorbovat ztráty a schopnost rekapitalizace, a směrnice 98/26/ES
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
- Zákon č. 21/1991 Sb., o bankách
- Zákon č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon
- Zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech
- Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu
- Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

- Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích
- Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích
- Zákon č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech
- Zákon č. 374/2015 Sb., o ozdravných postupech a řešení krize na finančním trhu
- Vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů
- Vyhláška č. 190/2017 Sb., k provedení § 3 odst. 3 insolvenčního zákona (o platební neschopnosti podnikatele)
- Nařízení vlády č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku, veřejných rejstříků právnických a fyzických osob a evidence svěřenských fondů a evidence údajů o skutečných majitelích
- Einlagensicherungsgesetz
- Kreditwesengesetz
- Sanierungs und Abwicklungsgesetz
- Smlouva o fungování Evropské Unie

4. Seznam použité judikatury

- Nález Ústavního soudu ze dne 26. června 2001, sp. zn. II. ÚS 345/2001
- Nález Ústavního soudu ze dne 5. dubna 2016, sp. zn. II. ÚS 3234/15
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. ledna 2012, sp. zn. II. ÚS 3844/11
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2008, sp. zn. 29 Cdo 2531/2008 -
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. února 2014, sp. zn. 29 Cdo 677/2011 -
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2012, sp. zn. 29 NSČR 46/2011
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. prosince 2016, sp. zn. 29 NSČR 130/2014
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. července 2017, sp. zn. 29 NSČR 124/2015
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. února 2018, sp. zn. 29 NSČR 172/2017
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. července 2019, sp. zn. 29 NSČR 206/2017 -
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2022, sp. zn. 29 NSČR 167/2022 -
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. června 2011, sp. zn. 3 VSPH 237/2011

- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. srpna 2011, sp. zn. 1 VSPH 959/2011
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. listopadu 2011, sp. zn. 3 VSPH 521/2011
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 31. ledna 2017, sz. zn. 3 VSPH 2298/2016
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. června 2016, sp. zn. 14 Cmo 157/2015
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. listopadu 2022, sp. zn. 2 VSPH 1103/2022
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. května 2023, sp. zn. 2 VSPH 290/2023
- Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 2. srpna 2022, č.j. MSPH 95 INS 12575/2022-A-21
- Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 26. srpna 2022, č.j. MSPH 95 INS 12575/2022-A-72
- Rozsudek ESD ze dne 19. listopadu 1991 ve spojených věcech C-6/90 a C-9/90 Francovich

5. Seznam ostatních zdrojů

- ČNB. Zpráva o finanční stabilitě 2017/2018, 172 s.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů
- Důvodová zpráva k zákonu č. 375/2015 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o ozdravných postupech a řešení krize na finančním trhu a v souvislosti s úpravou systému pojištění vkladů
- Insolvenční návrh dlužníka Sberbank CZ, a.s. v likvidaci ze dne 29. července 2022, dostupný v insolvenčním rejstříku pod č.j. MSPH 95 INS 12575/2022-A-1
- Insolvenční rejstřík. Sberbank CZ, a.s. v likvidaci.
- KYSELOVSKÁ, Tereza, KADLUBIEC, Vojtěch, PROVAZNÍK, Jan, SPRINGINSFELDOVÁ, Nelly, VIRDZEKOVÁ, Alice (ed.) Sborník z konference Cofola 2015, 1080 s.
- Status des Einlagensicherungsfonds

Úpadek finančních institucí

Abstrakt

Rigorózní práce se zabývá problematikou úpadku finančních institucí s cílem poskytnout komplexní výklad současné právní úpravy a její analytické zhodnocení. Práce je rozdělena celkem do 7 kapitol v rámci, kterých je prvotně čtenář seznámen s klíčovými pojmy této práce jako je „úpadek“ a „finanční instituce“ a následně s jednotlivými řízeními, která mohou v případě selhání finančních institucí nastat, a kterými jsou: rezoluční řízení dle ZOPRK, likvidace dle OZ a insolvenční řízení dle IZ. Pozornost je tak především věnována vzájemnému vymezení těchto řízení s cílem deklarovat v jakých případech se daná řízení uplatní, s jakými specifiky a za jakých podmínek.

V rámci kapitoly věnující se rezolučnímu řízení je čtenáři blíže přiblížena směrnice BRRD potažmo ZOPRK, kterým byla směrnice implementována do českého právního řádu, a který mimo samotného rezolučního řízení rovněž upravuje i preventivní opatření přijímaná za účelem zamezení vzniku negativních dopadů potenciálních selhání finančních institucí na finanční systém v podobě tvorby ozdravných plánů či plánů řešení krize. Neopomenutelnou součástí kapitoly je dále i specifikace jednotlivých nástrojů pro řešení krize jako jsou transferové nástroje, *bail-in*, případně *bail-out* a možnosti jejich využití, stejně tak jako postavení a úloha ČNB a GSFT v řízení.

Pozornost je rovněž věnována i procesu odejmutí bankovní licence, potažmo jiného oprávnění k výkonu činnosti, ze strany ČNB, jakožto neodmyslitelné podmínce vstupu těchto subjektů do likvidace, a insolvenčního řízení a samotnému procesu likvidace se zaměřením na osobu likvidátora, průběh daného řízení a rozdíly likvidací finančních institucí v porovnání s likvidacemi běžných obchodních společností.

Stěžejní část rigorózní práce poté tvoří kapitola věnující se insolvenčnímu řízení, která se zaměřuje především na specifickou úpravu zakotvenou v hlavě IV. IZ, a tedy problematiku zahájení insolvenčního řízení vč. okruhu navrhovatelů, postavení insolvenčního správce či zjišťování pohledávek věřitelů z účetnictví dlužníka, přezkumu těchto pohledávek, případnému námitkovému řízení a jejich následnému uspokojení.

Neodmyslitelnou součástí práce je rovněž případová studie likvidace a insolvenčního řízení banky Sberbank CZ, a.s. v likvidaci a komparace české a německé právní úpravy.

Klíčová slova

úpadek

finanční instituce

řešení krize

insolvence

likvidace

Bankruptcy of financial institutions

Summary

The thesis deals with the issue of bankruptcy of financial institutions with the aim of providing a comprehensive interpretation of the current legislation and its analytical assessment. The thesis is divided into 7 chapters within which the reader is initially introduced to the key words of this thesis such as "*bankruptcy*" and "*financial institution*" and then to the individual procedures that can occur in the event of failure of financial institutions, which are: resolution proceedings under the CRD, liquidation under the CC and insolvency proceedings under the IC. Attention is thus primarily paid to the mutual definition of these procedures in order to declare in which cases the procedures are applicable, with which specifics and under which conditions.

In the chapter on resolution proceedings, the reader is given a closer look at the BRRD and the CRD, which implemented the directive into the Czech legal system and which, apart from the resolution proceedings themselves, also regulates preventive measures taken to prevent the emergence of negative effects of potential failures of financial institutions on the financial system in the form of recovery plans or crisis resolution plans. An unforgettable part of the chapter is also the specification of individual crisis resolution tools such as transfer instruments, bail-in or bail-out and the possibilities of their use, as well as the position and role of the CNB and GSFT in the proceeding.

Attention is also paid to the process of withdrawal of the banking licence, or other authorisation to operate, by the CNB as an inherent condition for these entities to enter liquidation and insolvency proceedings, and to the liquidation process itself, with a focus on the person of the liquidator, the course of the proceedings and the differences in the liquidation of financial institutions compared to the liquidation of ordinary commercial companies.

The main part of the thesis is then the chapter on insolvency proceedings, which focuses mainly on the specific regulation enshrined in Title IV. IZ and thus the issue of initiation of insolvency proceedings, including the circle of claimants, the position of the insolvency administrator or the determination of creditors' claims from the debtor's accounts, the review of these claims, possible objection proceedings and their subsequent satisfaction.

An essential part of the work is also a case study of the liquidation and insolvency proceedings of Sberbank CZ, a.s. in liquidation and a comparison of Czech and German legislation.

Key words

bankruptcy

financial institutions

crisis resolution

insolvency

liquidation